

Kárpátaljai Hírmondó

XXI. évfolyam 4. (82.) szám, 2025. Tél

Kányádi Sándor

Rondó

mint aki üres kötelet
tart a kezében tétován
nézek egyszerre odalett
ellovant éveim után

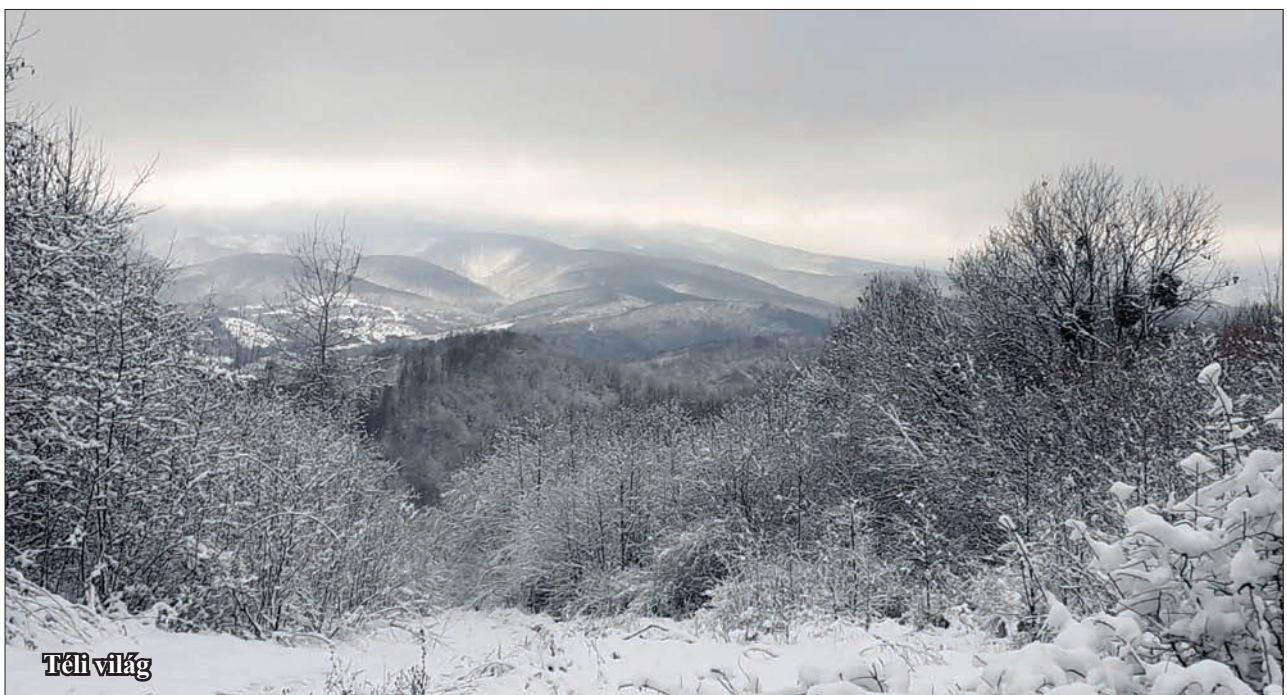
álldogálok és fülelek
mintha-mintha még hallanám
nem csengettyű szól levelek
szél babrál késett balladán

madarai rég nincsenek
és nem is lesznek már talán
tartja az üres fészkeket
ágai közt a vén platán
mint aki üres kötelet
tart a kezében tétován

1985

A huszti református templom

Téli világ

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XXI. évfolyam, 4. (82.) szám
2025. Tél

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség

1068 Budapest,
Városligeti fasor 44.
Telefon: 06-1-351-7770

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó:

Greza István,

a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda

E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit

E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:

dr. Botlik József, dr. Dupka György,

dr. Szöllősy Tibor,

dr. Zubánics László,

Kovácsné Marton Erzsébet

Tördelés, nyomdai előkészítés:

GABOR
P R I N T

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
1000 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.,

valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból:

Olvassuk együtt! Márai Sándor: „A néma nyelv”	
Vers mindenkinek. Radnóti Miklós: Himnusz a békéről	3
Szervezeti élet. Karácsonyi köszöntő	
Kárpátaljai jótékonyági adventváró alkalom Budapesten	4
Bemutatjuk a Kárpátaljai Szövetség tisztségviselőit – Veselényi Krisztina irodavezető	5
Közös dolgaink. Összefogás a kárpátaljai árvákért – Kárpátalján járt a magyar közmédia Jónak lenni jó! stábja	7
Könyvbemutató és eszmecsere a Nemzetstratégiai Kutatóintézet székházában	8
Memento. „Emlékezni kötelesség, felejteni bűn”	9
Hitélet. Só, világosság, hegyen épített város – Józán Lajos református lelkes prédikációja	10
Bibliakiállítás az Ortutay Központban	11
450 éves a Palágykomoróci Református Egyházközség	12
Évforduló. 20 éve nyílt meg a határátkelő a kettézárt faluban	13
Harmincéves Nagydobronyi Református Líceum	14
A zene híd, a vers kapaszkodó	15
Tizenöt éves a Tiszapéterfalvai Napsugár Hagyományörző Gyermekcsoport és Egyesület	16
Kultúrtáj: Munkács. Vidékünk történelmének legismertebb kutatójára emlékeztek	18
Könyvbemutató a Munkácsy Mihály Magyar Házban	19
Irodalom. Üzenetek lélektől lélekig	20
Közelkép. „Hatalmas ajándék és méltóság, ha az ember Isten eszköze lehet”	22
Mit jelent számomra Kárpátalja?	23
Örökségünk. A történelem csendes bizonyágtevői	24
Régi tárgyak: a derelyemetsző	25
Kopogtató. „Akinek tudok, segítek” – Beszélgetés dr. Szircsák Erzsébettel	26
„Ha újrakezdeném, akkor is tanító néni lennék” – Interjú Tóth Dóra nagyberegai tanítónővel	27
Arasznyi történelem. Görögkatolikusok Kárpátalján – Botlik József tanulmánya	29
Múltidéző. Az apszai Rákóczi-zászló – Kovács Sándor tanulmánya	32
Szemelvények kárpátaljai eseményekből	35
Művészet. Öt generáció a művészet bűvöletében – A Gogola család kiállítása a Na'Conxipan Galériában	39
A Kárpátaljai Hírmondó galériája. Rezonanciák, reflexiók, visszatükröződések	40

Címlapfotók: Gyebnár István, Szemere Judit

Áldott, békés karácsonyt és sikerekben gazdag, boldog új évet
kívánunk a Kárpátaljai Szövetség tagságának
és a lap minden kedves olvasójának!

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége

Márai Sándor

„A néma nyelv”

Egyik laptársunk csüggedt és elgondolkozottató szavakkal emlékezett meg Karinthy Frigyes halála alkalmából a magyar író reménytelen helyzetéről: bezárva a nyelv édes és tragikus börtönébe, a zseni szava sem tud eljutni a külföldre. Ez a jankajás igaz. Ne ábrándozzunk és ne hitessük magunkat, hogy irodalmunkat „ismerik” külföldön. A keserű igazság az, hogy nem ismerik. A külföldi szakember, az író, a kutató bizonyítva hallott Petőfiről, Madáchról, az olvasó olvasó kezébe kapott néha egy Herczeg-regényt, néhány divatos kortársunk sikeres művei tömegeket érdekeltek Németországban, Olaszországban, Hollandiában. Egy-egy író kitör néha a nyelv börtönéből: *de a magyar irodalom évszázada nem tudott kitörni*. Nyelvünk a világ számára néma nyelv. Legjobbaink neve megcsillan külföldi értekezéseken, egy-egy kíváncsi kiadó néha elszánja magát és kiadja, hol jó, hol kevésbé jó fordításban a külföldi olvasó számára ismeretlen magyar író regényét, a kritikák elhangzanak, az író vállon veregetik, de a magyar irodalom, ez a sűrű, erjedő, nemes lelki anyag, idehaza párolog el; illatát, mámorító erejét csak mi ismerjük, csak mi élvezzük, magyarok. Igen, az írók számon tartják egymást Európában; csendes szövetség ez, nem is hivatalos. De az írók erőtlenség ahhoz, hogy az európai nyilvánosság előtt szóhoz, levegőhöz juttassák mostoha testvéreiket. A magyar irodalom egészében nemzeti magányunk maradt Európában. Ez a panasz, ez a jogos és keserű panasz mindig felhangzik, valahányszor zsenit temetünk. „Mi lett volna, ha angolnak, franciának születik!” – kiáltunk ilyenkor. „Nagy dolog angolnak születni” – mondtam a múltkor egy angol úrnak, udvariasan. „Igen – mondta ő még udvariasabban: nagy dolog és nagy felelősség”. Ezt a szót szeretném továbbadni most, továbbítani az írói lelkiismeretnek, mikor egy magyar zseni halála pillanatában megint elhangzik „a néma nyelv” tragikus következményeinek vádjá. Nem árt, ha az irodalom időnként nagy lelkiismeret-vizsgálatot tart s megkeresi e részvétlenség okait...

Mikor egy nép irodalmának külföldi hatóerejét vizsgáljuk, nem lehet csak a „néma nyelv” háritani át a hatás vagy a süket sikertelenség felelősségét. A szellem olyan erő, mely áttöri a nyelv korlátait. Knut Hamsun hárommillió ember nyelvén ír, s mégis egy világnak ír. Az orosz klasszikusok százhatvanmillió ember nyelvén írtak, de ez a nyelv Európán kívül élt, s az európai szellem számára idegenebb volt, mint a szanszkrit; az orosz irodalom mégis eljutott a világhoz. Írók értékét nem lehet egymáson mérni, de én jelentősebb íróknak tartom Karinthyt, mint például az általa is nagyon szeretett, lélekben vele rokon Chestertont; mégis, Chesterton nevét egy világ ismerte, Karinthy nevét csak mi ismertük s néhány szakember Párizsban vagy Berlinben. Kosztolányi Dezső, ez a mély és szemérmes magyarságú író, elsőrendűen európai szellemű író is volt; Duhamel ismerte, eljött a budai kórházba, az európai irodalom

nevében megölelni a haldokló magyar író, könyvei megjelentek idegen nyelveken, de ez a nemes, ez a sima, ez az európai magyar próza mégsem jutott el a külföld tudatához. Ne álmódjunk arról, hogy Jókait vagy Mikszáthot ismerik külföldön. Nem ismerik. De Heinrich Zschokke nevét mindenki ismeri... Hol az igazság, kérdezzük keserűen. Nem elég kérdezni; ideje lenne felelni is e panaszokra.

Kezdek hinni abban, hogy a zseni önmagában nem elég erős egy nép szellemiségét a világ közkincsévé avatni. A finomabb irodalmi érzékelés szempontjából minden nyelv zárt terület, ahová csak a kutató tud eredményesen behatolni. Goethét hiába fordítják magyarra; az olvasó, ha biztosat és megbízhatót akar tudni a *Faust*-ról, kénytelen elvándorolni a német nyelv ősröngyét. Ne álmódjunk arról, hogy a német vagy a magyar olvasó „ismeri” Flaubert-t, ha fordításban olvasa műveit. A nyelv, a nagy nyelv is örök korlát, mely féltékenyen elzárja egy író igazi sajátosságát az idegen elől. A legjobb fordítás sem tehet mást, mint visszaadni a nyersanyagot, az irodalmi mű részletes tartalmát. De egy író éppen az, amit néha nem mond ki, egy írói mű mindig emlékezés is, kapcsolat az egésszel, azzal az irodalommal, amelyből következik. Ha egy író művéből nem sugárzik az egész irodalom szellemisége, melyhez tartozik, magányos jelenség marad, amelyet csak az ingyenc tud értékelni...

Azt, hogy a mi nyelvünk „néma”, nem lehet tagadni, de nem lehet a magyar irodalom elzártságát csak a magyar nyelv magányos elkülönözöttségével magyarázni; *a magyar sors történelmi feltételein múlt, hogy ez a zsenikkel és nagy tehetségekkel zsúfolt irodalom a maga egységében nem tudott európai hatóerővé átalakulni*. Egy író nem tehet semmit. Az egészről van szó, a nemzetről, amely a világhoz akart tartozni és feltárni íróin át nemzeti sajátosságait, lelkiségét és különbözőségét. A magyar író tragédiája nem nyelvi, hanem történelmi, nemzeti tragédia. „Egy kissé mind Trianonba halunk bele” – mondotta egyszer, haldokolva, Kosztolányi. De a szellemi Trianon százéves; már Kazinczy, Kölcsey, Berzsenyi is ebbe haltak bele.

A magyar irodalom a világ közkincsé lesz akkor, ha a magyarság kitör a történelmi internáltságából, amelybe az elmúlt évszázad kényszerítette, s megtalálja, vállalja és végrehajtja azt a feladatot, amelyre helyzete, múltja és képességei elhívták: felismeri helyét a Duna-medencében, és hatni kezd a világra azoknak a szellemi, erkölcsi és anyagi erőknek összességével, melynek az irodalom egyik kifejezése csak. A néma nyelv csak akkor kezd szólni a világhoz, ha a nemzet visszakapta történelmi öntudatát. Az író, külön, nem tehet semmit. S ez a nemzet sok magányos zsenit pazarol még el, amíg a nemzet összességének zsenije öntudattal kezd szólni önmagához és a világhoz.

Pesti Hírlap „Vasárnapi krónika”,
1938. szeptember 4.

Radnóti Miklós

Himnusz a békéről

Te tünde fény! futó reménység vagy te,
forgó századoknak ritka éke:
zengő szavakkal s egyre lelkesebben
szóltam hozzád könnyüléptű béke!

Szólnék most újra, merre vagy? hová
tüntél e télből, mely rólad papol
s acélt fen szívek ellen, -- ellened!
A szőlőszemben alszik így a bor

ahogy te most mibennünk rejtezel.
Pattanj ki hát! egy régesrégi kép
kisért a dalló száju boldogokról;
de jaj, tudunk-e énekelni még?

Ó, jöjj el már te szellős március!
most még kemény fagyokkal jó a reggel,
didergő erdők anyja téli nap:
leheld be zúzos fádat meleggel,

s állj meg fölöttünk is, mert megfagyunk
e háboruk perzselte télben itt,
ahol az ellenállni gyöngye lélek
tanulja már az öklök érveit.

Nyarakra gondolunk s hogy erdeink
majd lombosodnak s bennük járni jó,
és kertjeinknek sűrű illatában
fáján akad a hullni kész dió!

s arany napoknak alján pattanó
labdák körül gomolygó gombolyag,
gyereksereg visong; a réteken
zászlós sörényű, csillogó lovak

száguldanak a hulló nap felé!
s fejünk felett majd surrog és csivog
a fecskefészkektől sötét ereszt!
Így lesz-e? Így! Mert egyszer béke lesz.

Ó, tarts ki addig lélek, védekezz!
(1938)

Karácsonyi köszöntő

A fogyasztói világ már kereskedelmi (ünnepi?) pompába öltöztette a boltok kirakatait a karácsonyi forgatag remélt vásárlóinak. Az angolszász társadalmakban Santa Claus (Karácsony apó) áll a középpontban. Ateista skót barátomtól azt kérdeztem, ha a fent említett „szent” áll a középpontban, akkor a szenteste mitől „Holy”? (holy=szent). Hümmögés volt a válasz, de az ördög nem hagyott nyugodni: „Rendben, akkor lépjünk vissza, hiszen még Santa Claus is a valóságban létezett Szent Miklós püspök kezéből próbálja kicsavarni a névtelen adományozás hittel teli gesztusát.” Végül az adventi várakozás tartalmáról is eszmecsere folytattunk.

Szerencsére a *Kárpátaljai Hírmondó* olvasóinak még nem kell felvilágosítást tartanom a karácsonyi ünnepkör mélységéről és igazi üzenetéről. De láthatjuk, akár a fenti kiragadott példán keresztül is, ha kivesszük a karácsonyból a Megváltót és a betlehemi jászol üzenetét, vagy akár a három királyokat, illetve a roráték elcsendesedésének megélését, mi is könnyen a „Gyed Maroz”-ba fogunk kapaszkodni, pontosabban a gyermekkoromban kötelező orosz órákon sulykolt Téliapó váltja fel a „világ Világosságát”.

Az előttünk álló hetek reménységet jelentenek mindenkinek. A nélkülözőknek, a bajba jutottaknak és a hiányt nem szenvedőknek egyaránt. Esélyt arra, hogy minden esztendőben elcsendesedjünk, és nemcsak magunkban, hanem a családjunk körében osszuk meg egymás között az örömet, hogy az Úr Jézus megszületett.

Mindannyiunkért, a háborúzó felekért is, az újra szétszórásban senyedő kárpátaljai magyarokért ugyanúgy. 2025 karácsonya a lelki béke mellett meghozhatja a békét az orosz–ukrán háborúban is. Sokan máris relativizálják, hogy ez a béke nem az a béke. Mindenki a maga érdeke szerint magyarázza.

A Megszületett azonban nem mérlegelt az „érdekek szerint”, minden ember számára egyforma lehetőséget biztosít az újrakezdethez. Csak meg kell látnunk, meg kell éreznünk. Am ez csak akkor sikerül, ha nem üresítjük ki az ünnepeinket.

Minden kárpátaljai magyarnak és nem magyarnak kívánok lelki békében megélt karácsonyt! Krisztus Urunk megszületett, alleluja!

Dr. Grezsa István
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Kárpátaljai jótékonyági adventváró alkalom Budapesten

A nemrégiben alakult Hóvár Egyesület eddig híven tartja az ígérését, és minden hónapban szervez programokat, találkozási lehetőségeket biztosít a Magyarországon élő kárpátaljai magyarok számára. Az elmúlt hétvégén áhítattal egybekötött kézműves-foglalkozást szerveztek, adventi koszorúk készültek, melyek majd a rászoruló kárpátaljai idősök asztaláról árasztanak fényt és meleget ebben a hideg és szomorúsággal átitatott ünnepi időszakban.

A rendezvény kezdetén Tuba Adrián ügyvezető alelnök köszöntötte a résztvevőket, és hangsúlyozta, hogy az egyesület számára nagyon fontos, hogy három generáció is eljött az alkalmukra. „Mi nemcsak azokat várjuk, akik valamikor elköltöztek otthonról, hanem azokat is, akik esetleg már itt, Magyarországon születtek” – emelte ki beszédében az alelnök.

A köszöntőt követően Himinec Nándor kárpátaljai lelkész áhíttata segítette elcsendesedéssel és reménységgel indítani az adventi időszakot. A szernyei származású ifjú lelkész Máté evangéliumának következő verse alapján hirdette az ígét: „Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyi Atyátokat.” A lelkész az áhítat elején visszaemlékezett az otthoni szép időkre, amikor

még csak utcatávozásra laktak egymástól, s nem határok választották el egymástól a kárpátaljai családokat. Majd azt taglalta, hogy vajon miért engedte meg Isten azt, hogy a kárpátaljai magyarok így módon, egy szörnyű háború miatt szétszóródjanak a világban. Véleménye szerint a felolvasott ige nyíltan kijelenti: azért, hogy máshol is világítani tudjunk, hisz a kárpátaljai magyarok hétköznapijait – közvetve vagy közvetlenül – mindig átjárta a hit. „Istentől kapott célunk, hogy világítsunk, sőt ragyogjunk” – mondta Himinec Nándor.

A program hátralévő részében közös kézműves-foglalkozás volt, ahol a jelenlévők amellet, hogy saját otthonaikba is készíthettek ünnepi díszeket, több mint 30 adventi koszorút állítottak össze az otthon élő idős kárpátaljai emberek számára. Az egész estét átjárta a nyugalom, a kárpátaljai otthonok és családok távolból sugárzó szeretetének melegsége, az ünnepre való készülődés és várakozás izgatottsága, az önfeledten összevissza futkosó gyerkőcök kacaja, valamint a békére váró reménység gyertyafényként pislákoló sugarának halvány fénye.

A saját önértékelés szerveződéssel egyesület tagjai szívből köszönik a támogatást és közreműködést a Kárpátaljai Szövetségnek, a Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezetnek, a Magyar Református Szeretetszolgálatnak, Szeghlyánik Péter és Béres László kárpátaljai lelkészeknek, Ferkó Norbert és Bodor Dominik fiataloknak, akik segítsége és támogatása nélkül nem valósulhatott volna meg a rendezvény.

Simon Dávid
Fotó: Bodor Dominik

Tisztelt Tagtársak! Kedves Előfizetők!

Áldott, békés karácsonyi ünnepeket és sikerekben gazdag, boldog új esztendőt kívánunk minden kedves tagtársunknak, barátunknak és lapunk minden olvasójának! Hozzon az új esztendő örömeit, sikereket és jó egészséget!

Tisztelettel kérjük Önt/Önököt, hogy az 1500 Ft, illetve nyugdíjasoknak 1000 Ft éves tagdíjat, valamint a *Kárpátaljai Hírmondó* előfizetési díját, ami egy évre 5000 Ft, továbbá az esetleges támogatásokat egy összegben a Kárpátaljai Szövetség OTP Bank vagy MagNet Bank számlájára év elején szíveskedjenek befizetni. A közlemény rovatban a nevet és címet kell feltüntetni, illetve azt, hogy mit fizettek be. Figyelemességükért előre is hálásak vagyunk.

Programunk teljesítéséhez segítséget nyújt a személyi jövedelemadójuk 1%-ának felajánlása, ezért továbbra is számítunk arra, hogy kedvezményezettként a Kárpátaljai Szövetséget jelölik meg. A nem adózó tagtársainkat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátai, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetség részére ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-42

Tevékenységünkről bővebben Facebook-oldalunkon értesülhetnek.

Nemzetközi számlaszámunk:

OTP Bank: (IBAN)

HU37 11711034-20834951-00000000

BIC (SWIFT) Kód: OTPVHUHB.

MagNet Bank: (IBAN)

HU31 16200106-11602895-00000000

BIC (SWIFT) Kód: BWEHUHB.

Tisztelettel: a Kárpátaljai Szövetség elnöksége és a Felügyelő Bizottság tagjai

Bemutatjuk a Kárpátaljai Szövetség tisztségviselőit
Veselényi Krisztina irodavezető

Hétköznapiak és ünnepek

Aki csak egyszer is jelen volt a Kárpátaljai Szövetség valamelyik rendezvényén, nem tudta nem észrevenni, hogy az eseménynek van egy mozgatórugója. Mindig a háttérben van ugyan, de olyan, mint a só: e fűszer nélkül ízetlen az étel, bármilyen ügyes szakács is készíti el azt. Ilyen fűszer a Kárpátaljai Szövetség tevékenységében Veselényi Krisztina, a fiatal, szerény, de mindig mosolygó irodavezető. Őt szeretném bemutatni kedves olvasóinknak. Mivel régebből ismerjük egymást, tegeződni fogunk.

– Ha azt mondom, Munkács, elsőként mi jut eszedbe?

– Többszínűség, sokszínűség – ez az első, ami eszembe jut. Ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy nyitott legyek, és könnyen alkalmazkodjak különböző kultúrákhoz és helyzetekhez. Számomra ez az a hely, ahol az emberek nagyon közvetlenek és segítőkészek. Ebből én is sokat hozok magammal: gyorsan teremtek kapcsolatot, könnyen beilleszkedem új közegbe. Sokat jelentett számomra gyerekkoromban, hogy olyan környezetben lehettem, ahol a nemzetiség, a nyelv, a vallási hovatartozás nem számított, sőt én azt tapasztaltam, hogy mindezek ellenére békében éltek egymással az ottlakók.

– Kérlek, meséld a gyerekkorodról, a tanulmányaidról!

– Az én meglátásom szerint átlagos '90-es évekbeli gyerekkorom volt. Tele kalandokkal, vidámsággal, csintalanságokkal. A családom szerint elég eleven gyerek voltam, és folyton csacsogtam. Tízéves koromig éltem Munkácson, ahol a Munkácsi 3. Sz. II. Rákóczi Ferenc Középiskolában végeztem az általános iskolát, majd családi okok miatt édesanyámmal Barskaszóra költöztünk a nagyszüleimhez. Akkoriban ez nem érintett valami jól: iskolaváltás, a régi barátaim hiánya, a megszokott kis életem... Az első tanév az ottani iskolában nem a legkellemesebb emlékem, én voltam az a bizonyos „városi úrilány”. Majd idővel sikerült beilleszkednem és megszoknom az új környezetet. Sok-sok szép emlék köt oda is. Diákolimpiák, versenyek, vetélkedők és sok minden más, ami csupa melegséggel tölt el, ha visszaemlékezem azokra az időkre.

A középiskolát itt fejeztem be, 2010-ben. Ugyanebben az évben sikeresen felvételt nyertem az ungvári Kelet-Európai Szlavisztikai Egyetem pszichológia szakára. Ismét egy nehezebb időszak kezdődött az életemben, hiszen 11 évnyi magyar nyelven történő tanulás után jött négy kemény év kizárólag ukrán nyelven történő képzés. Nem volt egyszerű, még úgy sem, hogy folyékonyan beszéltem/beszéltem ukránul. Az első félév végén rettegtem attól, hogy nem tudom letenni a vizsgáimat, de édesanyám mindvégig támogatott, mindennap elmondta: ő biztosan tudja, hogy menni fog. Így is volt. Majd 2014-ben sikeresen befejeztem az egyetemet, és BSc diplomát szereztem mint gyermekpszichológus és pedagógus.

– Veselényi! Bizonyára te is tudod, hogy a magyar történelemben nem ismeretlen ez a vezetéknev.

– Természetesen tudom! Anno édesapám mesélt régi feljegyzésekről, dokumentumokról, amelyekben volt rá utaló információ, de amikor Magyarországra jöttem és beadtam a honosítási kérelmemet, nem volt lehetőség a „nagy történelmi” név felvételére. Ennek ellenére nagyon szeretem a nevem, és büszke is vagyok rá.

– Voltak otthon példaképeid, akikhez igazodni próbáltál?

– Voltak inspiráló tanáraink mind a középiskolában, mind az egyetemen, akik sok mindenben támogattak, elláttak jó tanácsokkal, amiért hálás vagyok nekik a mai napig.

– Mióta élsz Magyarországon?

– 2013 májusa óta élek életvitelszerűen Magyarországon. Életem egyik legjobb döntésének tartom, hogy anno nagyon fiatalon úgy határoztam, Magyarországon kezdek új életet és építem a jövőmet.

– Szoktál hazajárni?

– 2022. február 24-ig elég gyakran jártam haza, az utóbbi időben viszont egyre kevesebbet. Régen azért mentem haza, hogy feltöltődjek, magamba szívjam az otthon illatát, de az utóbbi alkalmaknál már csak a feszültséget éreztem, a gombócot a torkomban. Rémisztó volt látni a kialakult helyzetet, azt, hogy hogyan viszonyulnak a magyarokhoz, mennyire elnyomják őket. De mindezek ellenére a szívem mindig hazahúz, így évente legalább 2-3 alkalommal hazamegyek néhány napra.

– Hogy kerültél kapcsolatba a Kárpátaljai Szövetséggel?

– 2019 novemberében egy régi ismerősöm hívta fel a figyelmem a szervezetre, majd felvettem a kapcsolatot az akkori elnökkel, Benza Györggyel, és decemberben már a Szövetség munkatársa lettem. Azóta is tart ez az együttműködés.

– Irodavezetőként milyen feladataid vannak?

– Sokan azt hiszik, hogy egy titkárságvezetői munkakör elég sablonos és unalmas, de ez teljes mértékben tévhit! Nyilván vannak teljesen hétköznapi feladatok, mint az e-mailek fogadása, megválaszolása, kapcsolattartás a partnerekkel, más szervezetekkel, a tagtársakkal, a Kárpátaljai Hírmondóval kapcsolatos ügyek (mint a nyomda, postázás), rendezvények, események megszervezése, lebonyolítása, az elnökséggel való kapcsolattartás, az elnökkel való megbeszélések, napi teendők ellátása. A szívem csücske pedig a Szent István keresztény hagyatéka – a Magyar Szentkorona vármegyei című vándorkiállítás volt. Olyan élményekkel gazdagodhattam, amiért hatalmas hálával tartozom. Remélem, hogy egyszer lesz folytatása... Szóval a feladatköröm nagyon színes és izgalmas, unatkozni nem szoktam.

– A Kárpátaljai Szövetség egyik legmozgalmasabb eseménye a hagyományos szeptemberi balatonföldvári találkozók. Kérlek, avasd be az olvasókat abba, mikor, melyik hónapban kezdődik a rendezvény szervezése?

– A következő évi rendezvény szervezése már az aktuális évi találkozók közben elkezdődik úgymond szervezni saját magát. Ez azt takarja, hogy többen megkeressék minket azzal a kéréssel, hogy szeretnének a jövő évi találkozón bemutatkozni, előadni, bemutatni alkotásaikat, új könyveiket. Mi ezt természetesen feljegyezzük, észben tartjuk, majd az aktív szervezési fázisban megkeressük az illetőket. Az új esztendő első elnökségi ülésén áttekintjük a lehetőségeinket, emlékeztetők készítek a jelöltekről és munkásságukról. Ebből a tevékenységből az elnökség tagjai is részt vállalnak, így tudunk ötletelni és tanácskozni. Majd jön a „hajrá-időszak”, ami nagyjából májusban kezdődik és a hagyományos rendezvény kezdetéig tart. A nyári szünet, a szabadságolások eléggé megnehezítik a munkánkat, de

igyekszünk helytállni, évről évre értékes, összetartó, hagyományörző és kárpátaljai hangulatot várószolni. Remélem, hogy ezt sikerül is megteremtünk.

– A Kárpátaljai Hírmondóban rendszeresen beszél-molunk arról is, hogy a Szövetség a háború sújtotta Ukrajnából érkező gyermekek nyaraltatásából is kiveszi a részét. A táboroztatásról mondanál részleteket?

– A háború kitörésétől kezdve a Szövetség aktívan kivette a részét a menekültek támogatásából, az évek alatt elég szép számú gyereket tudtunk táboroztatni Balatonföldváron, a Riviéra Park Hotelben. Hálásak vagyunk a szálloda vezetőségének és személyzetének, hogy ebben is partnerek voltak. Igyekeztünk tartalmassá tenni az ott töltött napjaikat, és ha csak kis időre is, de elfeledtetni velük azt a környezetet, ahonnan érkeztek.

– Nagyon népszerűek voltak a Kárpátaljai Szövet-ség budapesti székházában tartott Kárpátaljai Esték. Az utóbbi években sok olyan érdekes vendéget sikerült meghívni ezekre az összejövetelekre, akik valamilyen módon kötődtek/kötődnek Kárpátaljához.

– Nagyon örülök neki, hogy népszerűek ezek a prog-ramok. Arra törekszünk, hogy értéktérmetőek tudjunk maradni, illetve hűek legyünk hagyományainkhoz, felmenőinkhez. Igen, tényleg több olyan személyt volt lehetőségünk meghívni ezekre a rendezvényekre, akik kötődnek vagy kötődtek Kárpátaljához. Összintén szólva, nem volt olyan nehéz, hiszen a Kárpátaljai Szövetség alapítói olyanok voltak, mint egy család, nagyon sok kiváló földinkkel tartották a kapcsolatot. Sajnos az idő előrehaladtával többüktől búcsút kellett venni, de igyekszünk méltó módon életben tartani azt, amit ránk hagytak.

– Emlékezetes események voltak, amikor kerek szü-letési évfordulókat ünnepeltünk a székházban. A terem betöltötte a jókedv, te pedig fáradhatatlanul gondos-kodtál arról, hogy valóban mindenki jól érezze magát.

– Igen, ezzel egyetértek, személy szerint én is sze-remtem ezeket a rendezvényeket. Örülök annak, hogy jó visszajelzést kapok, remélem, még sok ilyen estén vehetünk részt közösen.

– A Kárpátaljai Szövetség Alapítólevelében az áll, hogy közösségünk politikamentes és pártsemleges. Fo-lyóiratunkat is ilyen elvárások mentén szerkesztjük. Azért én mégis megkérdezem, te mit gondolsz arról, meddig tart még az orosz–ukrán háború?

– Így van, igyekszünk politikailag semlegesek maradni, de vannak helyzetek, amikor ez megvalósít-hatatlan.

Annyit szeretnék csak mondani ez ügyben, hogy kérem a Jóistent, mielőbb vessen véget ennek a szörnyű-ségnek, és ne haljon meg több ártatlan ember, ne marad-jon árván még több gyermek és ne szakadjon szét több család. Sajnos személyesen is érintett vagyok az ügyben, mivel ez év májusa óta édesapám is az ukrán hadsereg tagja. Remélem, hogy épségben haza fog majd térni. Kívánom, hogy ilyen és ehhez hasonló szörnyűséget ne kelljen átélnie senki gyermekének sem Ukrajnában, Európában, sem bárhol a világon!

– Köszönöm a beszélgetést, áldott karácsonyi ünne-peket kívánok!

– Én is köszönöm a beszélgetést, és azt is, hogy ki-zökkentettél a komfortzónámból. Én általában szeretek a háttérben tevékenykedni, figyelni az embereket, a reakcióikat, és szívmengető számomra, amikor látom, hogy pozitív élményekkel gazdagodnak a Kárpátaljai Szövetség égisze alatt történő eseményeken. Viszont kívánok áldott, békés ünnepeket számodra és olvasóink számára is!

Füzesi Magda

Kárpátaljai művészek jótékonyági tárlata a Pesti Vigadóban

Kárpátaljai művészek jótékony célú tárlata nyílt meg dec-ember 1-jén a közmédia *Jónak lenni jó!* című adománygyűjtő kampányához csatlakozva a Pesti Vigadóban.

A *Tenni* című kiállításon 22 kárpátaljai művész, a Pro Arte – Mun-kács szervezet alkotóinak munkái láthatók december 17-ig.

Stefanovits Péter, a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) Képző-művészeti Tagozatának vezetője a kiállítás megnyitóján kiemelte: az adománygyűjtő kampány mindig egy erkölcsi közösség összefogása, amelyet az minősít, hogy milyen célt fogalmaz meg. Hozzátette, az idei cél is igen nemes, azokra a gyerekekre gondolva, akiknek otthont tudnak majd biztosítani a támogatás révén.

Siklósi Beatrix, a *Jónak lenni jó!* projektvezetője emlékeztetett: idén az adománygyűjtő akcióval a kárpátaljai beteg, árva, otthonukat vesztett gyerekeket segítik. Mint mondta, idén nem volt kérdés, hogy kiket szeretnének támogatni, hiszen a drámai események legnagyobb elszennedői főként a gyerekek. Beszámolt arról, hogy a közmédia képviselői már ellátogattak azokra a helyszínekre, gyermekottho-nokba – többek között az idén 30 éves nagydobronyi otthonba és a munkácsi gyermekkórházba –, ahol a gyerekeket gondozzák. Az idei adománygyűjtésben résztvevők azt is támogatják, hogy a gyerekek a társadalom hasznos tagjaivá válhassanak felnőttként.

Siklósi Beatrix megköszönte a kiállító művészek alkotásait. Az ezek eladásából származó bevétellel szintén a KEGYES Alapítványt segítik. A cél, hogy Kárpátalján megépülhessen az első menedékhon, hogy a gyerekek ne kórházban vagy gyermekotthonban éljenek, hanem a szülőkkel együtt egy átmeneti helyen maradhassanak.

Szalipszki Endre nyugalmazott beregszászi főkonzul kiemelte: nagyszerű kezdeményezés, nemes célt szolgál, hogy a *Jónak lenni jó!* a KEGYES Alapítvány jövőjéhez járul hozzá a bevétellel. Reményét fejezte ki, hogy eredményes lesz az árverés, és minél több gyereknek tudnak lehetőséget teremteni a mostani háborús viszonyok között és a jövőben.

A Pesti Vigadó alagsori galériájában látható kiállítás alkotásaira a *Jónak lenni jó!* című műsorfolyam adásaiban lehet licitálni.

A tárlaton Angyalosi Sándor, Biba Szergej, Csopej Marina, Dikun György, Dufinec Miklós, Fényes András, Homoki Gábor, Kalitics Erika, Kopriva Attila, Kovács Pál, Kuzma Borisz, Lucenko Igor, Matl Péter, Males Olekszandr, Pavlisin Volodimir, Román Vaszil, Selevickij Jurij, Sitik Vira, Szvalyavcsik Petro, Szvalyavcsik Vaszil, Tatarszki Vaszil és Villásek Tibor művei láthatók. A kiállítás kurátora Matl Péter és Matl Árpád.

Forrás: MTI
Fotó: Kovács Attila

Összefogás a kárpátaljai árvákért

Kárpátalján járt a magyar közmédia *Jónak lenni jó!* stábja

A magyar közmédia *Jónak lenni jó!* adománygyűjtő műsora már 15. alkalommal indult útjára, mely idén a kárpátaljai KEGYES Alapítványnak gyűjt. A szervezet azokat a gyerekeket támogatja, akiket a szüleik különböző okok miatt a kórházban hagytak. A kampány részeként Siklói Beatrix projektvezető, a Kossuth Rádió csatornaigazgatója november 26-án Kárpátaljára látogatott, ahol több intézményt és gyermekotthont is felkeresett. Keresztes Ildikó magyar énekesnő is csatlakozott hozzá. A cél nem pusztán a látogatás volt: figyelemfelhívás, adománygyűjtés és valós segítségnyújtás a nehéz sorsú kárpátaljai gyermekek számára.

A delegáció első állomása a Kárpátaljai Megyei Gyermekkórház volt Munkácsen, ahol találkoztak az intézmény vezetőségével: Volodimir Béres igazgatóval, Bohdan Szerdenko orvosigazgatóval, Bíró Erzsébettel, az intézmény korábbi igazgatójával, valamint a KEGYES Alapítvány elnökével, Sipos Józseffel. Az anyaországból érkező vendégeket Papp Ferenc, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja kísérte. A találkozás célja a személyes kapcsolódás mellett a közös célok megerősítése volt: a háború által leginkább sújtott, otthonukat veszített vagy árván maradt gyerekek támogatása.

A KEGYES Alapítvánnyal már nagyon régóta együttműködünk, és valójában rengeteget segítettek nekünk a gyerekek ellátásában – különösen azokban, akiket elhagytak, akik szülői felügyelet nélkül maradtak akár ideiglenesen, akár véglegesen, vagy akik gyermekotthonban élnek. Amikor ilyen gyermekek kerülnek hozzánk a kórházba, nagyon gyakran nincs mellettük kísérőszemély, aki velük maradna. Ilyenkor az alapítvány önkéntesei segítenek nekünk a gyerekek gondozásában. Emellett óriási támogatást nyújtottak a kórház működésének biztosításában is. Ha hiányzik valamilyen gyógyszer, eszköz vagy felszerelés, ha javításokra van szükség, vagy új berendezést kell beszerezni, ők mindig mellettünk állnak és támogatnak bennünket. Segítségük tehát egyszerre szól konkrét gyermekeknek, egy-egy osztálynak és az egész kórháznak is – fogalmazott Bohdan Szerdenko orvosigazgató.

Bíró Erzsébet, a korábbi igazgató személyes tapasztalatait osztotta meg a vendégekkel.

– 44 évet nem lehet az embernek az életéből kitörölni. Ez az első orvosi munkahelyem, itt nőttem fel, itt váltam gyermekgyógyásszá és gyermekkardiológussá, 20 éven át pedig mint igazgató vezettem a kórházat. Amikor dolgoztam, mindig arra törekedtem, hogy minél több segítség, adomány kerüljön a kórházba. Most a határ másik oldalán vagyok, de továbbra is lobbizom azért, hogy az adományok jó helyre kerüljenek. A kárpátaljai gyermekek gyógyítása gyakorlatilag itt történik, a megyei gyermekkórházban, minden szál itt fut össze – mondta Bíró Erzsébet.

A vendégek a látogatás során személyesen is megismerhették a KEGYES Alapítvány munkatársait és tevékenységét, de találkozhattak az általuk gondozott gyermekekkel is, valamint a pulmonológiai osztályon az „elfelejtett gyerekek” szobáját is megtekinthették.

A következő állomás a nagydobronyi Irgalmas Samaritanus Református Gyermekotthon volt, ahol a gyerekek kedves műsorral fogadták látogatóikat. Az intézmény jelenleg 167 lakót lát el, ami csaknem a duplája a befogadóképességének, és több olyan gyermek is itt talált új otthonra, akik korábban a munkácsi gyermekkórházban a KEGYES gondozásában voltak.

– A gyermekeinket név szerint felsorolni hosszú lenne, a jelenlegi kis lakók közül 130 kiskorú. Ez nagyjából kétszerese a szokásos kapacitásnak. Három épületünk van, mind-egyik megtelt. A gyerekek mind kárpátaljaiak, más megyéből senki sem érkezett hozzánk, és mindenki magyar iskolában tanul. Bár ez egy leányotthonnak indult 30 évvel ezelőtt, most már fiúk is vannak nálunk, de csak 2022 szeptemberétől, amikor a bátyúi állami inter-

és népszerűsíteni ezt a missziót. Ha a jövőben bármilyen segítségre lenne szükségük, lehetőségemhez mérten örömmel állok rendelkezésükre – osztotta meg gondolatait Keresztes Ildikó.

Az otthon lakóit a látogatás végén Siklói Beatrix édességgel lepte meg, míg Sipos József egy 3 millió forint értékű ajándékutalványt adott át, melyet a kampány részeként ajánlottak fel.

– Öröm számunkra, hogy személyesen is felkereshettük ezt a gyermekotthont, ahol számos olyan gyerekkel találkozhatunk újra, akik korábban a munkácsi gyermekkórházban a mi gondoskodásunk alatt álltak. Ez alkalommal néhány kisebb ajándékot, valamint egy jelentősebb adományt hoztunk, amely a *Jónak lenni jó!* kampány során érkezett a kárpátaljai árvák részére. Az adományt a GriffSoft Zrt. és a Budmil cég közösen biztosította – árulta el Sipos József, a KEGYES Alapítvány elnöke.

A nap zárásaként Ráton tettek látogatást, ahol megismerkedtek a családtypusú gyermekotthon működésével és lakóival. Itt további 1 millió forint értékű ajándékutalványt adtak át az otthon számára. Bíró Péter, a Szent Mihály

Gyermekotthon munkatársa elárulta, hogy négy családi házban négy nevelőszülőpár saját gyermekeik mellett összesen 25 árván maradt gyermekről gondoskodik.

– Nagyon sok mindent hallunk a napi híradásokból a háborúval kapcsolatban, s azokról az emberekről, akiknek emiatt nap mint nap számos kihívással kell szembenéznük. Így testközelben találkozni velük, beszélgetni velük – elsősorban a gyerekekkel, másodsorban azokkal, akik ezekre a gyerekekre vigyáznak – nekünk műsorkészítőknek és nekem személyesen is egy nagyon megrázó, megindító érzés. Számos dolgot tanulhatunk az itt élőktől: kitartást, hűséget, szeretetet, alázatot. Mindezt szeretnénk majd a műsorainkban is átadni, mert ezeknek az embereknek arra van szükségük, hogy amit ők adnak nekünk, azt mi próbáljuk meg viszonzni.

Szeretnénk hozzájárulni egy menedéketthon létrehozásához, ahol a gyerekek meg tudják húzni magukat édesanyjukkal, ha nehéz helyzetbe kerültek – foglalta össze a nap végén a gondolatait Siklói Beatrix, a *Jónak lenni jó!* projektvezetője.

A kampány célja, hogy a kárpátaljai gyermekek ne maradjanak láthatatlanok, és minél több támogatásban részesüljenek azok, akiknek minden segítség esély a gyógyulásra és egy emberibb gyermekkorra. Magyarországon a 1358-as adományvonal hívásával vagy SMS küldésével bárki hozzájárulhat a KEGYES Alapítvány munkájához – minden hívás 500 forint adományt jelent. Az eddig befolyt adományok összege megközelíti a 80 millió forintot. Az alapítvány munkatársainak legfőbb álma, hogy ha véget ér a háború, olyan menedéketthon tudjanak létrehozni, amelyben a kiszolgáltatott anyák újrakezdhetik az életüket, illetve segítő kezét nyújtanának a fogyatékkal élő gyermekeket nevelő családoknak.

Varga Brigitta
Forrás: KISZ6

nátus bezárt. Ekkor sikerült támogatásokból kialakítanunk egy külön részleget a fiúknak, ugyanis számuk megközelíti a 30-at. A gyerekek jellemzően problémás családokból érkeznek, sokan családon belüli erőszak, elhanyagolás stb. áldozatai. Vannak, akiket a hatóságok ragadtak ki családjukból, illetve olyan talált gyerekek is van, akiket a rendőrség gyűjtött be az utcákról. Hiszünk abban, hogy mindenkinek van esélye, Isten senkit nem hagy magára. Teljesen mindegy, honnan jövőnk vagy mit hozunk magunkkal, az összefogás és a szeretet a legfontosabb – fogalmazott Katkó Andrea, az otthon igazgatója.

– Három évvel ezelőtt részt vettem egy kisebb kárpátaljai turnén, amely mélyen megérintett. Én magam is nehéz időket éltem meg: bár nem háborús helyzetből, de Erdélyben a '80-as évek elején nem volt könnyű az élet. A gyerekekkel történő találkozás különösen megrendített. Bár léptem már fel a településen, de akkor nem volt alkalmam velük megismerkedni. Nem tudtam visszatartani a könnyeimet, annyira meghatótt, amit láttam és éreztem a közelükben. Remélem, hogy a jelenlétemmel örömet szereztem a kicsiknek, és hogy személyemmel valamilyen módon tovább tudom vinni

Könyvbemutató és eszmecsere a Nemzetstratégiai Kutatóintézet székházában

„Sorsdokumentum arról a pillanatról, amikor újra lett szavunk...”

„Azt, hogy mikor lesz béke, biztos, hogy nem mi fogjuk eldönteni, azonban ismert tény az, hogy még az elmúlt évek rendkívül nehéz helyzete – gondoljunk itt a Covidra és elsősorban a háborúra – sem törte meg és nem roppantotta össze a kárpátaljai magyarságot és intézményrendszerét, hiszen működnek az iskoláink, működik az egyetem, megjelennek a sajtótermékeink, működnek az egyházaink, és ez nyilvánvalóan reményt ad a jövőre nézve is” – hangsúlyozta Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnöke Budapesten a Nemzetstratégiai Kutatóintézetben (NSKI) megtartott könyvbemutatót követő kerekasztal-beszélgetésen november 10-én.

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet a Magyar a Magyarért Népfőiskola Alapítvánnyal közösen *Volt egyszer egy lap – Kárpátalja* címmel szervezett könyvbemutatót és kerekasztal-beszélgetést az intézet székházában. A rendezvényen bemutatták az 1990. április 30. és 1994. december 31. között Mankovits Tamás szerkesztésében megjelent *Kárpátalja* című lap összefoglaló kiadványát.

Az esemény résztvevőit elsőként Szász Jenő miniszteri biztos, az NSKI elnöke köszöntötte, aki beszédében aláhúzza: a Szovjetunió felbomlása után a kárpátaljai magyarság számára „létezett egy kapaszkodó, amelyet Mankovits Tamás, akkori miskolci iparművész hozott létre 1990-ben, amikor saját költségén megalapította a *Kárpátalja* című lapot”.

Koncz Zsófia, a Kulturális és Innovációs Minisztérium családokért felelős államtitkára köszöntőjében méltatta Mankovits Tamás tevékenységét a magyar kultúra, a hagyományok, az iparművészet megőrzése tekintetében, majd a kötet mondanivalójáról szólva kiemelte: „A *Volt egyszer egy lap – Kárpátalja* nem pusztán egy sajtótörténeti visszatekintés, hanem egy közösségi tükör, hogy hogyan tudták az 1990-es évek elejét ott megélni, átvészelni. Ez a mű egy üzenet is nekünk ma, hiszen Kárpátalja és az ott élő emberek fontosak számunkra, és elképzelhetetlen számunkra az, hogy a magyar történelemről úgy beszéljünk, hogy ne említsük meg Kárpátalját; Kárpátalja számára is rendkívül fontos az anyaország, és ez így van rendjén. Hihetetlen az az élni akarás, ami a kárpátaljai magyarokat jellemzi, s példaértékű, ahogyan a jövőbe vetett hitüket nap mint nap megélik” – fogalmazott az államtitkár, aki az elmúlt időszakban többször is ellátogatott vidékünkre.

A köszöntőket követően a jelenlévők visszatekinthettek a rendszerváltás időszakába, hiszen Mankovits Tamás, az 1990–1994 között megjelenő *Kárpátalja* című lap főszerkesztője, a Magyar a Magyarért Népfőiskola Alapítvány kuratóriumának elnöke felidézte az akkori eseményeket. Elmondta, hogy először 1988-ban látogatott a vidékre. A Kárpátok hegyvonulatai azonnal lenyűgözték, az elé táruló csodás táj és az ott élő emberek erős hatással voltak rá. Az elsősorban kulturális és közéleti témákat tartalmazó lap alapításának körülményeire visszaemlékezve elmondta, nagy szerepet játszott a létrehozásban Fodó Sándor, a KMKSZ alapító elnöke. Kiemelte tovább-

történelmi elemzésekből, korabeli lapszövegek válogatásából, valamint fotókból áll” – emelte ki, elemezve a rendezvényen bemutatott kiadványt. „A *Kárpátalja* című lap története és öröksége nem csupán sajtótörténet: sorsdokumentum, a történelem szélén élő közösség önazonosságának újjáépítéséről szól, arról a pillanatról, amikor újra lett szavunk, mert meg mertük mondani” – tette hozzá.

A könyvbemutató után sor került a *Kárpátalja – 1990* elnevezésű kerekasztal-beszélgetésre, melynek moderátora Gulyás István, az M5 Csatornaigazgatóság igazgatója volt. Az eszmecsereben részt vett Brenzovics László, a KMKSZ elnöke;

ba, hogy a Magyarországon bejegyzett és nyomtatott sajtóorgánum kikerült a szovjet cenzúra markából, így a lapban publikáló újságírók, írók, költők, tanárok, művészek (Fodó Sándor mellett Mórincz Kálmán, Dupka György, Horváth Sándor, Nagy Zoltán Mihály, Bornemissza Eszter és sokan mások) ezáltal cenzúramentesen továbbíthatták gondolataikat, hűen tükrözve az akkori állapotokat az olvasók felé.

Az egykori lap jelentőségét emelte ki Fedinec Csilla, az ELTE TK Kisebbségkutató Intézet tudományos főmunkatársa, aki egyben a lap egyik szerzője is volt. „A *Volt egyszer egy lap – Kárpátalja* című kötet nem egyszerű dokumentumgyűjtemény, hanem egy korszak élő lenyomata. A rendszerváltás pillanatában újra éledő kárpátaljai magyar identitás lélegzetvétele, öröme és törekvése. [...] A könyv több szerző személyes visszaemlékezéseiből,

Németh Zsolt országgyűlési képviselő, az Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke; Tirts Tamás volt országgyűlési képviselő, a Fidesz „Kárpátalja-táborának” egyik alapítója, a Fidesz alelnöke 1993 és 1995 között; Vári Fábán László Kossuth- és József Attila-díjas költő, néprajzkutató, műfordító, valamint Dupka György író, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet igazgatója. Szó esett a rendszerváltás körüli és azt követő időszak fontos történéseiről a kárpátaljai magyarság vonatkozásában, az 1989-ben megalakult KMKSZ közreműködésével elért eredményekről. A résztvevők érintették az aktuális geopolitikai helyzetet, a magyar kormány következetes kiállását a külföldi magyar közösségek – beleértve a kárpátaljai magyarság – mellett, valamint a háború okozta rendkívül negatív hatásokat.

CsA

Forrás: Kárpátalja hetilap

„Emlékezni kötelesség, felejteni bűn!”

A Zápszonyi Református Egyházközség a holokauszt helyi zsidó áldozatainak állított emlékművet. Az emlékmű a gyülekezeti ház előtt kapott helyet, s nem véletlenül, ugyanis ez a ház az utolsó, még zsidó család által lakott otthon Zápszonyban, amelyet ma is sokan a Spiegel-házként emlegetnek. A Spiegel családtól a helyi kolhoz vásárolta meg az épületet, majd a rendszerváltás után a korábban elvett parókia helyett a gyülekezethez adta át.

Az alkalom a helyi református templomban istentisztelettel kezdődött, Isten ígését Zán Fábian Sándor hirdette. A Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke a változás fontosságát és aktualitását emelte ki beszédében.

– A múltban és a jelenben is egyedül a Mindenható Isten hozhatja el a változást. Ő tudja az időket, ő tudja azt, hogy mikor, minek kell történnie. Kárpátalja ma nagyon nehéz helyzetben van, sok nemzettársunk arra kényszerült, hogy elhagyja az otthonát, az iskolákban egyre több az üres pad, a gyülekezetek is kisebbek, ezért van szükségünk a változásra. Ma ezt az üzenetet hozom, s szólok az Úrhoz, mert csak ő hozhatja el a változást – fogalmazott a püspök. Hozzátette, azt a kegyetlenséget, amivel 80 évvel ezelőtt a zsidó népet irtották, nem szabad elfelejteni, mert megismétlődhetnek a történetek. Az ellenségeskedés, a kirekesztés, a megbélyegzés újra és újra a felszínre kerül. Ezért kell az emlékhely, az emlékezés, hogy ez soha többé ne ismétlődjön meg.

A felavatásra váró emlékmű előtt Orosz Zsolt helyi református lelkész röviden beszámolt az előzményekről.

– Van mire emlékezni, de egyre kevesebben tudják már elmondani, hogy Zápszony úgy lépett be a 20. századba, hogy lakosságának 10 százaléka zsidó volt, s úgy lépett ki onnan, hogy közülük senki nem maradt, hiszen a II. világháború tragédiája legjobban a zsidó lakosságot sújtotta. Nemcsak a férfiak, hanem nők és gyermekek, teljes családok váltak áldozattá. Emlékművünkön 65 áldozat neve szerepel, férfiak és

nők, idősök és gyermekek. Sokukról tudjuk, hány évesen lettek prédájává a holokauszt tragédiájának, van, akinek csak a családneve ismert, s hogy gyermekként vitték el. Sajnos lassan már az emléküket is elvesz, hiszen azok, akik ismerték őket, egyre kevesebben vannak. Ez az, ami megmutatja a mai napnak és az emlékműnek a szükségét és fontosságát – hangsúlyozta a lelkész. S hogy miért vállalta fel ezt a református

gyülekezet? Orosz Zsolt elmondta: a válasz egyszerű – azért, mert a Szentírás szerint Istentől kapott feladatunk az emlékezés, s mindannak átgondolása, amit az előző nemzedékek átéltek, hogy tanuljunk belőle.

A rendezvényen részt vett dr. Szili

végét várta. Ki gondolta volna az elmúlt évtizedekben, hogy egyszer Kárpátalján a háború árnyékában fogunk emlékezni a II. világháború végén elhunyt zsidó áldozatokra?! Mi, a 21. században élők azt hittük, hogy a 20. század borzalmait – holokauszt, malenkij robot – magunk mögött hagytuk, de sajnos nem így történt. Ezért ma az a legfontosabb, hogy békéért kiáltsunk, hogy kimondjuk: soha többé! Soha többé senki nem kerül kirekesztés, megbélyegzés, megalázás alá – hangsúlyozta a politikus. – A mai alkalom azért is különleges, mert

a református egyház egy másik közösségnek állított emléket. Azt hiszem, ez az igazi humanizmus. Ez az emlékhely egy kőbe vésett figyelmeztetés számunkra; rámutat, hová vezethet a gyűlölet, a kirekesztés. Azoknak a zsidóknak, akik 80 évvel ezelőtt itt éltek, akik a zápszonyi közösséget gyarapították, egyetlen bűnük a hovatartozásuk volt, s megbélyegzésre, majd megsemmisítésre kerültek. Azért kell számukra emléket állítanunk, hogy a következő generáció gyermekei és az ő gyermekeik is értsék és tudják azt, hogy mit jelent egy embertelen

század – zárta szavait Szili Katalin.

A zápszonyi zsidó leszármazottak nevében Goldberger Tamás szólt a közösséghez, emlékezett vissza a régmúlt időkre. Az *Egyszer volt beregszászi zsidó polgárok: személyények Beregszászban és vonzáskörzetében egykor élt zsidók életéből* című könyv szerzőjeként rendelkezésre bocsátotta a holokauszt zápszonyi áldozatainak listáját.

Dr. Tóth Mihály alkotmányjogász, az UMDSZ tiszteletbeli elnöke, a falu szülöttjeként, az emlékhely létrehozásának kezdeményezője és megvalósításának résztvevőjeként osztotta meg gondolatait az egybegyűttekkel. Mint mondta, mivel a közösségi háznak az egykori Spiegel család háza ad otthont, adta magát a gondolat, hogy fel-

Katalin, a Magyar Országgyűlés korábbi elnöke, Magyarország miniszterelnökének főtanácsadója.

– Feltehetjük a kérdést, hogy kell-e nekünk foglalkozni a 80 évvel korábbi időkkel, kell-e emlékeznünk? Ki kell mondanunk, hogy igen, ugyanis emlékezni kötelesség, felejteni bűn! Egy olyan időszakra emlékeznünk, amikor már mindenki a háború

vesse presbiteritársainak az emlékhely létrehozásának ötletét. A kezdeményezéshez sokan csatlakoztak, amiért mindenkinek köszönet jár.

A rendezvény végén Tóth László, a Beregi Református Egyházmegye eszperese kért áldást az alkalomra, a megemlékezőkre.

Hegedűs Csilla

Só, világosság, hegyen épített város*

„Ti vagytok a föld sója. Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. Lámpást sem azért gyújtanak, hogy a véka alá tegyék, hanem a lámpatartóra, hogy világítson mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Máté 5:13–16)

Szeretett testvéreim az Úr Jézus Krisztusban! Most, hogy ismét együtt vagyunk, s egymásra tekintünk mint ismerősök vagy ismeretlenek, annyi minden eszünkbe jut. Mindnyájunkat összeköt Kárpátalja. Eszünkbe jut életünk kezdete, hol és mikor láttuk meg a napvilágot, miként alakult az elmúlt évtizedekben életünk útja.

Egy régi Bereg vármegyei családból származó színésznő az 1990-es években kiadott egy önéletrajzi könyvet ezzel a címmel: Rosszkor születünk. Amikor 1920-ban megszületett, édesapjának jól induló ügyvédi irodáját ott kellett hagynia. Az a helység Romániához került, felköltöztek Budapestre. Amikor elvégezte a színművészeti főiskolát, tombolt a második világháború, amikor már családja is lett, jöttek a kitelepítések, és mire eljött a rendszerváltás, addigra megöregedett.

Rosszkor születünk! Talán mindnyájunkban felmerülhetett a kérdés – bennem bizonyosan –, mikor lett volna jobb megszületni? Árpád apánk idejében, együtt vonulni a hazát és otthont keresőkkel? Vagy az igazságos Mátyás idejében? Vagy a legbölcsebb erdélyi fejedelem, Bethlen Gábor idejében? Rákóczi Ferenc korában? Beállni kurucnak a szabadság zászlója alá? Vagy Kossuth idejében? De ne is feszegessük ezeket a kérdéseket, hanem módosítsunk rajtuk! Akik ma élünk – ki itt, ki ott –, milyenek legyünk? Erre a kérdésre segít válaszolni a felolvasott igeszakasz: legyünk só, világosság és mint hegyen épített város! Természetes és magától értetődő, hogy lelki értelemben vesszük ezeket, mert amikor ugyanannak a dolognak, tárgynak az ember ott és akkor csak a külső képét látja, Jézus a magasabb, a lelki jelentését is látja, s arról beszél.

1. Ti vagytok a föld sója. Legyünk só! Nem a már csak volt máramarosi, aknaszlatinai bányákból felhozott hófehér sóra kell gondolnunk, hanem a Holt-tengerből nyert sóra, amely elvesztette minőségét. Pedig drága dolog volt a régiek mindennapi életében, amit mindig kellett használni, ami ize volt. Mindenekelőtt a só ízesítőszer, ma is elmaradhatatlan kelléke a konyháknak. Sónak lenni azt jelenti, megízésíteni az életet, a mások életét úgy, hogy a magunk élete ízletes, kíváncsot legyen mások számára.

A só tartósítószer: ismerjük a disznótorok sóhasználatát szokásait. A besózott részek a következő vágásig is elálltak, mert tartósítva, konzerválva lettek. A keresztyén embernek hivatása és küldetése van arra nézve is, hogy legyünk értékfordozók és értékmegőrzők. Tartozunk őseinknek, elődeinknek azzal, hogy amit reánk hagytak szellemi-lelki örökségként, hitbeli örökségként, azt őrizzük meg, hogy tovább tudjuk adni gyermekeinknek, unokáinknak, mint a történelem hű sáfárai. Ahogy egy ószövetségi bölcs tanítja: „Adjad, fiam, a te szívedet nékem, és a te szemeid az én útaimat megőrizzék.”

A só gyógyszer is: azért tud tartósítani, mert a baktériumok tömelegét tartja távol, hogy meg ne romoljon az enniváló, ezzel a testi egészségünket is védi. Úgy együljek el a világban, hogy közben védjem és őrizzem az életet.

2. Ti vagytok a világ világossága. Legyünk világosság! Van más oldala is küldetésünknek: a fényhordozás. Ma már nem „nagy ügy”, hogy a sötét szobánkban világosság legyen, csak egy gombnyomásra kerül. Nem úgy a régieknél: ha jött az este, a gyertyának, mécsesnek, lámpásnak mindig kéznél kellett lenni. Igaz, volt egy ókori görög bölcs, aki fényes nappal is lámpással járt. Meg is kérdezték az emberek tőle: Diogenész, ragyogóan süt a nap s te lámpással jársz? Igen! Mert embereket keresek! Mennyi tantétel született már a világon annak a titoknak a megmagyarázására, hogy mi a fény, mi a világosság? Mozgás vagy energia? Akármivel magyarázzuk, a Krisztus tantétele örökre igaz marad. Ezek az egyszerű evangéliumi tanítások évezredek óta élnek anélkül, hogy egy jótányt is veszítenének örökérvényű üzeneteikből. Milyen nagy hivatása az életünknek, hogy világosság legyünk, hogy láthatjuk a dolgok helyes értelmét! Úgy kell élnünk, hogy a közelünkben ezt mások is lássák, mert nem mindig az a valóság, ami annak látszik, és nem mindig az az igazság, ami elhangzik, különösképpen ebben a tömegkommunikációs világunkban. Milyen nagy áldás az, ha tudós emberek vagy politikusok a világosság emberei, s nem a sötétség duzzad bennük! Arany János, a költőfejedelem, amikor végigment a Nagykőrösi Református Gimnázium folyosóján, a diákok abbahagyták a hangos játékukat, s őt figyelték, mert a nagytiszteletű igazgató úr egyszerű köszönéséből is áradt a fény, a világosság. Még egy meg nem született gyermek is lehet fényt árasztó a várandós édesanya szíve alatt, amikor feléje tekintenek, s alig várják a megjelenését.

A fényt az is jellemzi, hogy szüntelen felveszi a harcát a sötétséggel szemben. Nem önmagáért van, hanem másokért. A gyertya viaszából él, hogy másoknak világítson az utolsó lobbanásával is. Természetes, hogy csak olyan mértékben tudjuk betölteni

hivatásunkat, küldetésünket, amilyen mértékben van bennünk a krisztusi elementumból. Megváltó Urunk az igazi só, aki megízésíti, védi és óvja életünket, ha bennünk él, azonosul velünk. Ő a világ világossága, csak általa lehetünk mi is fényforrássá.

3. Nem rejthető el a hegyen épült város. Valamikor Balatonföldvárnak is lehetett vára, a nevében is benne van, jóllehet nincs hegye. Azt viszont tudjuk, hogy az ungvári vár egy magas dombra épült, a munkácsi egy hegycsúcsra, de a várhegy tetején a huszti romvár is arról beszél, amit Kőlcsey a Himnuszban is megfogalmazott: „Vár állott, most kőhalom”. A vár mindig védelmi célból épült, sohasem támadó jelleggel. Hogyha ellenség jön, védenie kell a falakon belül levőket. Még ha az égháború szakad le, akkor is ki kell bírnia az ég zengését, a cikázó villámokat, nem rejtőzködhetik el sem az egető nap, sem a hóviharak fergetege elől. Gyakran megrongálódik a sok támadás és harc miatt, de a célnak megfelelően mindig meg kellett újulnia. Ma már csak műemléki és turisztikai jellege van a megmaradt várainknak. Nekünk viszont kimondhatatlan nagy üzenete van annak, hogy Jézus Krisztus a mindenkor követőt hegyen épített vár(os)hoz hasonlítja. A hívő keresztyén ember miközben védi a rábízottakat, azonközben állja a támadásokat. Ma a legüldözöttebb vallás a keresztyénség, fizikai és verbális értelemben egyaránt. A sok hamis, modern, sötét ideológia között azt kell tapasztalnunk, hogy a keresztyénségre mint ó- és újszövetségi, konzervatív értékeket valló és hordozó idealizmusra nincs szükség. Jézus sehol nem ígerte követőinek, hogy soha semmi bajuk nem lesz, de azt elmondta és elmondja ma is, hogy nem rejtőzködhetik el a hegyen épített város. Zrínyi Miklós Szigetvár veszedelmekor így lelkesítette katonáit: „Nem a kövek szilárdságában van a megmaradásunk, hanem a lelkünkben!” Igen! A keresztyénség, az anyaszentegyház hegyen épített város, ebbe épít bele bennünket a Seregek Ura, hogy megfeleljünk az Ő céljának. Önmagunk erejéből semmiképpen sem. Rákóczi György még ágyújára is ráöntette, hogy „Nem erővel, nem hatalommal, hanem az Úrnak lelke által.” Az evangélikusok így köszönnék: Erős vár a mi Istenünk!

Legyünk hát só, mely ízt ad, konzervál és gyógyít, legyünk fény, világosság ebben az Isten szempontjából elsötétült szellemi világban, és legyünk erős vár, hogy őrizzünk, védjünk és megmaradjunk! Isten áldja meg az ezer sebből vérző drága magyar nemzetünket és a második világháború óta nem látott megpróbáltatásokban szenvedő Kárpátját! Amen!

Józán Lajos
nyugalmazott huszti református
lelkipásztor

*A kárpátaljaiak idején balatonföldvári találkozója elhangzott prédikáció szerkesztett változata.

Bibliakiállítás az Ortutay Központban

Az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ és a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület közös szervezésében tartották meg *A remény Bibliája – a Biblia reménye. Bibliakiállítás és bibliaolvasás „A remény zárandokai” évében című programot Beregszászban, az Ortutay Központban.* Mint elhangzott, Ferenc pápa a 2025-ös esztendőt *A remény zárandokai* évének hirdette meg. A szentév arra biztat, hogy a hívek a remény zárandokaként járják az utat, vállalva a hitben való elköteleződést és a reményt, amely soha nem múlik el. A szervezők a szentévhez csatlakozva tartották meg a találkozót, melynek célja az együtt gondolkodás, a közös bibliaolvasás és a magyar nyelvű bibliafordítások és -kiadások megismerése.

Marosi István gyermekkorát felidévezte, a könyvről azt mondták neki, hogy az a legjobb barát.

– Hittanosként, majd később, amikor már én adtam át a hittani ismereteket a gyerekeknek, sokszor mondtam, hogy a Biblia Isten szava. És ha ezt a kettőt összekapcsoljuk, azt mondhatjuk, hogy a Biblián keresztül a legjobb barát, az Isten szól hozzánk – fogalmazott a központ igazgatója.

Balogh György, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja köszöntőjében kiemelte, véleménye szerint

Központ és a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület évek óta jól működő kapcsolatban áll egymással, különböző kulturális rendezvényeket, közösségépítő programokat szoktak közösen szervezni.

– Úgy döntöttünk, hogy *A remény évéhez* kapcsolódva egy olyan bibliakiállítást

szervezünk, amelynek keretében különböző korok magyar Bibliáit mutatjuk be. Legalább 15 korból származó könyv lett kiállítva, melyeknek nagy része a Bendász István Görögkatolikus Levéltár és Könyvtár állományában találhatóak meg. Továbbá a Kárpátaljai Református Levéltárból is kölcsönöztünk néhány 18-19. századi Bibliát, illetve magánszemélyek is ajánlottak fel néhány kiadványt a kiállítás idejére. A legrégebbi hason-

más Biblia a 15. századból származik, de láthatunk eredeti Bibliákat is a 19-20. századból, amelyek nagyon jó állapotban megmaradtak és különlegesek. Vanak minibibliák, képes és vakírásos Bibliák, illetve különböző nyelvű (angol, spanyol, német, görög, latin) Bibliákba is bele lehet lapozni – magyarázta a Bendász István

Görögkatolikus Könyvtár és Levéltár vezetője. Emellett közös bibliaolvasást is szerveztek, kárpátaljai magyar közösségekből, iskolákból, egyházközösségekből, civil szervezetekből hívtak meg résztvevőket,

akik *A remény évéhez* kapcsolódva egy-egy reményről szóló szentírási idézetet olvastak fel.

A rendezvényen sok iskolás korú fiatal is részt vett. Marosi Anita kifejtette, meggyőződésük, hogy nem lehet elég korán elültetni az ember szívébe azt a kis mustármagot, ami később kifejlődik, és valakiben igazán kialakul az istenhit, a vallásos érzület. Ezért ezt minél hamarabb szeretnék a fiatalokban kialakítani, hogy felnőtt korukban is legyen egy erős kapaszkodójuk.

Radvánszky Ferenc református lelképásztor *Problémamegoldás a Szentírásban* címmel tartott előadást. A mezőkaszonyi és a bótrágyi egyházközösség lelkésze kifejtette, az egyház mindig akkor újult meg, amikor problémamegoldással tudott foglalkozni.

– A problémamegoldás volt az a terület, amikor az egyház képes volt különböző kihívásokra válaszolni, és így meg tudta mutatni a Mindenható Isten hatalmát. Talán mondanom sem kell, hogy a problémamegoldás mint a kihívásokra

való válasz, most is mennyire aktuális. Azt szeretnénk, ha a problémamegoldási modellek elterjednének és életté tudnának válni, hiszen a Szentírás maga az élet. Az egyház akkor tudja a küldetését igazán betölteni, ha a problémamegoldás területén is össze tudunk fogni, katolikusok és reformátusok egyaránt. Hiszen nincsen katolikus vagy református fájdalom, krízis vagy gyász. Csak emberi gyász, fájdalom és krízis létezik – fejtette ki az előadó.

A rendezvényen Gáti Gyöngyi, a sárosoroszi református egyház kántora alkalomhoz illő énekeket adott elő, hiszen bevallása szerint számára is nagyon fontos a Szentírás tanítása.

H. Cs.

a legmegragadóbb történetek a Bibliában olvashatók, s a válaszokat a kérdéseinkre is ott kaphatjuk meg.

Marosi Anita örömmel konstataulta, hogy az Ortutay Elemér Görögkatolikus

Zarándoklat a kiengesztelődésért és a békéért

A Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet gyalogos zarándoklatot szervezett október 18-án Bilke és Alsósárad között a kiengesztelődés és a béke jegyében. A Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperesi Kerület papsága és hívei, továbbá anyaországi vendégek részvételével megtartott program a bilkei Kisboldogasszony görögkatolikus templomban vette kezdetét szent liturgiával, amelyen Luscsák Nílus munkácsi segédpüspök mondott szentbeszédet.

A segédpüspök Boldog Orosz Péter Pál görögkatolikus vértanú áldozópap életén keresztül tanította a jelenlévőket. A szovjethatalom által kivégzett Orosz Péter Pál a bilkei templomban szolgált 1946–1949 között. Miután 1949-ben a Szovjetunióban betiltották a görögkatolikus vallást, társával titokban, gyalog közlekedve látogatta az Ilosva környéki híveket, hogy elvégezze a szent liturgiát és kiszolgáltassa számukra a szentséget. 1953. augusztus 27-én gyilkolták meg. Boldoggá avatását idén szeptem-

ber 27-én jelentették be Bilkén. Ereklýje megtekinthető a templomban.

A szent liturgiát követően a több mint száz zarándok is útra kelt, hogy Orosz

Péter Pálhoz hasonlóan gyalog tegye meg az alsósárad-dzsubliki templomhoz vezető 12 kilométeres utat. A négyórás zarándoklat idejét a hívek imádkozással, Mária-énekekkel és elmélkedéssel tették tartalmassá. A menet lelki vezetője Böjte Csaba csíksomlyói ferences rendi szerzetes volt, aki Jézus életéből hozott példákkal támasztotta alá a

zarándoklat fontosságát. Emellett kiemelte, hogy az idei évet Ferenc pápa a remény éveként hirdette meg, hogy valamennyien a remény zarándokaiként járjuk az utunkat.

A kegyhelyre érkezőket a helyi parókus, Tódor atya fogadta, aki ismertette Dzsublik történetét. Elmondta, hogy 2002-ben a Dzsublik-forrásnál két alsósárad-i kislánynak megjelent a Szűzanya. Amikor híre ment az eseménynek, egyre többen keresték fel a forrást, hogy imádkozzanak és Szűz Mária közbenjárását kérjék a Jóistennél.

Idővel egy férfi és egy női kolostor, kápolna, zarándokház és keresztút épült a forrás köré. Egy templom is épülében van a Szent Család tiszteletére.

Az elmúlt két évtizedben a világ minden tájáról érkeztek zarándokok a kegyhelyre, amelyhez már számos csoda – imameghallgatások, lelki és testi gyógyulások, gyermekáldás – fűződik.

A zarándokok apostoli áldásban és teljes búcsúban részesültek a dzsubliki templomban, majd szeretetlakomával kedveskedtek nekik a helyiek.

Marosi Anita

450 éves a Palágykomoróci Református Egyházközség

Istennek terve van itt élő népével

A múlt tanítómester, a múltból merítünk erőt a jelenre és a jövőre. Amikor több évszázadra tekinthet vissza egy közösség, abban benne van az Isten megtartó kegyelmének és szeretetének a jele. Arra mutat, hogy Istennek terve van az itt élő néppel, ezért volt a múltban irgalmas, kegyelmes hozzá, azért áldotta meg ezt a közösséget. És ha Istennek terve van, akkor ez jövőt is jelent – hangzott el azon az ünnepi istentiszteleten, melyen hálat adtak a Palágykomoróci Református Egyházközség 450 éves fennállásáért, a megtartásért, s melynek keretében a jubileum tiszteletére emléktáblát avattak.

A hálaadó alkalomra zsúfolásig megtelt az ódon hajlék. Zán Fábián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke ünnepi igehirdetésében – a Lukács evangéliuma 15:1–10 alapján – Isten élet-, lélekmentő szeretetére mutatott rá. Ahogy a gazda keresi az elveszett juhát, ahogy az asszony fényt gyűjtve keresi az elgurult drahmáját, ahogy az atya hazavárja tékozló fiát – úgy keresi Isten is az elveszettet, az embert egyen-egyenként. Engedjük, hogy megtaláljon!

Zán Fábián Sándor az egyház, a templom megtartó erejét is hangsúlyozta. Az Úr házában nemzedékről nemzedékre tapasztalhatjuk az Ő szeretetét – mondta. – Az atyai ház menedék, ahol van visszafogadás, befogadás, kenyer, közösség. Isten 450 éve ezen a helyen keresi mindazokat, akik érzik: szükségük van az Úr közelségére. A harangszóval mindenkit hívogat. Ennek a templom-

nak a küldetése, hogy Isten evangéliumában osztozzon ez a közösség – fogalmazott a püspök. – Amikor egy református közösség több mint 450 évre tekinthet vissza, az azt jelenti, jövője is van. Ehhez természetesen olyan hűségesnek, kitartónak, harcedzettnek kell lenni, mint amilyenek az elődeink voltak. Mindig voltak nehéz idők, de Isten átszűrte népünket ezeken. Hisszük és valljuk, hogy a jelen próbákon is átszűr, megtart és majd örök kegyelmébe fogad.

A román stílusban épült templom történetéről – melynek keletkezését a XIII. század második felére datálják –, illetve a reformáció itteni térhódításáról Kovács Attila, a helyi református gyülekezet lelkésze szólt. Mint elmondta, Palágyban a reformáció gyors és tömeges hódítását a község lelkes, a vallás és az egyház ügye iránt melegen érző földesurának, Szalay Ferencnek, Bereg vármegye főispánjának, kisvárdai várkapitánynak és nejeének, Nagymihály Margitnak a pártfogása segítette elő. A templom már a reformáció kezdetekor a gyülekezet tulajdonába került. Bizonyítottan 1575-től tartják számon református templomként, amikor is a templom kriptájában eltemették Szalay Ferencet, s ezt sírfelirat, illetve egy emléktábla is jelezte. S mivel október a reformáció hónapja, ezért került sor most az ünnepségre.

A hálaadó alkalmon a gyülekezet hit-tanosaival verssel, a kórus pedig csodálatos

énekekkel szolgált. A vendégek, az egyházkerület és az egyházmegye vezetői, az ünnepségre érkezett lelkészek pedig egy-egy igével köszöntötték az egyházközség tagjait.

Az istentiszteletet követően a jubileum alkalmából a templom falán emléktáblát lepleztek le. Kovács Attila elmondta, a presbitérium nagy vágya volt, hogy újraalkossák a Szalay család címerét, mely egykoron a krypta bejáratának kőlapján volt látható, s a feljegyzések szerint így nézett ki: „Két összenőtt kar, melyek közül az egyik kardot tart, a másik egy emberalakot szűr keresztül”. Am ezt a

Szalay-címert sajnos több próbálkozás után sem sikerült megtalálni, így az emléktáblára helyette a templom képe került fel.

A 450 év alatt, amióta bizonyítottan református használatban van a palágykomoróci templom, sok minden történt ezen a vidéken. És nem csak jó dolgok. Isten kegyelméből ma mégis jubileumot ünnepelhetünk. Őseink hűségesek voltak, megőrizték hitüket, ragaszkodtak templomukhoz. Ez a jelen generációinak is erőforrás kell hogy legyen – hangsúlyozta a lelkész.

Az ünnepség nemzeti imánk eléneklésével ért véget.

Marton Erzsébet

20 éve nyílt meg a határátkelő a kettézárt faluban

Október 25-én a szlovákiai Nagyszelmencen ünnepség keretében emlékeztek meg arról, hogy húsz esztendeje nyílt meg a szlovák–ukrán határátkelő a kettézárt faluban.

napig korlátozott az átjárás, hiszen csak gyalogosok és kerékpárosok számára engedélyezett a forgalom.”

A határátkelő létesítése olyan személyek érdeme, mint Zelei Miklós, aki *A kettézárt*

hangsúlyozta: „Bár a határ ma már modernebb, még mindig nehezen átjárható. Szükség lenne további fejlesztésekre és új határnyitásokra, hogy ezek a régiókat összekötő »érrendszerek« újra élővé váljanak.”

A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség frakciója folyamodványt nyújtott be a megyei tanácsban, hogy a szelmenci mintájára más, a szovjet időkben mesterségesen meghúzott határokat is újra megnyissák. A javaslat szerint Dobóruszka és Palágykomoróc között egy közúti határátkelő létrehozása is lehetséges lenne, amely nagyban elősegítené a térségek közti együttműködést. „Ha sikerülne ezt megvalósítani,

Az esemény kapcsán Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem és a Pro Cultura Subcarpathica elnöke felidézte: „A Kis- és Nagyszelmenc közti határnyitás az egyik legfontosabb lépés volt abban, hogy enyhüljenek a második világháború után mesterségesen meghúzott határok következményei. Azonban a mai

falu című dokumentumregényével hívta fel a figyelmet a település sorsára, valamint Vidnyánszky Attila, aki a történetet színpadra vitte. A folyamatban kulcsszerepet vállalt Gilányi István, Nagyszelmenc egykori polgármestere, valamint több európai döntéshozó is.

Az évforduló kapcsán Orosz Ildikó

az nemcsak gazdasági, hanem történelmi jóvátétel is lenne – a közösségeink újra összekapcsolódhatnak” – tette hozzá az elnök asszony.

Forrás: Kárpátalja.ma

Így történt

Szelmenc – a kettézárt falu

Kelet-Európában sok olyan hely van, ahol még mindig kísért a múlt, de olyanból kevés, ahol egyszerre két uniós lehetőséget is lehet érezni: az európaiét és valamennyire még a szovjetét is. Ilyen hely a félig Szlovákiában, félig pedig Ukrajnában található Szelmenc község, melynek főutcáján keresztül van meghúzva a határ, és melynek mindkét oldalán magyarul beszélnek az emberek.

Az 1945-ben felállított szögesdrót miatt született meg a szlovák oldalon lévő Nagyszelmenc és a szovjet, vagyis ma már az ukrán oldalon fekvő Kísszelmenc. A két Szelmencet évtizedeken keresztül szögesdrót választotta el egymástól: a kísszelmencieknek például ahhoz, hogy átmehessenek az utca másik végébe, nyolcvan kilométert kellett utazniuk, már ha kiengedték őket, hiszen a Szovjetunióban ez sem volt egyértelmű. Amikor meg Ukrajnához került a falu e része, közel három évtizedig csak

vízummal mehettek át a szlovák oldalon élő szomszédhoz vagy rokonokhoz. Míg Kísszelmencen ma a kijevi idő a hivatalos, Nagyszelmencen a közép-európai. De a kísszelmenciek is a közép-európai szerint

élnek, hiszen az első világháború végéig az Ung vármegyei ikerfalu Magyarország szerves része volt, a Párizs környéki, trianoni békeszerződésekkel került Csehszlovákiához. Majd 1938–1944 között a

település újból Magyarországhoz tartozott. Amikor pedig a Szovjetunió nyugatra tolta a határait, bekebelezve Kísszelmencet, meghúzta az átláthatatlan vasfüggönyt a falu két része közé. Ezt a szögesdrótot hosszú évtizedekig megközelíteni sem lehetett, az is a szabadságát kockáztatta, aki átszölt a túloldalra. Sokáig még a két polgármester is csak kiáltozva tudott érintkezni egymással, de aztán a két falu lakói 2000-ben az illetékes hatóságokhoz és a nemzetközi szervezetekhez fordultak egy átkelő megnyitása érdekében. Hatalmas munka folyt, az ügyben, amit az anyaország, a kárpátaljai és felvidéki politikai szervezetek, valamint az amerikai magyar lobbis felkarolt.

2005. december 23-án a falu közepén végül megnyílt a határátkelő. Megható pillanat volt, hiszen sokaknak akkor még volt rokona a másik oldalon, 60 év után pedig ismét elmondhatták, hogy összetartoznak. Sokan a könnyeikkel küzdöttek, míg átlépték a határt. Testvérek, unokatestvérek ölelheték át újból egymást. Persze a vízumkényszer miatt főleg a nagyszelmenciek mentek át Kísszelmencre, de akkor is nagy volt a boldogság.

(Forrás: Internet)

Harmincéves a Nagydobronyi Református Líceum

Hit, áldozatkészség, kitartás

Fennállásának harmincadik évfordulóját ünnepli a Nagydobronyi Református Líceum. Ez alkalomból többnapos rendezvénysorozatot szerveztek, melynek során az intézmény diákjai találkozhattak az alapítókkal, azokkal a pedagógusokkal, akik ott voltak az indulásnál, s akiknek a hite, áldozatkészsége, kitartása alapozta meg az elmúlt három évtizedet. Beszéltek a diákevekről azok a lelkesek, akiket itt talált meg és hívott el az Úr a szolgálatra, de beszámoltak életútjukról, sikereikről a társadalomban szolgáló öregdiákok is. A rendezvénysorozat résztvevői ünnepi istentisztelet keretében adtak hálát az eltelt harminc évért.

Az iskolaalapítás gondolata egy hamis ideológiával mérgezett korszakban született azzal a céllal, hogy minél több fiatal ismerje meg az igazságot a Szentírásból – kezdte igehirdetését Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke. Fülöp és a kincstárnok (ApCsel 8,26–40) példáján keresztül rámutatott: tanulmányaink középpontjában ma is Jézusnak kell lennie. A tudomány nem ellenkezik Isten akaratával – mondta az igehirdető, aki a személyes hitvallás fontosságára is felhívta a figyelmet. Az a pedagógus tudja jó úton vezetni kíváncsi, érdeklődő, alázatos tanítványait, aki ismeri Jézust.

Az iskolaalapítók Isten vezetésére bízták magukat, és hittek abban, hogy az álom megvalósul, és lesznek egyházi oktatási intézmények. „Ha hiszel, akkor lehet” – ahogyan Fülöp mondja a kincstárnoknak. Az alapítók erős hitének köszönhetően immáron 30 esztendeje áll a líceum. Az itt végzett diákok nemcsak ismereteket szereztek, hanem hitben is jártasak lettek; olyan emberek, akik másokon is tudnak és akarnak is segíteni, érzékenyek arra, ami a világban, ami a környezetükben történik, és felebarátok. A püspök vallást tett amellett, hogy minden itt tanuló diák visz valamit abból a szeretetből, abból a törődésből, abból az értelemről, ami a „hiszem és vallom” alapokat jelenti. „Hálás vagyok azért a harminc évért, amit már megéltünk, és reménykedem abban, hogy Isten kegyelmes lesz hozzánk, és a mi gyerekeink, unokáink is tanulhatnak majd református oktatási intézményeinkben Kárpátalján, anyanyelvükön” – nyilatkozta

Zán Fábán Sándor.

Az elvetett mag kikelt, a csemete megnőtt és már a gyümölcseit is élvezzük – kezdte beszédét az iskolaalapító Horkay László, aki beszélt az indulás nehézségeiről, az azokat legyőző erős hitről. A harc akkor kezdődik, amikor valami jót elkezdünk – emlékeztetett rá a nyugalmazott püspök. Az alapítóknak meg kellett vívniuk a harcot, de mindvégig vallották: „Ha Isten velünk, ki csoda ellenünk?!” Megfogadták a tanácsot: „Minden gondotokat őreá vessétek, mert neki gondja van rátok.” Mindent megkapunk az Úrtól, ha hittel kérjük – erősítette meg bizonyágtételében Horkay László.

A Nagydobronyi Református Líceum a kárpátaljai magyarság egyik legjelentősebb bástyájaként szolgáló intézmény, amely az anyaország és a helyi közösség

összefogásának köszönhetően immár felújítva és modernizálva folytatja áldásos tevékenységét – fogalmazott köszöntőjében Gombor Bence, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, aki – október 23-a lévén – az '56-os magyar forradalom és szabadságharc tanulságáról is szólt, miszerint a magyar nemzetnek összefogásra, a haza és a magyar kultúra szeretetére, valamint dolgoz hétköznapi hősökre van szüksége a megmaradáshoz. „Kárpátalján napjainkban ezek a hősök maguk, a líceum munkatársai, a diákok szülei és a helyi vallási, politikai és társadalmi közösségek vezetői, akik minden nehézség ellenére kitartanak szülőföldjükön és minden erejükkel azért küzdenek, hogy a következő generációknak is megteremtsek ennek lehetőségét” – fogalmazott a diplomata. Megerősítette: ehhez Magyarország és nemzeti kormánya továbbra is igyekszik minden támogatást megadni, hiszen kiemelt célja a kárpátaljai közösség erősítése és segítése. Gombor Bence a jubileum alkalmából Gárdonyi Géza műveit tartalmazó díszkötéses sorozatot ajándékozott az intézménynek.

Minden lehetséges annak, aki hisz. Istennek semmi sem lehetetlen. Ha hiszünk ebben, nem marad el az áldás. De ezt csak azok tapasztalják meg, akik mindenért hálát tudnak adni, ha a kevésnek is tudnak örülni és jól sáfárkodnak – fogalmazott köszöntőjében Kolozsy András helyi lelkész, az Ungi Egyházmegye esperese. – Ezt példázza a most 30 éves intézmény is. Ahol a tananyag túl ott van a mindennapokban Isten evangéliuma, ahol nemcsak a vizsgákra lehet készülni, de az életre is. Az esperes azt kérte a fiataloktól, hogy a „meggyújtott világosságot” adják tovább, „a mi feladatunk meg imádkozni értetek, hogy kamatoztatni tudjátok az Istentől kapott talentumaitokat az ő dicsőségére. Mindaddig megsegített az Úr, egyedül Istené a dicsőség – zárta köszöntőjét Kolozsy András.

A líceum vezérigéje: „Én vagyok az út, az igazság és az élet”. Ezzel a reménnyel kezdte az intézmény első tanévét 1995-ben 26 diákkal, míg a 2025-ös tanévet már 13 osztállyal és 226 diákkal indítottuk. Az évek során átéltek a megszűnés és a bezárás veszélyeit is, de Isten kegyelme és a közösség összefogása mindig megtartott bennünket – fogalmazott köszöntőjében Gál Erika igazgató asszony. Elmondta: az intézmény 2019-től vált igazán „nagykorúvá”, amikor is az anyaország támogatásának kö-

szönhetően egy teljesen felújított, modern épületet vehettek birtokba, és az oktatás a teljes általános iskolai korosztályra is kiterjedt. Ekkor nyert az iskola új lendületet, új távlatokat, és ekkortól vált igazán teljessé küldetése. Hogy az iskola megérhette a 30. évfordulóját, elsősorban Isten megtartó kegyelmének és számos ember áldozatos munkájának köszönhető – mondta az igazgatónő. Majd Zán Fábán Sándorral és Kacsó Géza lelkészigazgatóval köszönőleveleket adott át azoknak, akik „utat törtek, hittel és bizalommal követték le”, akik a líceum alapításától kezdve hűséggel szolgálták és támogatták az intézményt.

Az ünnepi alkalmon a líceum Horkay László és Torma Gergely vezette 100 tagú HIT ének- és zenekara szolgált. Sor került az új diákok fogadalmötételére is. A fogadalmat Szabó Dániel iskolaalapító, a Magyar Református Presbiteri Szövetség tiszteletbeli elnöke vette ki.

Az eseményt szeretetvendégség zárta, ahol a résztvevők közösen idézték fel az elmúlt harminc év áldásait és emlékeit.

Kovács Erzsébet

A zene híd, a vers kapaszkodó

Harminc éve íródik a Credo Versénekltő Együttes története templomokban, koncerttermekben, fesztiválokon és kicsi falusi közösségekben, ahol elmondják, kik vagyunk mi, kárpátaljai magyarok. A versénekltés számukra egyszerre identitás-örzés és szolgálat. Aki hallotta őket, tudja, miről beszélünk. Aki még nem, annak elég egyetlen mondat, hogy értsen a lényegét: „A vers a csendet szereti – és cserébe kapaszkodót ad.” Ezt a most 75 esztendő alapító, Ivaskovics József mondja. Mellette a „legfiatalabb” hang, Varga Katica teszi hozzá Kodály gondolatát: „Mondd meg, mit dalolsz, és megmondom, ki vagy.” Kettejük szavai ugyanoda mutatnak: amit énekelsz, az vagy te – Kárpátalja-valósággal, honvágygal, hittel együtt. A jubileum kapcsán velük beszélgettünk a Magyar Örökség, a Kallós Zoltán Külhoni Magyarságért és a Wass Albert-díjas Credo együttes múltjáról, jelenéről és jövőjéről.

A kezdetek a kilencvenes évek elejére nyúlnak vissza. Ivaskovics József akkoriban az ungvári filharmóniában dolgozott, de nem találta a helyét. „Vándoroltam egyik zenekarból a másikba, de a lellem nem talált nyugalmat.” A Credo előzménye az Ivaskovics Trió volt, amiben jómaga, az öccse és az unokaöccse játszott. Megismerkedtek a kárpátaljai költőkkel, megzenésítették a verseiket, koncerteket szerveztek és fokozatosan elnyerték a magyar közönség szívét.

„Ez lett az igazi szerelmünk. Megértettem, nekem más nem kell, csak a versénekltés. Megegyett, hogy egy hét alatt húsz verset zenésítettem meg. Nem variáltam túl: a jó vers zenél, csak alá kell tenni a hangot. A *Mert én magyarnak itt születtem* dal lett a záróhymuszunk minden koncerten. Volt, hogy háromszor visszatapsolták, annyira tetszett a közönségnek.”

Visszont 1988-ban már mindenki mindent megtett, hogy szétbombázza a triót. Minél feljebb jutottak, annál jobban szúrta egyesek szemét a dolog. Elkezdődtek a vegzálások. Több mint száz fellépésük volt az évek alatt. A következő versénekltő csoport Turóczy Ágnessel alakult, végül az is feloszlott, és Ivaskovics József elkerült egy magyar iskolába, majd kis idő múlva a közművelődési szakközépiskolában kapott állást. „Elcsodálkoztam, hogy mennyi tehetséges magyar gyerek énekel Kárpátalján! Innen már nem volt visszaút. Először kórust szerveztem, majd lassan kialakult egy kisebb együttes is, amelynek gerincét a versek megzenésítése adta. Végül onnan is el kellett jönnöm, de a gyerekek kitartásából

mégis megszületett a Credo” – emlékszik vissza az együttes vezetője.

A mostani felálláshoz, Fekete Zsuzsa és Szabó Livia mellé 2000-ben csatlakozott Varga Katica, aki akkor még alig tizenéves volt. A története szinte filmbe illő: egy *Kárpáti Igaz Szóból* kivágott felhívással kezdődött minden. A nagypapa egy vasárnap ebédnél kezébe nyomta a dalversenyéről szóló hirdetést, mondván: „Ha szeretsz énekelni, próbáld meg!” A serdülő lány elindult. Első lett, de a vonat indult vissza, a díjátadóról lemaradt. „Másnap szóltak a református templomban, hogy menjek el Jóska bácsihoz, nála van a díjam” – mondja Katica.

A találkozásból felvételi lett. „Jóska bácsi adott egy kazettát Credo-dalokkal, és azt mondta, egy hét alatt tanuljam meg a szöveget, mert Budapesten koncertjük lesz. Egy hét múlva már a Piarista Gimnázium

zius színpadán álltam. Olyan volt, mintha belőlem fakadnának a dalok.”

Ivaskovics József ugyanígy emlékszik vissza: „A hangunk úgy csengett össze, mintha mindig is együtt énekeltünk volna.”

A Credo dalai a hazáról, hitről, otthonról, honvágyról szólnak. Amikor arról kérdezem Katicát, mit jelent számára a Credo, meghatottan válaszol: „Szinte az egész életemet. Tizenévesen olyan versekhez, gondolatokhoz kapcsolódhattam, amelyeket addig nemigen mert senki énekelni. Ezek a szövegek formálták a gondolkodásomat, a magyarságtudatomat, az identitásomat. Kodály Zoltán mondta: »Mondd meg, mit dalolsz, és megmondom, ki vagy.« Azt hiszem, ez teljesen igaz ránk: amit a Credo énekel, az megmutatja, kik vagyunk és mit képviselünk. Nagyon sokszor éreztük a koncerteken, hogy valami több történik, mint pusztán előadás. Néha nagy tömegben, máskor kis közösségben, de mindig jelen van az Isten-élmény. Sokszor láttam könnyes szemeket a közönségben, miután

elénekeltünk egy-egy istenes verset. Számomra a legnagyobb csoda, hogy harminc év után is érezzük: a Jóisten a tenyerén hordoz minket.”

Az együttes vezetője ehhez annyit tesz hozzá: „Volt, hogy igehirdetés helyett azt mondta a lelkész: most a Credo következik. Az ember akkor nagyon figyel, mit és hogyan mond. Szolgálat ez, nem műsor. Amikor a végén odajön valaki és azt mondja, »Köszönöm, megvigasztaltak«, akkor az ember kifújja a levegőt, és minden értelmet nyer.”

A versénekltésről mint műfajról elmondta, hogy sokan kérdezték, miért nem választott divatosabb irányt. „De ha mi nem énekelnénk verseket, akkor ki tenné? Nem a népszerűség miatt csináljuk. A versénekltés összekapcsol embert emberrel, zenészt közönséggel és mindannyiunkat a Jóistennel. Ez a Credo legnagyobb ajándéka.”

Az évek során a zenekar tagjai szétszóródtak – van, aki Kárpátalján maradt, mások Magyarországon élnek, család, civil hivatás mellett énekelnek. „A gyermekem a színpalak mögött nőtt fel. Egy hónaposan már ott volt a Credo-koncerten” – mondja az épp második gyermekével várandós Katica. Ivaskovics József, aki Kiskegyőcön, Szalókán és Ráton indított alternatív zeneiskolát, a gyerekek közt találja meg a derűt. Mindössze annyit kér mostanság az Úrtól, hogy ez a derű maradjon meg benne. Nevetve jegyzi meg, hogy ő már nem nagyon mer fohászkodni, mert mindig megvalósul – csak nem pont úgy. „Hálát adok, hogy tudok szeretni. És arra kérem Istent, hogy maradjon meg a derű bennem. Amíg ez van, a nehéz is elbírható.”

A harminc év tiszteletére dupla lemez készült: az egyik Kárpátalján született kárpátaljai költők verseivel – Horváth Sándor *Vagyunk* című darabja adta a címét, ami, ahogy fogalmazott, „magától került elő, és egyszerre zenélt” –, a másik a magyarországi felállással, líraibb, kevésbé „slágerek” Wass Albert-versekkel is. „A szellemiség ugyanaz maradt: versek letisztultan, hogy a gondolat ne vesszen el a zajban” – mondja. A két album üzenete: szétszórtság ide vagy oda – „Vagyunk.” Itthon és ott, ahol élünk. Régiek és újak. Egy hangon.

És hogy mi a Credo hitvallása? Ivaskovics József szerint „*Hol hit, ott szeretet... és Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában...*” – amíg határ választ el minket, addig ezt énekelni kell. Ez a Credo üzenete harminc éve: a zene híd, a vers kapaszkodó.”

A jubileumot ünneplő koncertsorozat Budapesten kezdődött és október 23-án Ungváron folytatódott a Kárpátaljai Megyei Filharmóniában.

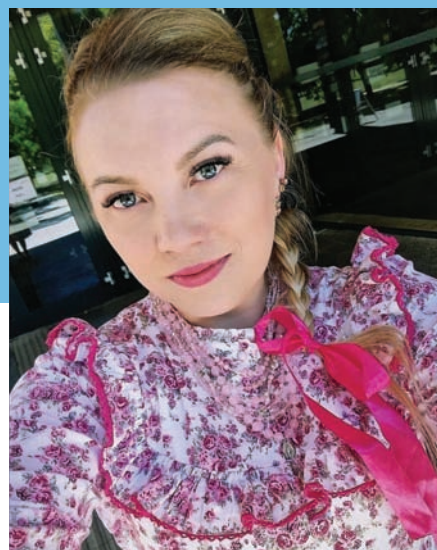
Simon Rita
Forrás: KISZÓ

Tizenöt éves a Tiszapéterfalvai Napsugár Hagyományőrző Gyermekcsoport és Egyesület

Táncol a Napsugár, mosolyog az ég is...

Talán olvasóink előtt sem ismeretlen a tiszapéterfalvai Kokas Banda neve, mivel sok helyen számos alkalommal örvendeztették meg műsorukkal a népzene kedvelőit. Családi „vállalkozásnak” is nevezhetnénk a zenekart, hiszen id. Kokas Károly gyermekei, Erzsébet, Krisztina és Károly hamar felnőttek a feladathoz, hogy erősítsék, bővítsék a zenekart ének- és tánc tudásukkal.

Erzsébet, a család legidősebb gyermeke szólóénekes a zenekarnak. Még húszéves sem volt, amikor édesapja bátorítására megalapította a Napsugár Hagyományőrző Gyermekcsoport és Egyesületet, amely idén ünnepli fennállásának 15. évfordulóját. A kezdetekről, az elmúlt évek tapasztalatairól és fejlődéséről Kokas Erzsébet népdalénekes, az egyesület művészeti vezetője mesélt.

– 2006-ban alakult meg a Kokas Banda. Édesapám akkor még a tiszapéterfalvai zeneiskolában tanított, és mindig nagy vágya volt, hogy egyre több gyermek látogassa a tanintézményt. Én akkoriban kezdtem el a tanulmányaimat a Nyíregyházi Egyetem ének-zene, népi ének szakán, és arra kért, keressük fel az óvodákat, mutassuk meg a gyermekeknek a népi hangszereket, játszunk velük, énekeljünk nekik. El is mentünk a környező falvakban működő óvodákba. A szülőknek annyira megtetszett ez a kezdeményezés, hogy azt javasolták, tegyük rendszeressé látogatásainkat, alakítsunk egy kis csapatot. A kis csapat, amit mi Tiszapéterfalvai Napsugár Hagyományőrző Gyermekcsoport és Egyesületnek neveztünk el, 2010 szeptemberében alakult meg. Húsz gyerekekkel kezdtünk, és mire észrevettük, pillanatok alatt százra nőtt ez a szám. Egy hagyományőrző csoport tevékenysége nehezen illeszthető be egy zárt intézmény keretei közé, ezért volt nagy álmunk, hogy saját helyünk legyen, ahol korosztályi besorolás nélkül megélhetjük hagyományainkat, tanulhatunk időseinktől, és kicsik, nagyok, szülők, nagyszülők együtt táncolhatnak. Veres Attilának és kedves családjának köszönhetően költöztünk át a Napsugár Egyesületi Házba Tiszapéterfalván. Másik kedves helyszí-

nünk a családi házunk kertje, ahol kimenekében sütünk, lekvárt főzünk, májusfát állítunk, egy nagy családként vagyunk otthon.

Erzsike és édesapja tehát belevágott a gyermekek népművészetre való oktatásába, hároméves kortól lehetett csatlakozni az egyesülethez. Később idősebbek is jelentkeztek, ugyanis híre ment, hogy milyen jó ehhez a vidám csapathoz tartozni. Mindenközben gyűjtőmunkába kezdtek, hogy ne csak más tájak népzenejéből, hanem helyi, kárpátaljai anyagokból is dolgozhassanak. Ennek köszönhetően Tatabányán, a X. Forgórózsa Fesztiválon arany fokozatot szerzett a nagydobronyi koreográfiájuk.

– Eleinte csak én és a Kokas Banda tagjai foglalkoztunk a gyerekekkel, ám amikor Krisztina húgom és Károly öcsém odanőttek, ők is csatlakoztak, s a népi játék világából a néptánc csodálatos világába kalauzolták a gyerekeket. Az oktatást az énekes népi játékokkal kezdtük, s kezdjük mind a mai napig. Mindig olyan körjátékokat választok, amiben sokat kell énekelni, mert hiszem, hogy az éneklés „megszólítja” a gyerekeket. Amikor 4-5 évesek lesznek a gyerkőcök, akkor kezdjük el a népiének-oktatást, majd hangszert választanak, s ezzel párhuzamosan néptáncolnak.

– Az eltelt évek alatt számos megmérettetésen is részt vettetek. Melyek a legemlékezetesebbek?

– Az első perctől igyekeztünk elvinni a gyerekeket a zenei találkozókra, versenyekre, fesztiválokra. Itthon a Szól a fülemüle! népművészeti versenyen mindig részt veszünk. A Dunán innen, Tiszán túl tehetségkutató versenynek pedig mi vagyunk a házigazdája Kárpátalján. A legjobbak a Miskolcon megrendezett döntőn is színpadra állhatnak. Az utóbbi időben is rendkívül sok fellépésünk volt, van, színvonalas helyszíneken. A teljesség igénye nélkül emelném ki, hogy Beregszászi Olga budapesti jótékonyági rendezvényein képviselteti magát a Napsugár a Kokas Bandával, nemrégiben a Kösöntyű Találkozóon léphettünk színpadra ismert és elismert hagyományőrzőkkel, a Pál István Szalonja és Bandája által szervezett Kárpátalja megsegítéséért koncerten is részt vettünk a Hagyományok Házában és a Fonó Budai Zeneházban.

Ez a nagyszerű oktatás és a fellépések sorozata hosszú évekig tartott, de a 2022-ben kitört háború a Kokas Bandát, s a gyermekekkel való aktív és intenzív foglalkozást sem kímélte. Nekik is ötletelniük kellett, hogyan tovább, de megtalálták az átmeneti megoldást.

– Mint mondtam, a kezdetekkor nagyon nagy tempóban fejlődünk, rengeteg tanítványunk volt, korosztályok nevelődtek ki. Talán az egyik legszebb dolog, hogy a tanítványaink között mára már édesanya is van, sokan közülük a tanítói és óvónői pályát választották. De a

➤ kérdésre visszatérve: igen, kerestük a megoldást, mert nagyon sok család elköltözött, viszont a mai napig azért tudunk

mulatsággal egybekötvén Tiszapéterfalván szerveztük meg.

Mint azt beszélgetőtársam elárulta, a

működni, mert ha szólunk a szülőknek, hogy próba lesz, azonnal hozzák a gyermekeket. Azt viszont fontos megemlíteni, hogy azóta két helyszínen, Tiszapéterfalván és Tarpán zajlik a tehetséggondozás, így azok a gyerekek, akik Magyarországon laknak, Tarpára jönnek foglalkozásra, akik pedig itthon maradtak, a péterfalvai egyesületi házba. Rendezvényeinket is mindkét helyen megtartjuk. A születésnapi ünnepségünket Tarpán már megszerveztük, az ünnepelő közösséget Novák Irén művészetért és közösségi művelődésért felelős helyettes államtitkár köszöntötte levélben. Jómagam számadást tettem az együttes hagyományőrző tevékenységéről, az elért eredményekről. Pótszulinapi rendezvényünket pedig szüreti

mulatsággal egybekötvén Tiszapéterfalván szerveztük meg. Mint azt beszélgetőtársam elárulta, a Tarpán megtartott születésnapi ünnepi műsor a család tematikára épült, sokan ott találkoztak: a nagytesók, akik nem jöhetnek haza, találkozhatnak a kistesókkal, az édesanyák idősebb gyermekeikkel. – Olyan jó volt látni, hogy mindenki mindenkivel táncolt, a fiú testvérpárok verbunkoztak, de a fiú-lány testvérek is táncoltak együtt. Azok, akik már kirepültek tőlünk, többnyire egyetemisták, de sokan visszajöttek az ünnepségre fellépni, hiszen ők örökös tagjai a csapatnak, ami mindannyiunk számára nemcsak öröm, hanem maga a csoda. A népzenei kíséretet állandó

zenekarunk, a Kokas Banda szolgáltatta. A koreográfusok Botos Krisztina és ifj. Kokas Károly voltak. Édesanyám pedig, id. Kokas Erzsébet kézműves-foglalkozást tartott a gyerekeknek. Az ilyen rendezvényeken, de egyébként is mindig hála tölti el a szívem, hálás vagyok a gyermekekért, a mindig segítőkész szülőkért, a mögöttünk álló csodás tizenöt évről.

– Beköszöntött az ősz. Most mivel foglalkoznak a gyerekek?

– Október elején a baba-mama foglalkozáson a legkisebbeket vártuk anyukájukkal. Az alkalmon az anyukák a kisfiúknak tulipános mellényt hímeztek, a kislányoknak pedig zsebkendőt. Tehát minden korosztályt igyeksznünk megszólítani. A közös munkát szüreti mulatság követte. Ezután a Márton-napi mulatságra, a lámpás felvonulásra készülünk. Aztán jön a mindenki által oly nagyon várt advent, a karácsonyi, betlehemi készülődés, a gyertyagyújtás. Ebben a csodás időszakban a templomokban régi karácsonyi népi énekeket énekelünk, családokhoz látogatunk. Ilyen meghitt és reménnyel a szívünkben szeretnénk zárni az idei esztendőt.

Kiss Glória

Köszönetnyilvánítás

Hálánkat fejezzük ki kárpátaljai hagyományőrzőinknek, akik átadják a gyermekeknek népművészetünk kincseit. Megemlékezünk azokról az idősekről, akiket az utóbbi években elvesztettünk, de dalaikban, táncaikban tovább élnek az együttessel. Továbbá köszönetünket fejezzük ki Novák Irén művészetért és közösségi művelődésért felelős helyettes államtitkárnak; Nagy Edinának, a Magyar Művelődési Intézet ügyvezetőjének; Bacskai Józsefnek, az ungvári főkonzulátus főkonzuljának; Szécsi Szabolcsnak, Tarpá polgármesterének; Both Miklósnak, a Hagyományok Háza igazgatójának; Kovács Norbert „Cimbi” néptáncosnak,

koreográfusnak, a népművészet ifjú mesterének, örökös aranyarkantyús táncosnak, a Veszprém Megyei Néptánc Egyesület elnökének, az Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület regionális elnökségi tagjának, számos szakmai és művészeti rendezvény szervezőjének, az együttes szakmai támogatójának; Pál István „Szalonna” Liszt Ferenc-díjas kárpátaljai népzeneésznek; Orosz Ildikónak, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem elnökének; Andóné Kujbus Nórának, a Nagyecsed-i Verbunk és Csárdás Verseny főszervezőjének; Szuhóczky Gábornak és a Nyíregyházi Napfelkelte Alapítvány kuratóriumának; Veres Attilának, aki a Napsugár Egyesületi Házat biztosítja Tiszapéterfalván. A Tiszapéterfalvi Kokas

Banda Népzenei együttes vezetőjének és minden tagjának, Botos Krisztina és ifj. Kokas Károly koreográfusoknak, néptáncoktatóinknak, Módos Máté és Almási Berta Csilla mentorainknak, id. Kokas Erzsébet népviseletkészítőnek, kézművesünknek ismét hálásak vagyunk. A Teremy családot az ünnepi torta elkészítéséért szintén megilleti a köszönet. Legnagyobb köszönet minden „Napsugár” családnak, akik a legdrágább kincsüket az együttesbe járatták. Hálásak vagyunk a Csoóri Sándor Alap támogatásáért, valamint Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszternek, aki oklevéllel tüntette ki együttesünket a néphagyományok továbbadása iránti kiemelkedő elkötelezettségünk elismeréseként.

Vidékünk történelmének legismertebb kutatójára emlékeztek

Vele kezdődik minden. Legalábbis ami Bereg vármegye történelmének a feltárását illeti. Az 1855-től Munkács-on élő és tevékenykedő Lehoczky Tivadar 1915-ben bekövetkezett haláláig hatalmas életművet hagyott hátra. Számtalan helyi ásatás, romfeltárás kezdeményezőjeként lépett fel, emellett tizenegy könyvet írt és közel háromszáz cikket publikált. Legjelentősebb műve a három kötetből álló *Bereg vármegye monographiája* 1881-ben jelent meg, s azóta is az egyik legjelentősebb forrásként, igazodási pontként szolgál mindazok számára, akik szűkebb pátériájuk múltjának egy-egy szeletét szeretnék kutatni, bemutatni.

A jeles helytörténész halálának 110. évfordulóján a Munkácsy Mihály Magyar Ház (MMM) több olyan helyszín közös felkeresésére invitálta az érdeklődőket,

elhelyezett ágyúgolyókat és az 1848–49-es forradalom és szabadságharcnak emléket állító fém domborművet. Megtudtuk, hogy az akkor igencsak fiatal, 17 éves Lehoczky a forradalom kitörésének hírére abbahagyta tanulmányait, tűzérnek állt, és harcolt a világosi fegyverletételig. Szerencsére a szabadságharcot követően az osztrákok részéről nem érte megtorlás, így befejezhette a Kassai Királyi Jogakadémián korábban elkezdett

amelyek valamilyen módon kötődnek a tudós életéhez. A felhívásra eljöttek a helyi II. Rákóczi Ferenc Középiskola és a Szent István Líceum diákjai, valamint a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem történelem szakos hallgatói. Az egybegyűlteket köszöntve Tarpai József, az MMM igazgatója annak a meggyőződésének adott hangot, hogy sokkal közelebb kerül az életmű hozzánk, ha ezeket a helyeket együtt, szakszerű irányítás mellett bebarangoljuk.

Munkács egyik főutcáján, a mai Béke utca 28. szám alatt található az a ház, amelyben hatvan éven át élt és dolgozott Lehoczky Tivadar. Az egykor kúriaszerű épületről a porta mostani tulajdonosa, Matl Péter Munkácsy-díjas szobrász beszélt, s bemutatott néhány, a tájkatatóhoz köthető relikviát – többek között a falban

tanulmányait, 1855-ben pedig már a Schönbornok kezén lévő munkács-szentmihályi uradalom ügyészeként tevékenykedik. Ettől kezdve minden, a vidék múltjának feltárására irányuló kezdeményezésben szerepet vállal. 1915-ben bekövetkezett halálakor Munkács nagyra becsült polgáraként távozik az élők sorából.

Lehoczky egyike azon keveseknek, akiknek a nyughelye a Latorca-parti város múlt

század elején épült római katolikus Szent Márton-székesegyház altemplomában található. Ezen a helyszínen már Popovics Béla tanár, számos nagyobb terjedelmű munka szerzője, túravezető kalauzolta a látogatókat, aki ismertette a templom mellett álló, Szent József tiszteletére emelt kápolna történetét és bemutatta a székesegyházban található oltárképeket. Az idegenvezető beszélt Lehoczky Tivadar életrajzáról és hitvallásáról. Elmondta, hogy a neves tájkatató igazán tudott örülni minden apróbb felfedezésnek, a föld mélyéből előkerült tárgyaknak, a levéltárakban fellelt dokumentumoknak.

Ezt követően a résztvevők a MMM bejáratánál megkoszorúzták a Lehoczky-emléktáblát, majd a konferenciateremben meghallgatták Csatóry György, a Rákóczi Egyetem történelemtanárának *Lehoczky Tivadar, a polihisztor* című előadását. Az előadó szólt arról, hogy még a szovjet érában, amikor is a burzsoá eszmék képviselőjeként tekintettek a tudós életművére, és nem lehetett írásaira hivatkozni, a szakma továbbra is megbecsülte munkásságát, ►

► cikkeit hiteles forrásként kezelte. Jellemző Lehoczky-nak a régészet iránti elkötelezettségére, hogy már 1869-ben kezdeményezte a Beregvármegyei Régészeti Társaság, valamint ezzel kapcsolatban egy régészeti gyűjtemény létrehozását. Bár ezek a célok életében csak részben valósulhattak meg, elmondhatjuk, hogy a neves szakember régészeti gyűjteménye a múlt század fordulóján már több ezer tárgyat számlált. Majd a szovjet érában ez a gyűjtemény képezte a Kárpátaljai Honismereti Múzeum alapját.

Lehoczky nyitottságára és tudásszomjára jellemző, hogy kiterjedt levelezést folytatott korának jeles történészeivel, régészeivel, társadalomkutatóival. A ma Kárpátaljának nevezett, etnikailag sokszínű vidék népeinek élete már a kezdetektől fogva felkeltette az érdek-

lődését. Ruszin népdalokat fordított magyar nyelvre, behatóan tanulmányozta az itt élő svábok, cigányok, szlovákok hagyományait. Szép számú történelmi vonatkozású írásai mellett figyelemre méltó az is, hogy a tudós szorgos naplőíró volt. Élete vége felé precízen beszámolt róla, hogy miként éltek meg fogságuk első hónapjait azok az orosz katonák, akiket Munkácson helyeztek el.

Szorgalmas munka, alázat és elhivatottság – hosszú életét leginkább ezek a tulajdonságok jellemezték. A jeles történész és tájkatató emlékét a róla elnevezett honismereti múzeum és számos emléktábla őrzi. Mint az előadótól megtudtuk, tart a Lehoczky-hagyaték folyamatos feldolgozása, emellett történészeinknek végre kötetbe kellene foglalni Lehoczky Tivadar részletes életrajzát. A közeljövőben talán ez a cél is megvalósul – fejezte be előadását Csatóry György.

Kovács Elemér

Könyvbemutató a Munkácsy Mihály Magyar Házban

Október 24-én a Munkácsy Mihály Magyar Ház adott otthont egy különleges irodalmi estnek, ahol a közönség megismerkedhetett egy rendhagyó művel és annak szerzőjével. A Nagyszőlőstől Rabatig. Utazás a határok mentén és egy diplomata múltjába című könyv szerzője dr. Perényi János nagykövet, történész, volt diplomata, az egykor Ung, Ugocsa, Bereg és Máramaros vármegyeiben birtokos, nagy múltú Perényi család leszármazottja.

A rendezvény kezdetén Tarpai József, a Munkácsy Mihály Magyar Ház igazgatója köszöntötte a megjelenteket. Beszédében hangsúlyozta, mennyire fontos, hogy a jövő nemzedékei ismerjék gyökereiket, hiszen „csak az tud előre tekinteni, aki tudja, honnan származnak az ősei”. Szavai nem csupán a történelem iránti tiszteletéről szóltak, hanem arról is, hogy a múlt megismerése segít erőt meríteni a jelen kihívásaihoz. Az igazgató külön kiemelte, mennyire örül annak, hogy dr. Perényi János elfogadta a meghívást, és személyesen osztotta meg gondolatait a közönséggel.

Dr. Balogh György, Magyarország beregszászi konzulja régi barátként üdvözölte diplomataatársát. A konzul példakép-ként és tisztelettel szólt a nagykövetről. Elmondta: Perényi János a legnehezebb időkben is meg tudta őrizni emberi tartását, és mindig képes volt igazi, emberi kapcsolatokat kialakítani bárhol, ahol szolgálatait teljesítette.

A rendezvényen Marosi Anita, a Bendász István Görögkatolikus Könyvtár és Levéltár vezetője tett fel kérdéseket a szerzőnek. A beszélgetés során Perényi János mesélt a tanulmányairól, a család-alapításról és a diplomáciában eltöltött évekről, a könyv születésének körülményeiről és arról a különleges útról, amely nemcsak földrajzi, hanem lelki értelemben is határokat jár be.

A Nagyszőlőstől Rabatig egyfajta történelmi zárandókat: a Perényi család hajdani birtokainak nyomában haladva Abaújtól Beregen és Ugocsán át egészen Ungig kíséri végig az olvasót. Az út során nemcsak a múlt emlékei, hanem a magyar történelem nagy pillanatai is megelevenednek. A Perényi család tagjai a középkortól napjainkig számos fontos országos tisztséget töltöttek be, így a könyv lapjain keresztül egy sajátos nemzeti történelem is kibontakozik.

A könyv nem egyszerű önéletrajz, hanem az emlékirat és a kultúrtörténet

sajátos elegye, amelyben családi legendák, történelmi események és személyes élmények fonódnak össze – hangsúlyozta a nagykövet.

A mű egyik legfontosabb célja az volt, hogy más szemszögből közelítse meg Trianon történetét – nem politikai vagy tudományos elemzésként, hanem

személyes, családi sorsokon keresztül. Az inspirációt az Európa Tanács Kulturális Útvonalak programja is adta, amely összekapcsolja a múlt emlékeit a jelen tapasztalataival.

Az Európa Tanács egykori képviselője, marokkói és bécsi nagykövet olyan kérdésekre is választ adott, amelyekből kiderült, hogy mit jelent számára a nemesség és a név adta kötelesség, hogy miként van jelen az otthonukban a család múltja, s hogyan definiálja önmagát. Emellett a kulturális diplomáciai területen elért eredményeiről – Luxemburgi Zsigmond-kiállítás, Árpád-házi Szent Erzsébet sárospataki kultuszának kiépítése, a beregszászi levéltár megmentése, az iszlám művészet bemutatása az Iparművészeti Múzeumban, Bánffy Miklós életét bemutató kiállítás Rabatban, futballkapcsolatok kiépítése Marokkóval, kárpátaljai kézművesek támogatása – is beszámolt.

Régi álmáról, a Perényi kulturális útvonalról is beszélt, melynek keretében 1990-től kezdve folyamatosan felkeresi az egykori Perényi-birtokokat – Királyháza, Nagyszőlős, Huszt, Beregvégárdó, Beregszentmiklós –, hogy még inkább megismerje családját múltját, s megerősítse a kárpátaljai kötődést.

A színpadi beszélgetés befejezése után a szeretetvendégség közben tovább folytatódott a családias hangulatú est, melyen a résztvevők újabb kérdéseket tehettek fel, még jobban megismerhették Perényi Jánost és az őt elkísérő unokáit.

Tudósítónk

Lászlóffy Aladár

A genfi katedrálisban

A Kálvin templomában orgonálnak,
ez minden nyelvre lefordítható,
e fényes sípok cölöpjein járnak,
vak ösvényeit ismeri a szó:

Ím erre visz az út a végtelenbe,
amarról jön az egyszerű delej,
és mint a két kéz találkozik szembe
az, ami minden lelket fölemel.

Ma orgonálnak Kálvin templomában,
ahova sírni jár a menekült,
egy padba fészkel vallása honában,
hol annyi, annyi lelki őse ült

és emlékezik, nem csupán a múltra,
hisz emlék az is, ami messze van,
de gyermeklelked egyszer megtanulta
és mindegy, hogy az idő elrohan.

Ó, minden hegy és minden tópart oltár,
ahol a lélek kicsit megpihen
és hangtalanul megzendül a zsoltar
és benne Gyergyó s Debrecen üzen.

Az orgona szól Kálvin templomában,
ó-zengésében elfullad a szó.
Kis átkelés a nyugalom honába
e noébárka, cifra kőhajó.

Mert szétszóratnak magvaidd az árba
és humuszodból támadnak sorok,
melyek a szélben lengve, lekasálva,
egymásra dőlve lesznek boldogok.

De van a lélek földrajzán egy tájék,
ahol a szó, a ház, az Úr közel,
nem söpri szél, el nem takarja árnyék,
amelyre egész világod figyel,

ahol a Föld távlatait ha méred,
még minden arány olyan emberi,
s a léted értelmét ha számonkéred,
bár gyermeked fia majd megleli,

ahonnan minden folyó messzefutna,
ahova minden gondolat rohan,
s a visszatört megannyi vándorútra
milliók lépnek újra boldogan.

Mint orgonaszó Kálvin templomában,
ott zeng e hely, ahol a lelked él;
ez a tiéd a holnapból a mában,
mint szenvedésből élő szenvedély.

Ahogy kiértek az erdőből, mélyebb,
süppedőbb lett a hó. A nap megkarcolta a
tetejét, jegesen megfagyott, vékony üveg-
ként tört a lábuk alatt. Alig tettek néhány
lépést, varjúfelhő rebbent a mezőről. A
szürkület magába olvasztotta feketeségü-
ket, s így nőtt a homály.

Az erdő néma tömbje mintha utánuk
akarna hömpölyögni, hogy elnyelje őket.
A fiú hátranézett, látta, sötétben gomolygó
tömeg nyomul utánuk. Kézen fogva húzta
maga után a kicsit, hogy minél hamarabb
kiérjenek az erdőszörny búvóköréből.

Hamarabb kellett volna elindulni. Ránk
fog esteledni – gondolta, s ettől szívébe lo-
pózott a homály, a
rettegés.

– Engedjük
szabadon a ma-
darat – szól cse-
neden a kisebbik,
hangján érződött,
őt már teljes erővel markolja a sötét.

– Nem azért fagyoskodtunk itt egész
nap, hogy most elengedjük – válaszolt
az idősebb.

Ha megtalálnám az ösvényt, vígan
hazajuthatnánk – morfondírozott. Csak
ne lenne olyan mély ez a hó.

Elvette öccsétől a fűzfavesszőből font
kalitkát. A színes tollú madárka megreb-
bent, nekicsapódott a börtön oldalának.

– Tudod, hogy neked fogtam. Otthon
majd megetetjük...

A homály körülfonta őket. Egyre szűkebb
lett a kalitka. Újabb varjúfelhő repült az
erdő felé. Valahonnan messziről vonatfüty-
röppent, utána mozdulatlanra vált a csend.

Térdegázoltak a hóban. A kisebbik
egyre gyorsabban kapdosta a levegőt.
Varjúszárnyfelhők takarták a holdat,
a csillagokra is rászállt egy-egy varjú.
Ahogy hátranézett, eltűnt az erdő, a fekete
csend hömpölygött mögöttük.

Már látnunk kellene a város fényeit.
Nem mehetünk rossz irányba. Legalább az
az ösvény meglenne már. Sokkal gyorsab-
ban haladhatnánk. Hamarabb kellett volna
elindulnunk. A kicsit sem kellett volna
magammal hoznom – varjúgondolatok
verdestek agyában.

Megállt, öccsére nézett. A gyerek
hangtalanul sírt. Az ő torkát is sötét kar-
mok szorították, mellére varjú szállt.

– Engedjük el a madarat – sírta a kicsi.
Nem válaszolt. Elengedte a gyerek
kezét. Kinyitotta a kalitka ajtaját. Nem is
látták, mikor röppent ki a madár, csak egy
halk sóhaj-szánycsapást hallottak.

Az üres kalitkát elhajította. Hátára
vette öccsét, elindult.

Szárnyak suhogtak a semmiben. Az
égről elszálltak a fekete madarak. Fehér-

ezüst csillogás hasította szét a feketeséget.

Megérezte, hogy kemény a hó a talpa
alatt.

Megtaláltam az ösvényt – villant át
agyán.

Letérdelt. Megfordult. Hirtelen moz-
dulattal az eldőlt test után kapott. Ma-
gához vonta, átölelte. Akkor vette észre,
hogy a kicsi alszik. Vagy...

Havas kesztyűjével megtörölte öccse
homlokát. Az erdő minden varja szíve
körüli csapdosott. Megrázta, szölongatta...

– Engedd el a madarat, nekem nem
kell – mondta a kicsi, de szemét még
mindig nem nyitotta ki.

– Már elen-
gedtük – sóhaj-
totta. – Gyere,
nemsokára ott-
hon vagyunk.

– Akkor jó. A
madárnak repül-

nie kell. Ha a madár nem repülhet, akkor
meg is hal...

– Igen, igen, repülnie kell. Elrepült...

Ölébe vette a gyereket, s ment, ami-
lyen gyorsan csak tudott. Meg-megcsú-
szott a letaposott havon. Az izzadságcsép-
pek könnyeivel keveredtek.

– Már látnom kellene a vasút lámpái-
nak fényét. Istenem, már látnom kellene.

– Elengedted a madarat?

– Hát persze. Már látnom kellene a
fényeket.

– Én látom. Tegyé le. Én látom...

– Jó, jó. Hát persze, én is látom...

S ekkor, mintha aprócska csillagok
szálltak volna le az égből, hunyorgó fé-
nyek gyúltak előttük.

– Tegyé le.

– Jó – sóhajtott – repülj, madár.

A vasúti sínek közt már mindketten
futottak. Ahogy beértek a házak közé,
a kicsi megállt. Testvére hátrafordult,
megfogta a kezét.

– Gyere, menjünk, késő van.

– Várj. Ott a sarkon valaki fekszik.

– Dehogy.

– De igen.

Visszamentek. A kerítés tövében arc-
cal a hóban egy férfi feküdt. Nagy nehezen
felültették. A férfi érthetetlenül motyogott.
A nagyobbik fiú bezörgetett a kapun. A
gazda kijött.

– Bácsi, itt van egy ember.

– A fene, még nincs is karácsony, és
már részeg. A szomszédban lakik. Lökjé-
tek be a kapun. Én hozzá nem nyúlok...

A férfi a kerítésbe kapaszkodva felállt.
A két gyerekre nézett.

– Na mi... csak repültem egy kicsit...

A holdat varjúszárnyfelhő takarta el,
egy-egy varjú rászállt a csillagokra.

Horváth Sándor

Karácsony előtt

Fodor Géza

Karácsony, elforgó síkon

Isten fehér szakállát rázza
alélt, idegen világára

Körül a dérvért szemhatáron
csengettyűzik a kiskarácsony

Észak tájáról elhalóban
harmonika ropog a hóban

Pásztorok jönnek, tükrös álom
kántál méretlen éjszakánkon

Hómezőkön át fényütötte
csillag barangol mély szemükben

Liliomokkal plántált ének
fényesít bennük békességet

Czébely Lajos

Quo vadis?

Czóbel Minka emlékének

Megy az ember, fogy az útja
Az ég alatt.
Egyedül megy, nincsen társa,
Mind elmaradt.
Leszáll az est, csillag ragyog
Csak az égen.
Se csillagfény, se gyertyafény
A lelkében.

Sokszor érzi, mintha szállna,
Mégsem halad,
Mindig földön, soha égben,
Csak ég alatt.
Nincs mosolya, könnye soha
Meg nem csillan.
Néz mereven, a szemébe
Neon villan.

Széles utak, drága házak
Reklámfényben.
Múltja int az utcasarkon
Falfehéren.
Nincs illata, hangulata,
Potomáron
Eladatott ama híres
Nagyvásáron.

Megy az ember, néha megáll,
Mintha várna
Valakire. Nem tudja, hogy
Önmagára.
Megreng a föld, kapaszkodna,
De nincs mibe.
Fény önti el, s utolsót lép
A semmibe.

Gogola Árpád: Ösvény

Kosztolányi Dezső

Ha volna egy kevés remény,

Ha volna egy kevés remény,
a lelketek megmenteném,
ti drága-drága szentek,

kik ültök otthon tétován
az elhagyott szobák során,
s este sétálni mentek.

De nincs remény, de nincs remény,
az élet az kemény, kemény,
én száz mérföldre estem.

Mi segítsen az életen,
varázsszer ott fönns sem terem
a bűvös Budapesten.

Jaj, barna, csúnya bútorok...
gipsz-szobrok... sírva bódorog
itt az a régi gyermek.

Mi volt valaha tiszta rend,
énnekem fáj, és bárha szent,
hiszem most örületnek.

Hogy éltek itten, kedvesek?
Sopánkodtok: „Megint esett...”,
de a nap is süt, untig.

Az örömtők annyi csak,
hogy egy kismacska néhanap
az öletekbe ugrik.

Becéztek minden kicsikét,
aranyhalat, kutyát, csibét,
mi gyöngé és szegényke.

Szóltok: „Képzeld csak, édesem,
múltkor meggyászós volt, édesen,
mint valaha, hat éve.”

Az esemény... Mi esemény?
Az, hogy kisült a sütemény,
s megáll egy úri, ringó

kocsi a házatok előtt,
és hogy jó a barackbefőtt,
és hogy megért a ringló.

Olykor mulatság, Anna-bál,
a kis tündérfényben áll,
ladik hasítja rengve.

Ha látom is, nem látom én,
odaviszem az átkom én,
és fáj a zaja-csendje.

A városházán ragyogó
piros-fehér-zöld lobogó,
és ha feketét láttok:

„Ki halhatott meg?” kérditek,
a szívetek nem érti meg,
és elfagy tőle szátok.

Most már az este lehajolt,
a park felett sétál a hold,
s a Kossuth-utcán porzó,

zöld ködbe jár az úri nép,
hallgatja a cigányzenét,
és áll az esti korzó.

A holdat látom égni még,
s a régi még, a régi még,
a régi-égi hold még.

Apám, anyám, öreganyám,
kishúgom, bár – mint hajdanán –
én is a régi volnék.

Mert vén Szabadka, áldalak,
mint hosszú, bús évek alatt
hittem sorsnak, hazának,

te álom voltál és regény,
poros hársfája „A szegény
kisgyermek panasza”-nak.

Ti meg, jó lelkek, éljete,
már nem lehetek véletek,
s nem látom soha többé,

hogy vési a szobrász idő
a busító, a békítő
arcotok csúnya tömbbé.

Csak azt tudom, hogy hat felé
kimentek majd a gyors elé,
nem vágytok semmi másra,

és nézitek, a pesti gyors
hogy vágat el, mint messzi sors,
új és új állomásra.

„Hatalmas ajándék és méltóság, ha az ember Isten eszköze lehet”

Elhivatott, empátikus és inspiráló. Olyan ember, aki mások és a saját nehézségeiben is képes meglátni a reményt és a fejlődés lehetőségét. Munkáját nagy alázattal és odaadással végzi, mindig készen áll a cselekvésre, ha mások támogatásáról van szó. Egyszerre határozott és rendkívül érzékeny, ami különösen alkalmassá teszi arra, hogy közössége bizalmát és szeretetét elnyerje. Beszélgetőtársunk Popovicsné Palótyai Márta, a Család és Élet Egyesület vezetője, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye pasztorális irodájának titkára, az egyházmegyei karitás munkatársa.

– Nagycsaládban nőtt fel.

– Így van, tízen vagyunk testvérek. Én vagyok a legidősebb. Tizenöt éves voltam, amikor édesanyám meghalt, a legkisebb testvérem pedig akkor még csak kétéves volt. Egy másfél évig tartó betegség után hunyt el, ami természetesen mindannyiunkat mélyen megviselt. Ugyanakkor megtapasztaltuk, hogy milyen támogatói közegben élünk, és éreztük, hogy Isten is velünk van. Legidősebb gyerekként a legkisebb testvérem számára egy időre pótanynaká váltam, de a többiekéről is igyekeztem gondoskodni. Egy nagy családban ez egyébként is jellemző, de amikor elveszítünk egy édesanyát, ez hatványozottan igaz.

– Hol kezdte tanulmányait?

– Általános iskolába és gimnáziumba Budapestre jártam, és ott végeztem az egyetemet is. Az ELTE anglistika szakán szereztem diplomát, majd negyvenévesen elvégeztem a mentálhigiénés lelkigondozó szakot is a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetében.

– Hogyan került Kárpátaljára?

– Gyerekkoromban a szüleimhez gyakran járt Papp Tihamér atya, ferences szerzetes, és ott végeztem az egyetemet is. Az ELTE anglistika szakán szereztem diplomát, majd negyvenévesen elvégeztem a mentálhigiénés lelkigondozó szakot is a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetében.

időszaknak vége lett, Majnek Antal püspök atya marasztalt és arra kért, hogy dolgozzak mellette titkárként. Közben összeházasod-

tunk Bélával, és végül itt maradtam Kárpátalján, amit egyáltalán nem bántam meg.

– Mennyire volt nehéz meghozni a döntést, hogy végleg Kárpátaljára költözik?

– Korábban el sem tudtam képzelni, hogy létezhet élet Budapesten kívül. Aztán amikor idejöttem, és elhatároztuk, hogy összeházasodunk, teljesen természetesnek tűnt, hogy itt maradok. Nagy váltás volt,

sok mindent meg kellett szoknom – sőt van, amit a mai napig nem sikerült –, mégis azt éreztem, hogy mindaz a tudás, amivel én rendelkezem, itt hasznos lehet. Jó érzés volt, hogy a tapasztalatom, a nyelvismeretem, valamint az ének-, a gitár- és a szervezési ismereteim mind a közösség javára válhatnak. Mintha mindezt azért kaptam volna a Jóistentől, hogy itt kamatoztassam.

– Hosszú évek óta foglalkozik családjával és életvédelemmel. Hogyan került erre a területre?

– Miután összeházasodtunk és megszülettek a gyermekeink, a család központi szerepet kapott az életemben. Egyik alkalommal Majnek Antal püspök atyával egy konferenciára utaztam Lourdes-ba, a híres Mária-kegyhelyre. Ott arról beszéltek, mennyire szenvednek azok a nők, akik terhességmegszakításon estek át. Nagyon megérintett a téma, és azon kezdtem el gondolkodni, hogyan lehetne segíteni ezeken az asszonyokon, illetve megelőzni a tragédiákat. Tehát mindez Lourdes-ban kezdődött, majd Antal atya támogatásával létrehoztunk egy egyesületet, amely jelenleg többféle tevékenységet is folytat a prevenciótól kezdve a vetélésen vagy abortuszon átesett nők lelkigondozásáig.

– Sok szenvedéstörténettel találkozik. Mennyire tudja elviselni vagy épp hordozni mások fájdalmát?

– Mindig fájdalmas, ugyanakkor felémelő is, amikor látom, hogy Isten jelen van ezekben a történetekben. Ő nem elítéli az embert, hanem melléáll. Amikor egy-egy gyógyulásnak a szemtanúja vagyok, az segít elviselni a nehézségeket. Igyekszem átadni ezeket a történeteket és a bennem kavargó érzéseket az Úrnak, hiszen Ő az, aki valóban hordozni tudja ezt a terhet. Persze sokszor sírunk együtt, de ez is része a gyógyulásnak.

– Meséljen a családjáról! Ha jól tudom, négy lányt nevelnek a férjével.

– Igen, négy nagylányunk van. Két gyermeket sajnos elvesztettünk – nagyon szerettük volna őket, de már a menyországból vannak. A lányok már mind Budapesten tanulnak vagy dolgoznak. A legkisebb szeptemberben költözött el itthonról, jelenleg egy kórusiskolában tanul. Így már csak ketten maradtunk a férjemmel. Csak hétvégén, ünnepek alkalmával vagy szünetekben jönnek haza.

– Csenedesebb lett a családi fészek. Nehéz volt ezt megszokni?

– Másfajta élet ez, de nem mondanám nehéznek. Úgy érzem, ez az élet rendje. Hál' Istennek nagyon

► jó a kapcsolatunk a férjemmel, így amikor ketten maradtunk, annak is tudtunk örülni. Több időnk jut egymásra, sokat beszélgetünk – ez már egy másik életszakasz, több időnk van élvezni egymás társaságát. Természetesen hiányoznak a gyerekek, de úgy vélem, ennek ez a rendje.

– Említette, hogy két gyermeket elveszítettek. Közrejátszik ez az egyesület megalakulásában és az ott végzett munkájában?

– Az első és utolsó terhességem végződött vetéléssel. Az első gyermekünket jóval az egyesület megalakulása előtt veszítettük el. A második eset azonban nagyon megérintett, a 20. hétben történt. Bár akkor már régóta tartottunk lelkigyakorlatokat, így volt valamennyi tapasztalatom, mégis az utolsó kisbabánk elvesztése segített abban, hogy tényleg mélyen együtt tudjak érezni azokkal, akik hasonló nehézségeken mennek keresztül.

– Honnan merít ennyi erőt, miből fakad Önnél ez a mindent átható lelki béke?

– Azt tapasztalom, hogy az ember akkor van jól, ha rendben vannak a kapcsolatai – kifelé a többi emberrel, befelé önmagával és fölfelé a Jóisten-nel. Ezeket a kapcsolatokat ápolni kell, mert nagy erőt és békét adnak. Ha többé-kevésbé rendben vagyok magammal, az segít abban is, hogy másokkal is békében legyek. Nagyon erős bennem az identitás, hogy Isten szeretett gyermeke vagyok. Tudom, hogy Ő örül nekem, velem van, nem hagy egyedül, és mindig számíthatok rá. Ez olyan biztos alap, amire lehet építeni, és amiből erőt lehet meríteni. Nagyon sokat jelent számomra a férjem is, akivel mindent meg tudunk beszélni, valamint a barátaim. Azt látom, hogy jó emberi kapcsolatok nélkül – főleg ebben a háborús helyzetben – nagyon nehéz megmaradni, de ha ezek megvannak, akkor sok mindenem át lehet jutni.

– Mikor volt a legboldogabb élete során?

– Nem tudnék egy konkrét időszakot kiemelni. Most is boldognak érzem magam, de minden életszakaszban megvolt a maga szépsége. Másfajta boldogság, amikor megszületik egy kisbaba, de a házasság öröme is különleges – persze vannak nehézségei, de minden szakasz más-ként szép. Azt hiszem, nem annyira a boldog életszakaszokat kell keresni, hanem meg kell tanulni észrevenni a boldog pillanatokat, és megőrizni őket magunkban, hogy legyen mire visszagondolni, mibe kapaszkodni, ha nehezebb idők jönnek.

– Mivel tud igazán kikapcsolódni?

– Számomra a legjobb kikapcsolódás az Úrral való együttlét. Imádság közben sokszor fizikailag is érzem, hogy megnyugszom, csillapodnak az idegeim, megszűnik a görcsölés. A vele való kapcsolatból mindig új erőt merítek. Emellett nagyon feltölt egy jó baráti beszélgetés vagy a természetjárás – különösen szeretek hegyet mászni. Ezek mind segítenek kiszakadni a mindennapokból.

– Hogyan kezeli a konfliktusokat?

– Igyekszem nem azonnal reagálni. Meg kellett tanulnom nyugodtan kezelni az efféle helyzeteket: hogy higgadtan tudjam közölni, mi az, ami bánt, mi az, amit szeretnék, és hogy ezt a megfelelő pillanatban beszéljem meg a másikkal. Nem mindig sikerül, de már régóta nem indulatból cselekszem. Igyekszem mindig észben tartani: a kapcsolat sokkal értékesebb, mint az a kérdés, amin éppen vitatkozunk. Nem ellenségek vagyunk, csak másképp látjuk az adott helyzetet. Amikor pedig úgy érzem, hogy nem tudok jól reagálni, egyszerűen megkérem az Urat, hogy Ő szóljon rajtam keresztül – és ezt mindig meg is teszi.

– Érzékeny? Mikor sírt utoljára?

– Talán éppen tegnap. Meg tud érinteni mások fájdalma, a saját tehetlenségem vagy az igazságtalanság. Azt hiszem, ha nem keményedünk meg túlságosan, akkor a szívünkben élő marad a könnyek forrása – és ez rendkívül fontos.

– Ha tehetné, mire szánna több időt?

– Az olvasásra. Úgy érzem, mint ha elrabolnák tőlem a könyveket, amelyeket megvettem, mert nincs időm elolvasni őket. Pedig tudom, milyen kincs rejlik bennük.

– Kérem, mondjon három-három olyan tulajdonságot, amit értékel, illetve nehezen visel másokban.

– Értékelem az alázatot, a másokra való odafigyelést és a hitelességet, amikor valaki önazonos, és amit mond, az összhangban van azzal, ahogy él. Nehezen viselem a képmutatást, a rosszindulatot és a folytonos negatív hozzáállást. Talán még a megkeményedett szívét is, amikor valaki nem látja be, hogy szükség lehet a változásra. Ezt nevezhetjük akár gőgnek is.

– Mi a legnagyobb vágya jelenleg?

– Az, hogy felismerjem és megtegyem Isten akaratát az életem minden területén – a legkisebb dolgoktól a legnagyobbakig. Szeretném a lehető legjobban szolgálni Őt. Nem félelemből, hanem szeretetből. Hatalmas ajándék és méltóság, ha az ember Isten eszköze lehet.

Varga Brigitta
Forrás: KISZÓ

Mit jelent számomra Kárpátalja?

Elszomorít, hogy az immár negyedik éve tartó háború okán az ismerőseim közül is sokan voltak kénytelenek elhagyni a szülőföldet. Néha elgondolkodom azon, számomra mit jelent az a táj, ahol felnőttem. Elsősorban a nyugalom, a természet közelsége, az emberek közvetlensége jut eszembe. Kárpátalja egyszerre jelenti a gyökereket, a családot, a barátokat, a nyugalmat és az otthonot.

Egy kis faluban, Haláboron születtem, ami sok szempontból meghatározta a gyermekkoromat. A közösség tagjai szoros kapcsolatban álltak egymással, mindenki ismert mindenkit. Szerencsésnek mondhatom magam, mert nagyon sok gyerek volt a környezetemben, és emiatt rengeteg szép emlék köt ehhez a kis faluhoz. Én még tudom, mit jelent a nyári estéken sötétedésig játszani az utcán a többiekkel, és hogy az utcai világítás felkapcsolása azt jelentette, hogy ideje hazamenni.

Aztán Viskre költöztünk, ahol egyszerre éltünk magyar és ukrán közegben. Nagyon szeretem a viski hegyeket, mert gyönyörűek. Gyakran kirándultam a hegyekben. Haláboron és Viskén is közel volt hozzánk a Tisza, ezért sok időt töltöttem a partján. Rengeteg gyermekkori emlékem kötődik ezekhez a helyekhez. Az iskolát is Viskén kezdtem, ahol sok barátot szereztem, velük mindmáig szoros kapcsolatot ápolunk. A legszebb emlékeim közé tartoznak a közös nyári napok, amikor a barátaimmal a Tiszánál fürdöttünk, vagy otthon, az udvaron süttögtünk. Nagyon szeretem, hogy mindenhol ismerősök vesznek körül, a közösség összetartó, és bárhová megyek, mindig van kivel beszélgetni.

A falusi élet egyszerűsége sokat adott nekem, megtanított értékelni a hagyományokat. Ezek az élmények ma is meghatározzák, hogyan gondolkodom Kárpátaljáról és miért érzem úgy, hogy ide tartozom.

Heczel Jázmin,
a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai
Színház segédszínésze

A történelem csendes bizonyágtevői

A Kárpátaljai Református Egyház (KRE) Levéltára és Múzeuma idén ünnepli megalakulásának 20. évfordulóját. Húsz év egy intézmény életében nem feltétlenül jelentős időszak, de mégis jó alkalom a hálaadásra, a megtartó Istenünkről való biztonyságtételre. A Kárpátaljai Református Egyház vezetősége már a 2000-es évek elején munkálkodott egy kerületi levéltár létrehozásán, ahol lehetőség nyílt a biztonságos és méltó módon megőrizni hitvalló őseink írásos emlékeit, különös tekintettel azokra a gyülekezetekre, ahol nincs mód az iratok megfelelő tárolására. Istenünk és az anyaországi református testvérek segítségével, illetve a magyar állam nem csekély áldozatvállalásának köszönhetően a terv megvalósult, és a KRE Levéltára és Múzeuma levéltári része 2005. január 1-jén megkezdte működését.

Az eltelt évek alatt mennyi régi tárgy, irat gyűlt össze az intézményben, többnyire Kárpátalja református gyülekezeteiben fennmaradt írásos anyag, amely emléket állít a múltban megélt nehéz időknek. Felbukkannak olyan dokumentumok is, amelyek több száz év távlatából tudósítanak korai elődeink életéről, hitéről, harcáról. E felbecsülhetetlen értékű dokumentumok az egyháztörténelem legfontosabb forrásai.

Az intézményben Szilvási Erzsébet igazgató fogadott és mesélt az épület történetéről.

– Intézményünk a vidék régi kastélyainak egyikében kapott helyet. Ősi története részletesen nem ismert, építetőjéről sincs biztos adatunk. Ami viszont tudható, hogy Beregszász és környéke 1726 és 1944 között a gróf Schönborn uradalom része volt. Leveldi Kozma György, Békés vármegye főispánja, 1941-ben kiadott *A Beregszászi Kaszinó százéves története* című írásában több nevet is megemlít, akik az idők során a kastély birtokosai voltak.

Nagyon sűrű látványt nyújtott, amikor az egyházkerület egyéb elvett egyházi ingatlanjaiért cserébe megszerezte az épületet az ukrán államtól: még padló sem volt benne. 2005. január 1-jére két raktárhelyiséget és egy kisebb irodai részt sikerült teljesen rendbe hozni. Még abban az évben több fontos felújítási munkát is sor került. Visszabontották a szovjet időkben részben befalazott két boltíves bejáratot, megmentve ezzel valamennyit az építmény kastélyjellegéből. Az egyik nagyobb szobából kutatóterem lett, en-

nek és az irodahelyiség berendezésének gondját a KRE Diakóniai Osztálya vette le a vállunkról. Igazgatója, Nagy Béla főjegyző segítségével a húsz év alatt bármikor számíthatunk.

Szilvási Erzsébet büszkén és örömmel mutatta be a kincseket rejtő helyiségeket:

a múzeumi részleg a folyosókat is ide számolva 11 kiállítóteremmel rendelkezik, Kárpátalja 45 gyülekezetéből vannak kiállítási tárgyak. Kész Géza korábbi igazgató aktív szervezési tehetségének köszönhetően a zsinat már 2008-ban megtekintette az emeleti rész északnyugati termében a klenódiumokból és úrasztali terítékből álló első kiállítást.

– Ez vált számunkra méréföldkövé, ettől a dátumtól számítjuk magunkat múzeumnak is. Ezek közül a legimpozánsabbak talán a viski és a huszti fedeles serleg, a beregszászi kókuszdióserleg (mindhárom a 17. század remeke), a feketeardói, szőlősgyulai és a beregszászi gyülekezetekből beszállított nürnbergi tányérok vagy a feketeardói aranyozott tölcseres pohár 1635-ös vésett jelzéssel. Önkannáink között a két legrégebbi a viski 1615-ből és a mezővári 1619-ből. Különösen büszké vagyunk az Egry Ferenc kisgejőci műhelyében öntött, gazdagon díszített

harangra is, mely a beregardói gyülekezet tulajdona. De lokálpatrióta lelkünknek nem kevésbé értékes a szőlősvégardói egyház kicsiny templomi harmóniuma sem, mely a nagyszőlősi gyülekezetben megőrzött kehellyel együtt egyedüli fellelhető bizonyága egy mára megszűnt református közösségnek. Úrasztali terítők és egyéb templomi textíliák képezik a múzeum leggazdagabb gyűjteményét: 246-ot tartunk számon belőlük. A két legrégebbi

közöttük a beregszomi terítő 1705-ből és a feketepataki 1726-ból – magyarázta az igazgató asszony, majd hozzátette, a beszállító körutak során rendszeresen érkeztek hozzájuk felajánlások nem egyházi jellegű tárgyakról is, melyekből az évek során egy kisebb néprajzi tárlat alakult.

Természetesen vendégeknyv is található az épületben. Ennek tanúsága szerint a múzeumban 2008-tól mintegy 235 tárlatvezetést végeztek. Ezek nagy része gyülekezeti kirándulás keretén belül valósult meg, de nagyon fontosnak tartják a felnövekvő nemzedék felé történő szolgálatot is. A búcsúi és beregszászi diákok csoportjai például visszatérő látogatóik.

– A koronavírus közel két éves karanténidőszaka idején és a negyedik éve zajló orosz-ukrán háború kezdete óta kénytelenek voltunk szinte teljesen leállni

ezzel a szolgálattal, de kivételek mindig vannak vagy lehetnek. Épp a közelmúltban egy óvodás csoportnak nem tudtunk nemet mondani, ugyanis a csillogó gyerek szemeket látva számunkra is újra megerősítést nyert küldetésünk szépsége, felelőssége, méltósága – jegyezte meg beszélgetőtársam mosolyogva.

Átsétálva a levéltári részbe megtudtam, hogy ott az 54 gyülekezet írott és nyomtatott anyagainak őrzik, közel 45

◀ folyóméternyi terjedelemben. Ezekből csak egyet kiemelve: a Beregi egyházmegye 1593-ban megkezdett első jegyzőkönyvét a salánki gyülekezet őrizte meg az utókornak. A sokáig elveszettnek hitt nagy jelentőségű irat egy része 2002-ben nyomtatásban is megjelent a Tiszántúli Református Egyházkerületi Levéltár jóvoltából. A szöveget latinról magyarra Kiséry Zsuzsanna és dr. Szabadi István fordította. A kötetet a Tiszáninneni Református Egyházkerületi Levéltár közreműködésével

évfolyammunkájához vagy szakdolgozatához próbálnak segítséget nyújtani, de lelkipásztorok, hivatásos családfakutatók és doktoranduszhallgatók is vannak a kutatók között. Ezenkívül közel 1800 alkalommal tudtak segíteni a felmenőiket kereső nemzettársaiknak.

pedig az 5Mózes 8:2-ben így olvasható: „Emlékezzél meg az egész útról, amelyen hordozott téged az Úr, a te Istened...”

2013-ban szakszerűen restaurálták. A levéltári kutatói naplóba az évek során 805 kutatási alkalom került bejegyzésre. Elsősorban főiskolás és egyetemista diákok

elfelejtődnek.” Ma, egy teljesen más élethelyzetben az a reménységünk, hogy a Mindenható Isten újra elhozza ezeket a békeidőket. Az ide kapcsolódó igevers

Beszélgetésünket Szilvási Erzsébet egy bibliai tanulsággal zárta: „A békeidők visszatérő kísértése..., hogy az átélte nyomorúságok és a megélt szabadtások

Ez az igevers a múlt figyelmes és hálás újragondolására, emlékezésre és emlékeztetésre buzdít. Ehhez nyújt színteret, és ebben szeretne az intézmény levéltárként és múzeumként továbbra is alkalmas eszköz lenni. Lehetőséget biztosítva mindnyájunknak, akik a történelem csendes bizonyágtevőitől, elsődleges forrásaitól tanulni és azokból okulni szeretnénk, hogy az átélte nyomorúságok és a megélt szabadtások el ne felejtődjenek soha többé.

-csillag-

Régi tárgyak: a derelyemetsző

Mindennap sütünk vagy főzünk valami finomat. A tésztaféléket különösen kedveljük. Ilyen a derelye is, de ez a hagyományos étel ma már ritkán kerül az asztalra. A háziasszonyoknak nincs idejük foglalkozni vele, viszont nagymamáink idejében kedvelt étel volt.

A derelye elkészítéséhez a gazdaszszonyok a levestésztahoz hasonló tésztát gyúrtak. Vékonyra nyújtották, majd derelyemetszővel félkockázták, a kockák közepébe pedig töltelék került. Ezt félbehajtva tették a forrásban lévő vízbe. A töltelék lehetett lekvár, mák vagy túró.

Az is tény, hogy a derelye elsősorban a városi konyha elterjedt főtt tésztátele volt. A parasztkonyhákból sokáig hiányzott. Kivételt képezett néhány északnyugati vagy

északkeleti vidék, ahol a derelye a 19–20. század fordulóján böjtös és egyéb ünnepi étredek hagyományos fogása lett. A parasztkonyha derelyéjét gyakran mákkal töltötték, vagy ha lekvár került bele, akkor mákkal hintve tálalták. Szegényebb konyhákban előfordult, hogy csak lekvárral töltötték, ízesítésként szalonnaszírral csorgatták le.

Mivel gyakori étel volt, ezért a háztartási eszközök közül nem hiányozhatott a derelyemetsző. Ez az egyszerű kis eszköz a tészták vágásához volt szükséges. Nyelét esztergált vagy simára csiszolt fából készítették, amelyhez sárgarézből készült fodros, recés szélű vágókorong kapcsolódott. A derelyemetsző mesteremberek munkája volt, de az ügyesebb férfiak is elkészíthették. Az általam használt, nagymamáim örökségből kapott derelyemetszőt például egy pénzérméből készítették el. A pénzérmét kissé klapították, fodrozták a széléit, majd egy fanyélhez erősítették.

A derelye fogyasztásához természetesen elképzelés is fűződött, a lányok pedig a szerelmi jósláshoz használták. Főként Luca és András napján az eladó-

sorban levő lányok tizenhárom derelyét (egyes helyeken gombócot) készítettek, és tizenkét cédulára férfineveket írtak fel. Éjfélkor főzték, s a forró vízből kikapták azt a derelyét, amelyik először jött fel. Amilyen név volt a cédulán, olyan nevűnek hitték a leendő férjet. A cédula nélküli gombóc esetén úgy tartották, hogy abban az évben nem megy még férjhez a lány.

Gál Adél

„Akinek csak tudok, segítek”

Kitartó, segítőkész, hatalmas munkabírási. Kutat, oktat, gyógyít. Mindenkinek segít, akinek csak tud. Számos szakmai kitüntetés tulajdonosa, több szakmai szervezet tagja. A Linner-díjra és az országos Év tudósa díjra a legbüszkébb. Kedves olvasóink, ismerjék meg dr. Szircsák Erzsébet professzort, az Ungvári Nemzeti Egyetem Belgyógyászat Alapjai Tanszékének vezetőjét!

– Beszéljessünk a kezdetekről!

– Beregszászban római katolikus családban láttam meg a napvilágot. Érettségi után az Ungvári Állami Egyetem Általános Orvostudományi Karának hallgatójaként diplomáztam. Ezt követően ugyanott posztgraduális képzésben vettem részt, majd a belgyógyászat szakirányt választva vizgáztam. Először a Belgyógyászati Tanszék asszisztense, docense, később professzora, idővel tanszékvezetője lettem. Beleástam magam a gasztroenterológiába, amely tudományágban 2006-ban orvostudományok kandidátusa fokozatot szereztem, majd 2013-ban sikeresen megvédtem a nagydoktori disszertációm is. Tudományos kutatásaim során aspiránsaimmal sokrétű kutatásokat végzünk a krónikus májelváltozások, az inzulinrezisztencia, az elhízás, a II. típusú cukorbetegség terén.

– Karrierje viszonylag rövid idő alatt magasra ívelt. Mennyire volt ez a pálya buktatókkal teli, vagy gördülékenyen érte el céljait?

– Csak a látszat, hogy egyenesen ívelt a pályám. Számos nehézséget, családi tragédiát átvészelve haladtam előre. Édesapám súlyos betegséget igazoló zárójelentését aznap vettem kézhez, amikor értesítettek, hogy megkaptam a kandidátusi fokozatot igazoló diplomámat. Teljesen összetörtem. De édesapám azt mondta, nincs megállás, ha ezt elértem, minden erőfeszítésemmel tovább kell folytatnom. A testvéremmel mindent megtettünk a gyógyulásáért, de ennek ellenére sajnos egy éven belül elvesztettük. Akkor a munkába tettem. Nagyon nehéz volt, mert az idősebb kollégák, a közvetlen főnökség ott gáncsolt, ahol csak tudott. Ungváron számos szakmai vetélytársam akadt. Csak a Jóisten segítségével tudtam ezeket leküzdeni, mert mindig olyan embereket irányított az életembe, akik segítettek mind Ungváron – itt külön kiemelném Ruszin László professzor urat és Sztjepanov professzor urat, akademikust – mind Dnyipróban. A mai napig nagyon jó viszonyt ápolok ezekkel a ma már kollégákkal és azok tanítványaival Ukrajna egész területén. Visszanézve, nem biztos, hogy ismét képes lennék végigcsinálni a megtett utat.

– A vallás mekkora szerepet tölt be az életében?

– Istenbe vetett hitem és édesapámnak tett ígéretem segített át a nehézségeken. Családom tagjaival akkor is elmentünk a templomba, amikor a szovjetrendszer alatt

az tiltva volt. Elsőáldozó emiatt Nyíregyházán voltam, ahová nagyszüleim vittek el, és gyorsított felkészülés után részesültem először az Oltáriszentségben. Hiába vagyok gyakorlott előadó, minden egyes előadásom előtt elimádkozom a rózsafüzért. És ugyanígy teszek vezetés közben is. A Szűzanyával való folyamatos beszélgetés, a hit a fő mozgatórugóm minden téren.

– A háború kitörése óta sokkal többen fordulnak orvoshoz panaszaikkal. Más típusú betegségek is megjelentek?

– Ez tény. A gond az, hogy a kialakult helyzet miatt – elsősorban a férfiak – csak akkor fordulnak orvoshoz, amikor előrehaladott, súlyos az állapotuk, de akkor már nem tudunk segíteni rajtuk. A gasztroenterológiai elváltozások terén sok funkcionális beteg jelent meg, tehát amikor a páciensnek hiába nincs semmilyen szervi elváltozása, mentális okok miatt olyan tüneteket produkál, mintha lenne. A háborúból kifolyólag az emberek sérült mentális egészsége fura dolgokat produkál.

– Ha a gasztroenterológiát egy ízhez vagy ételhez hasonlítaná, akkor az milyen lenne?

– Kínai és édes-savanyú. Ugyanis a gasztroenterológiai elváltozások többnyire a mértékletesség hiánya miatt alakulnak ki. Ha huzamosan jó ízű ételeket, sok édeset eszünk, előbb-utóbb megsavanyodik a szánk íze. Napjainkban a szép csomagolás ellenére többnyire egészségtelen, rossz minőségű, génmanipulált, hormonokkal, antibiotikumokkal, ízfokozókkal telepumpált élelmiszert fogyasztunk. Ezek következménye az elhízás, a cukorbetegség

és még sorolhatnám – *Mi volt a legfurább tünet, amivel valaha találkozott?*

– Több olyan betegem is volt az utóbbi időben, aki olyan fájdalomra panaszkodott, amit csak nyomásra érez. Szóval képzelt beteg, ami a mentális túlterheltségből fakad, amiről már szoltam.

– Van-e olyan sajátos receptje, amit az orvosok többsége nem használ?

– Nincs ilyen, hisz minden ember egyéni hozzáállást igényel. De szeretem a régi, jól bevált, természetes, gyógyfüves recepteket alkalmazni, amikor a beteg állapota már megengedi. A fitoterápia sok esetben magas hatékonyságot mutat.

– Volt-e olyan, amikor a tudomány és a megérzés nem találkozott a praxisában?

– Persze, az intuíció sokat segít az orvoslásban. Megtörtént, hogy onkológiára gyanakodtam egy betegnél, holott minden lelete negatív lett. De végül három hónapi vizsgálódás után beigazolódott az elsődleges onkológiai elváltozás. Az ön számára mi a legnagyobb szakmai kihívás jelenleg?

– Talán furcsán hangozhat, de megtalálni az örök élet elixírjét. Olyan gyógymódokat szeretnék kifejleszteni, amelyek előrehaladott problémákra is megoldást tudnak nyújtani.

– Miért nem sikerül áttörést elérni a helyi lakosságnál a megelőzés terén?

– Az életszínvonal megítélésének egyik kérdése egészségi állapotunk fenntartása. Sajnos napjainkban a gyógyulás szociális kérdés is: azért is nem mennek el orvoshoz sokan, mert mélyszegénységben élnek és nem engedhetik meg maguknak a jó minőségű, emiatt drága, megelőzést szolgáló diagnosztikát, gyógyszereket. Ez nemcsak szociális, hanem orvosi probléma is, hisz évek óta megszűntek a kötelező szűrővizsgálatok.

– Milyen színvonalúnak ítéli a kárpátaljai medicinát?

– Higgye el, jelenleg nincs olyan diagnosztikai eljárás, legfeljebb a PET-diagnosztika, ami ne lenne elérhető nálunk. Ma már nemcsak az elvándorolt kárpátaljaiak járnak haza gyógyulni, hanem számos magyar vagy szlovák állampolgár is hozzánk fordul, mivel saját hazájában hosszú várakozási idő után tudna csak orvoshoz kerülni, vagy mert több kivizsgálás után sem segítettek rajta.

– Megosztana az olvasókkal egy emlékezetes esetet?

– Két csodaszámba menő páciensem is van, akiknél alkoholos májcirózist diagnosztizáltak, de sikerült elérni, hogy dekompenzált stádiumból gyakorlatilag ma már tünetmentesek.

– Évekig önkénteskedett a Beregszászi Szent Anna Karitáznál. Számos elfoglaltsága mellett jelenleg a Beregszászi Református Egyház által fenntartott idősok otthonában konzultálja a bentlakókat.

– Azért érzem szükségét a karitatív tevékenységnek, mert szeretném visszafizetni azt, amit a Jóistentől kaptam. ➡

► Sokaknak már az is segít, ha valakinek meg tud nyílni és kibeszélheti magából, ami nyomasztja...

– *Család?*

– A családom tagjai nagyon sokat segítenek, támogatnak abban, hogy túltegyem magam az élet megpróbáltatásain, az esetleges kiégésen. Mert sok páciens – nem a súlyos betegek, mert ők érdekes módon ezt nem engedik meg maguknak – elfelejti, hogy az orvos is ember, és elvárja, hogy a nap 24 órájában csak vele foglalkozzon a kezelőorvosa.

– *Hobbi, kikapcsolódás?*

– Nagyon szeretek kertészkedni, szeretem a virágokat, a szobanövényeket. Exkluzív bokrokat, fácskákat ültetek. Érzik a törődést, és engem is jobban feltölt, mintha elmennék az edzőterembe. *A saját egészségével mennyit törődik?*

– Nálam is igaz a mondás, hogy a suszternek lyukas a cipője. Ilykor vannak problémáim, amiket orvosolni kell, és igyekszem őket korrigálni, de elismerem, hogy miközben másoknak segítek, nem figyelek oda olyan mértékben az egészségre, amennyire szükséges lenne.

– *Mit tart a legfontosabb emberi értékek?*

– Embernek maradni. Soha nem szabad elfelejteni, honnan jöttünk. Nem szeretem azokat, akiket megváltoztat a pozíció.

– *Hogyan jellemezné a saját személyiségét három szóval?*

– Hit, munka és kitartás.

– *Ha eddigi élete legfontosabb pillanataiból rendezne egy filmet, melyik jelenet lenne benne a legfontosabb?*

– Talán az, amikor megvédtem a doktori disszertációm. Azt hittem, az a világ közepe, de az egyik professzor ismerősöm, egyben a mentorom is figyelmeztetett, hogy most fognak csak minden oldalról támadni. Úgy is lett...

– *A megyeszékhelyen állítólag nagy a vetélkedés az orvosok között. A fiatalok nehéz helyzetből indulnak.*

– Megfogadtam, amikor megvédtem a disszertációm, hogy ha valaha lesznek disszertánsaim, soha nem engedem meg, hogy átéljék azt a megaláztatást, amit annak idején nekem kellett elviselnem. A mai napig tizenegy megvédett kandidátusi disszertációval rendelkező aspiránsom van. Akinek csak tudok, segítek.

– *Mitől fél?*

– Hogy nem fogok tudni haladni a kor kihívásaival. Mert idejében észre kell venni, mikor nem vagyunk már az elvárt szinten. Ezért is képezem magam folyamatosan. Kérem a Jóistent, hogy észrevegyem, ha elérkezik az idő és abba kell hagynom.

– *Ha lenne egy varázspálcája, amivel meg lehetne oldani bármilyen közösségi problémát, mit tenne?*

– Megállítanám a háborút és visszaillesztanám a háború előtti helyzetet egész Ukrajnában és Kárpátalján egyaránt.

Magyar Tímea
Forrás: KISZÓ

Interjú Tóth Dóra nagyberegai tanítónővel

„Ha újrakezdeném, akkor is tanító néni lennék”

Vannak emberek, akiknek a hivatásuk nem csupán választás, hanem sors. Tóth Dóra nagyberegai tanítónő

pontosan ilyen ember. Egyszerű, derűs, mélyen hívő asszony, aki élete minden napját a gyerekek között tölti – tanítva, nevelve, szeretve. A faluban szinte mindenki „Dóra néniként” emlegeti – a tanítványai, a szülők, sőt ma már az unokák is. A nagyberegai IV. Csiskebogyófesztiválon díszpolgári címmel tüntették ki, elismerve azt a több mint fél évszázados munkát, amellyel generációkat vezetett a tudás, a hit és az emberség útján. A közelmúltban töltötte be 82. életévét, de ma is ugyanazzal a lelkesedéssel oktat, mint első tanítási napján. **A tanítónővel hivatásról, gyerekekről, hitről és a pedagóguslélek titkairól beszélgettünk.**

– *Hogyan indult a pályafutása? Miért választotta a pedagógusi hivatást?*

– Őszintén szólva, már nem is emlékszem pontosan, miért választottam ezt a pályát – talán azért, mert Isten eleve tanítónak teremtett. Kisgyermekkoromtól szerettem gyerekek között lenni. Sokszor még meg is szidtak, sőt kaptam is érte, mert mindig elszöktem a gyerekekhez. Itt, a környékünkön nagy „gyerekgrund” volt – olyan, mint a Nemecek Ernőké a regényben –, és én mindig ott voltam. Szerettem, ha én szervezhetem a játékot, ha mindenki azt játssza, amit én kitalálok. Tízéves koromtól szinte mindig vezető szerepben voltam a gyerekek között, és már akkor is éreztem, hogy ez az én világom. Amikor befejeztem a középiskolát, még nem

tudtam pontosan, merre tovább. Nyelvet nem nagyon tanultunk, csak orosz, így először varrónőnek tanultam egy

évig. Nem szerettem ugyan, de most a családban nagy hasznát veszem – mindent meg tudok varni, csak már ritkán gyakorlom. Később egy kórházi irodában dolgoztam, de ott sem találtam meg önmagam. Aztán megtudtam, hogy a Munkácsi Tanítóképző magyar szakára felvételt hirdetnek. Egy ismerősöm már előző évben odajárt, így a következő évben én is jelentkeztem – és első lettem az osztályban. Nagyon érdekelt minden tantárgy, különösen a pedagógia és a pszichológia

volt a kedvencem. Úgy érzem, Isten már akkor tanítónak készített. És most is azt mondom: ha újrakezdehetném, semmi más nem lennék, csak tanítónő. A pedagógusi hivatás nálam tényleg a gyerekek szeretetéből és a gyermeki világ iránti vonzalomból fakad.

– *Hol és mit tanított élete során?*

– Mindig alsó tagozatban tanítottam. Amikor befejeztem a tanítóképzőt, itthon, Nagyberegen kaptam állást, és egészen a nyugdíjazásomig itt tanítottam. Most otthon foglalkozom a gyerekekkel, napközit tartok. Összesen már 56 éve vagyok a pályán.

– *Milyen volt az iskola és a gyerekek világa, amikor pályakezdő volt?*

– Régen az iskolának óriási tekintélye volt. A tanító volt „a legokosabb ember” a gyerek szemében. Ma már ezt a szerepet az okostelefon vette át – a gyerek nem a tanítótól tud meg mindent. De a gyerek az mindig gyerek marad. Csak régen jobban szerették és segítették egymást, tisztelték a tanítót. Ma sokkal több a versengés, a cukkolás, az irigység. Régen az osztály egy család volt, most inkább kis közösségekből áll.

– *Volt valaki, aki inspirálta, hogy tanító legyen?*

– Igen, a magyartanárom. Ő örült a legjobban, amikor a pedagógusi pályát választottam. Tudta, hogy a gyerekekkel való munka az én utam.

– *Mire a legbüszkébb a szakmai életében?*

Interjú Tóth Dóra nagybereggi tanítónővel

„Ha újrakezdeném, akkor is tanító néni lennék”

– A tanítványaimra. Mindegy, hova kerültek az életben – munkásnak, szakmunkásnak, értelmiséginek –, mindből „ember” lett nagybetűvel. Akárkivel találkozom, jó érzés látni, hogy mindegyikben ott van valami abból, amit együtt éltünk meg az iskolában.

– *Hogyan látja, miben változott meg az oktatás az évtizedek alatt?*

– Az oktatás nagyon felgyorsult. Már alsóban is annyi tananyagot zúdítanak a gyerekek nyakába, hogy ember legyen a talpán, aki mindet elsajátítja. A gyerekek nem élhetik a gyerekkorukat – mindig valamilyen különóra, foglalkozás vagy házi feladat vár rájuk. Pedig néha a kevesebb több lenne. Inkább alaposan tanítsuk meg őket valamire, mint kapkodva mindenre. És ami a legfontosabb: az empátia. A tanító soha ne követeljen olyat, amire nem tanította meg a gyermeket. Mindig érezze, mi van a gyermek lelkében.

– *Miben mások a mai gyerekek, mint a régi idők diákjai?*

– Sokkal tájékozottabbak – ott az internet, az okostelefon, minden elérhető számukra. Viszont türelmetlenebbek, türelmetlenebbek és felelőtlenebbek is. Régen nem volt tévé, rádió is alig, mesekönyv meg pláne. Ma mindent tálcán kapnak, de közben a szóikincsi és a beszédkésztségük nagyon szegényes lett. Hiányzik a

meseolvasás, a közös beszélgetés. Az alsó tagozatos oktatást is mesés, játékos világgá tenném, hogy könnyebb legyen az átmenet az óvoda után.

– Milyen tanítási módszert szeretett a legjobban?

– A játékos tanítást. A gyerekek azt hiszik, hogy csak játsznak, közben tanulnak. Például amikor a mondatfajtaikat tanítom, az ujjaimon mutatom meg, vagy matematikából a hosszúságokat is a kezük köré rajzolva tanuljuk. A gyerek ne könyvből, hanem élményből tanuljon.

– *Mi tartja még ma is a pályán?*

– A gyerekek szeretete. Nekem nyáron elvonási tüneteim vannak, ha nem vagyok köztük. Amint becsukom az osztályajtót, megszűnik a külvilág. Csak a gyerek számít.

– *Mit tart a legfontosabbnak a pedagógusi munkában?*

– A hivatástudatot és az empátiát. Ha valakinek a szakmája nem válik hivatássá, jobb, ha más utat keres – mert ő is szenved, a gyerek is. Egy tanítónak testet, lelket és szellemet kell gyógyítania egyszerre.

– *Mit gondol, miben rejlik egy jó tanító titka?*

– Abban, hogy szereti, amit csinál, és szereti a gyermeket, akit tanít. Nem lehet csak a tankönyvből dolgozni. A tanító érzi, mikor kell dicsérni, mikor kell hallgatni,

mikor kell ölelni vagy épp elengedni. A tanítás nem csak munka – ez hivatás, sőt: életforma.

– *Mit üzenne a fiatal tanároknak, akik most kezdik a pályát?*

– Három szót: empátia, türelem és szeretet. Nagyon nehéz pálya ez, de ha szívből csinálják, minden nehézséget elbírnak. A tanító akkor jó, ha le tud hajolni a gyerekekhez – szó szerint és lelkileg is.

– *Miért érdemes a pedagógusi hivatást választani?*

– Mert ez a legszebb szakma a világon. Semmihez nem fogható érzés, amikor egy gyerek, aki még egy vonalat sem tud húzni, megtanul írni, olvasni. A tanító nemcsak tudást ad, hanem embert nevel.

– *Milyen tanácsot adna a mai diákoknak?*

– Elsősorban: jussanak hitre. Én is csak akkor találtam békességre, amikor befogadtam Jézust. Amíg az ember magától vár mindent, addig csak harcol. A hit tanít meg elfogadni, szeretni, megbocsátani.

– *Milyen érzés látni, ahogy a tanítványai felnőnek, és már szülőként, nagyszülőként hozzák el az unokáikat az iskolába?*

– Nagyon boldog érzés. Amikor például a nagyszülő hozza az unokáját, – most is van ilyen kisdiákom –, megható, hogy bizony a nagypapát is én tanítottam! Mikor látom, hogy felnőttek, családjuk van, és már az ő gyermekeik is itt tanulnak... az ember szíve megtelik örömmel.

– *Hogyan marad ilyen aktív és derűs ennyi év után is?*

– Ez is a gyerekeknek és Isten kegyelmének köszönhető. A gyerekek tartanak fiatalon, ők adják az energiát.

– *Mit jelent Önnek, hogy 82 évesen is a gyerekek között tölti a napjait?*

– Mindent! Ez az én világom... Imádkozom, hogy Isten engedje meg, hogy életem végéig taníthassak.

– *Ha visszatekint az életére, mit tart a legnagyobb ajándéknak?*

– A családomon kívül a tanítványaimat – ők az én örökségem. A két lányom szintén pedagógus lett, sőt az egyik unokám is. A vőm is tanár – őt is én tanítottam valaha. Ennél nagyobb ajándékot tanító nem kaphat.

Dóra néni nemcsak egy falu tanítónője, hanem egy egész közösség lelke. Története nemcsak egy pedagógus életútja, hanem bizonyosság is arra, hogy a tanítás több mint munka: ajándék, szolgálat és szeretet. A tanítás nem szakma, hanem elhivatottság.

Bursza Krisztina

Botlik József

Görögkatolikusok Kárpátalján

Történeti vázlat

Abból kell kiindulnunk, hogy a kárpátaljai rutén vagy ruszin nép nemzetiségi választásának, identitásának formája, szervezeti, eszmei-ideológiai és kulturális kerete az 1646. évi ungvári unióval keletkezett görögkatolikus egyház volt és maradt napjainkig.

Az 1241–1242. évi tatárjárás után IV. Béla király új védelmi rendszert alakított ki a hegyeken, magaslatokon épített várakkal, illetve hozzákezdett a gyepűelvű, vagyis a határvonalak benépesítéséhez. A mai Kárpátalja hegyeit nem hadi, hanem gazdasági célokra használták, és hozzáfogtak az erdők irtásához, a helyükön pedig falvak létesítéséhez. IV. Béla király, majd utódai e területen nagy kiterjedésű birtokokat ajándékoztak híveiknek, akiknek a kialakuló uradalmakat be kellett népesíteniük. A földesurak onnan hoztak telepeseket, ahonnan tudtak. Ezt a munkát a kenézek végezték, akik a Kárpátok északi és északkeleti oldaláról, Gácsországból (Halics) és Podóliából hívták be a bizánci szertartású keresztény vallású rutén jobbágyokat. Elnevezésük a latin nyelvű oklevelekben ruthenus, másként ruszin, magyar-orosz, kisorosz, rusznják.

A rutének egyik legnagyobb betelepítő raja Koriátovics (Korjátovics) Tódor podóliai herceg vezetésével 1397-ben, Zsigmond király idejében érkezett a mai Kárpátalja területére, ahol a király Munkács várát adományozta számára. „Koriátovics kíséretének számát 40 000 főre, sőt családra tenni, mint némelyek teszik, szembeszökő nagyság, mert ő, mint menekült került az országba, s nem valószínű, hogy szűkebb környezetén kívül nagyobb tömeget hozott volna magával. Akinek 40 000-nyi népe van, nincs oka menekülésre” – írta Szabó Oreszt 1913-ban. Koriátovics a munkácsi herceg címet is megkapta és a történelmi hagyomány szerint ő alapította a munkács-csernekhegyi kolostort, amely a későbbiekben a kárpátaljai rutének vallási-kulturális központjává fejlődött.

A munkácsi püspökség létezése a 15. század közepétől eredeztethető, amit Mátyás királynak egy 1458. augusztus 14-én kelt oklevele is megerősített. Eszerint a Szent Miklósról elnevezett bazilita kolostor apátja ekkor már valós joghatóságot gyakorolt minden rutén felett. Azt nem tudjuk, hogy mikor szentelték püspökké az apátokat, de egy 1491-ben kelt oklevél szerint az Iván (Ioannes) nevezetű püspök a kolostor igumene (főnöke) és a vidék főpásztora volt. A kolostor szerzetesei közül választották őket, és joghatóságukat Kassától Máramarosig következetesen gyakorolták Magyarországon északkeleti vidékén.

Ezt hamarosan kiterjesztették a távolabbi magyarlaktá – Érmellék, Bodrogköz, Nyírség, Hajdúság, Nagykunság – magyar ajkú bizánci szertartású kereszténységére is.

A tágabb Kárpátalján a 16. század első felében már mindenfelé megépültek és működtek a pravoszláv fatemplomok, amelyek papjai elsősorban Gácsországból (Galícia) és Podóliából származó orosz papok, prédikátorok voltak, de számos helybeli fiatal is jelentkezett lelkészi pályára. A külföldről jött paptól megtanulták az olvasást és a szertartások végzését, azután egy pravoszláv monostorban főlenteltették magukat, s utána a falujukban lelkészkedtek. A híveikkel együtt jobbágysorban éltek, és „batykónak”, azaz „atyácskának” nevezték őket.

Az 1054. évi egyházszakadás után századokkal később indultak meg a Rómával való újraegyesülési, az ún. uniós folyamatok. Maga az unió azonban mindenütt az 1431 és 1445 között tartott Basel-Ferrara-firenzei XVII. egyetemes zsinaton az 1439. július 6-án elfogadott elvek alapján jött létre. Ezek szerint a keletiek elismerik a római pápa főségét, azaz a primátust, a Filioque-tant („és Fiútól”), vagyis azt, hogy a Szentlélek a Fiútól is származik. Aztán a tisztítóhely létét, valamint azt, hogy az ostya és a kovászos kenyér egyaránt érvényes anyaga az Oltáriszentségnek. Cserébe a keletiek változatlanul megtarthatják szertartásukat. A papjaik elnyerik mindazon jogokat és kiváltságokat, amelyek hazánkban a római katolikus lelkészeket megillették. Fontos emlékeztetni arra, hogy a római, illetve a görögkatolikus egyház az alapvető hitelvekben azonos, szerves egységet alkot még akkor is, ha a kortársak és gyakran az utókor is úgy vélte, véli, mintha két egyház lenne.

Hosszas tárgyalások után 1646. április 24-én, Szent György vértanú ünnepén az ungvári vártemplomban 63, addig pravoszláv rutén lelkész letette a katolikus hitvallást Jakusics György egri püspök kezébe. Együttal engedelmséget fogadott X. Ince pápának és utódainak, amivel megvalósult a Rómával való egyesülés. Ezt két év múlva, az 1648 szeptemberében tartott nagyszombati zsinat is tudomásul vette. A görögkatolikus egyházmegye felállítására azonban csak több mint egy évszázad múltán került sor.

Közben az 1703 és 1711 között vívott Rákóczi-szabadságharcban az Északkeleti-Felvidéken, illetve Kárpátalján élő sok ezer rutén, elsőként csatlakozott II. Rákóczi Ferenc zászlaja alá, amely mellett a végsőkig kitartott. A jeles tudós, Hodinka Antal kutatta fel, hogy a Rákó-

czy-birtok munkácsi uradalmából 128, a szentmiklósból 33, összesen 161 ruszinok által lakott település jobbágynepe vett részt a küzdelemben a fejedelemség oldalán. Ahogyan őt nevezték: a „Náspántól, vagyis Urunktól, a „leghűségesebb nép”, a gens fidelissima elismerést érdemelték ki. Seregében rutén papok, a batykók vagy azok fia is harcoltak, illetve teljesítették szolgálatot.

Csaknem egy évig tartó tárgyalások és Mária Terézia királynő erőteljes közbenjárására XIV. Kelemen pápa 1771. szeptember 19-én adta ki az „Eximia regalium” kezdetű bulláját, amely elrendelte a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye felállítását. A dokumentum kimondta, hogy hasonlóan az ország többi katolikus főpásztorához, a munkácsi püspököt is a király nevezi ki, de a pápa hagyja jóvá hivatalában. Metropolitája, vagyis felsőbb hatósága pedig az esztergomi érsek. A Mária Terézia által kinevezett első valóságos munkácsi püspököt, Bradács Jánost tisztviselésében a pápa is megerősítette. Hivatalát mindössze kilenc hónapig töltötte be, mert 1772-ben meghalt.

Utódának Bacsinzsky András hajdúdorogi főesperest nevezték ki, aki 1809-ig ült a munkácsi főpásztori székben. Az ő hivatali ideje alatt történt meg a görögkatolikus papság teljes anyagi, jogi és tekintélybeli egyenjogúsítása. A munkácsi püspökség 13 északkeleti vármegyében, Szepesről

Bacsinzsky András
(forrás: Vasárnapi Ujság,
1859/3. szám)

Máramarosig, Abaújtól Szatmárig fektett, kiterjedése elérte a 49 ezer km²-t (ez megegyezik a mai Szlovákia területével!). Bacsinzsky püspök ezért az egyházmegye irányításának hatékonyabb tételére a vármegyei vikáriátus mellett 1776-ban megszervezte a szatmári, 1787-ben pedig a kassai külhelynökséget. Ungváron 1793-ban egyházmegyei tanítóképzőt

Botlik József

Görögkatolikusok Kárpátalján

Történeti vázlat

■ állított fel, ahol a képzést korabeli ruszin irodalmi nyelven végezték.

Bacsinszky főpásztor a munkácsi egyházmegyében élő ruszin nép természetes vezetőjének a görögkatolikus papságot tekintette. Annál is inkább, mert az 1806. évi összeírás szerint feljegyzett közel 346 ezer fő ruszin a püspökség híveinek csaknem a kétharmada volt. Irányításukra, oktatásukra és lelkigondozásukra mintegy ezerfős papi értelmiség állt rendelkezésre, ez részletezve: 705 parókus, 86 szerzetes, 100 tanító és 120 kispap. Az utóbbit Bacsinszky 1805. május 25-én kiadott körleveléből tudjuk, ugyanis emnyien tanultak ekkor az ungvári, a nagyszombati, az egri és a pesti szemináriumokban.

A püspök céljainak megvalósításban a ruszin társadalom egyetlen politikai erejére, a papságra támaszkodott. Körleveleiben többször kifejtette, hogy nem a nép van a papságért, hanem a papságnak kell szüntelenül munkálkodnia a nép felemelkedéséért, boldogulásáért, végeznie az egyházi szertartásokat, a prédikációkat az ősi szokások és szabályok szerint. Már Bacsinszky főpásztornak jelentős szerepe volt abban, hogy később, az 1830–1840-es években a görögkatolikus egyház kereteiben megkezdődött a ruszin nép nemzeté válásának folyamata.

Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc idején a rutén nép szinte teljes egésze, a görögkatolikus egyház és papjainak hatására a végsőkig kitartott Magyarország mellett. (Ekközben a bécsi Habsburg-udvarnak sikerült az ország többi nemzetiségét, elsősorban a rácokat és az oláhokat a magyarság önvédelmi harca ellen fordítania.) Összesen 82 felszentelt görögkatolikus pap vett részt a fegyveres küzdelmekben nemzetőrszolgaként, tábori lelkészként és haditudósítóként. Minden bizonnyal a szintén görögkatolikus Vasvári Pál lelkesítésére Ungváron 51 papnövényedet vetette le a reverendát esztendőnél több időre, és öltötte magára a honvédek mündéjét.

A katonának állt görögkatolikus kispapokból lett honvédhadnagyok, Andrejkovicsok, Bacsinszkyak, Dudinszkyak és mások a Felvidéken, a magyar Alföldön, az erdélyi havasokban küzdöttek piros-fehér-zöld lobogó alatt a két legszentebbért, a hitért és a honért, illetve védtek a szülőföldjüket. Ennek egyik legszebb példája a Munkács melletti örhegyaljai, másként a podheringi csata. Itt 1849. április 22-én a Pesten tűzérnek kiképzett kispapok Andrejkovics Endre hadnagy irányításával ágyúikkal a Latorca folyó partján tönkretverték egy több mint négyezer fős osztrák

császári hadtest állásait, s ezzel megakadályozták Munkács várának elfoglalását. Az erődöt csak a magyar főszereg világosi, az újabb kutatások szerint csigérszöllősi fegyverletétele után 13 nappal, 1849. augusztus 26-án volt kénytelen Mezőssy Pál honvéd őrnagy átadni az orosz katonai túlerőnek.

A 19–20. század fordulójára a kedvezőtlen agrárviszonyok következtében a ruszinság körében tömeges paraszti elégedetlenség halmozódott fel, és a népcsoport igen nehéz gazdasági-szociális helyzetbe került. Különösen Ung, Bereg és Máramaros vármegyében volt nyomasztó a földhiány. Ezért 1897 januárjában Firczak Gyula munkácsi görögkatolikus püspök és Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros vármegye 14 országgyűlési képviselője indítványt nyújtott be a miniszterelnöknek: „Emlékirat az északkeleti Kárpátok közt és alján lakó ruthén nyelvű nép szellemi és anyagi viszonyainak elősegítése és felvirágoztatása tárgyában” címmel. A beadvány harmada az északkelet-felvidéki állattenyésztés és mezőgazdaság fejlesztését szorgalmazta. Kívánságaik alapján a kormányprogramot hivatalosan 1897. február 4-én indították, amelyet kezdetben „ruthén”, később

Romzsa Tódor
(forrás: Mindszenty Alapítvány)

nemzetiségpolitikai megfontolásokból „hegyvidéki akció”-nak vagy „hegyvidéki gazdasági mozgalom”-nak nevezték.

Daranyi Ignác földművelésügyi miniszter 1898 elején miniszteri biztosnak nevez-

te ki Egán Edét, a neves nemzetgazdasági szakembert, s megbízta a Földművelésügyi Minisztérium Hegyvidéki Kirendeltségének megszervezésével és vezetésével. A munkácsi központú hegyvidéki akció fő céljai: földbérletek, tenyészállatok juttatása a ruszin népnek, az uzsora letörése és a háziipar fejlesztése, amely munkaalkalmakat teremt. Az indítás után egy évtizeddel, 1910-ben a főbb adatok: a kirendeltség területén ekkor már több mint 150 település gazdái összesen 44 376 katasztrális holdat (legelő, rét, szántó) használhattak az állam jóvoltából, igen alacsony bérleti díjért. Az akció fellendítette a havasi gazdálkodást. A hegyvidéki kirendeltség által alapított ungi, beregi, máramarosi, ugocsa és zempléni hitelszövetkezetek száma 1909-ben már 143-ra, a tagoké 35 819 főre nőtt, az üzletrészek értéke megközelítette a 2,6 millió koronát, a folyósított kölcsönök összege meghaladta a 6 millió koronát. A hitelszövetkezetek székhelyéhez kapcsolódva 77 fogyasztási és értékesítési áruaktár működött, ahol 50-60 százalékkal olcsóbban árusították a közszükségleti cikkeket, mint a szatócsook. Közben 1901. szeptember 20-án Egán Ede miniszteri biztos merénylet áldozata lett.

A magyar állam 1897 és 1918 között összesen 34 280 693 koronát költött a rutén akcióra, miközben az érintett Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros, Zemplén vármegyékben csak 848 676 korona adót és illetéket szedett be. Az előbbiekkal jelentősen sikerült fékezni az uzsorát és a rutének tengerentúli kivándorlását, miközben az 1914–1915. évek fordulóján Kárpátaljára betört cári orosz csapatok által okozott háborús károkat is sikerült enyhíteni.

Az első világháború után a pesti vármegyeházán 1918. december 10-én tartották a „ruthén nagy nemzetgyűlés”-t, ahol 500 küldött elfogadta a „Ruszin nemzet programj”-t és az új népi önmegnevezést a latinos (ruthenius) rutén alak helyett a ruszint. A gyűlés kívánságai alapján tette közzé december 25-én a Károlyi-kormány a Magyarországon élő rutén nemzet autonómiajáról szóló 1918. évi X. néptörvényt, amely kimondta: Ruszka-Krajna néven autonóm jogterületet (kormányzóságot) alakítanak. Ennek törvényhozó szerve az önálló ügyekben a ruszin nemzetgyűlés, közös ügyekben – a kül-, a had-, illetve a pénzügy, az állampolgárság, a magánjog és a büntetőjogi törvényhozás, a gazdasági, a közlekedési és a szociálpolitikai ügyek – a létesítendő magyarországi közös országgyűlés.

A Ruszka-Krajna területén található államkincstári földek, bányák, erdőségek „a ruszin nemzet törvényes képviselőinek” tulajdonába mennek át. Az autonóm vidéken élő nem ruszin anyanyelvű lakosság helyhatósági és kulturális önállóságra tarthatott igényt. A legfőbb kormányzati szerv a budapesti Ruszka-Krajnai Minisztérium, ennek élére hamarosan az

addigi kormánybiztos, Szabó Oroszt került. Ruszka-Krajna önkormányzatának kiépítése 1919. március 21-ig tartott, amelyet a tanácsköztársaság kikiáltása után a Ruszin Népbiztosság folytatott április 29-i megszűnéséig.

Az 1919. szeptember 10-i saint-germaine-i szerződéssel Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyék nagyobb részét Csehszlovákiához csatolták, amelyet cseh nyelven *Podkarpatská Rus*nak neveztek el. Az 1921. évi népszámlálás szerint Kárpátalja lakosságának mintegy kétharmada, 372 ezer ruszin, néhány ezer ukrán és orosz, 104 ezer magyar, közel 20 ezer csehszlovák volt. Csehszlovákia nemzetközi szerződésekben és saját alap-törvényeiben kötelezettséget vállalt Kárpátalja autonómiájának kiépítésére, amely azonban ténylegesen nem valósult meg az ország két évtized múlva bekövetkezett felbomlásáig.

Közben a csehszlovák hatóságok a pravoszlávia, a hitehagyás (szkizma) erőteljes állami támogatásával igyekeztek a görögkatolikus egyházat bomlasztani és háttérbe szorítani. Amíg a későbbi, az államfordulat utáni Kárpátalja területén 1910-ben 550 pravoszláv hívót számláltak össze, a Munkácsi Pravoszláv Püspökséghez – az 1936. évi névtára szerint – már 140 ezer hívó, 138 felszentelt pap, 127 templom és 5 nagy monostor tartozott. Csehszlovákiának köszönhető, hogy egy évtized múltán a Kárpátalját megszállt Szovjetunióhoz volt hová beerőszkolnia a ruszin görögkatolikus egyházat, amelyhez több tízezer magyar ajkú hívó is tartozott.

Csehszlovákia felbomlásának idején Kárpátalja két ütemben újraegyesült Magyarországgal: az 1938. november 2-i első bécsi döntéssel déli magyarlakta tája, majd 1939. március 15–17. között a Magyar Honvédség hadműveletével a hegyvidéki térsége, ahol döntően ruszinok éltek. A magyar kormányzat március 18-ától katonai közigazgatást vezetett be a visszatért területen, majd július 7-én Perényi Zsigmond kormányzó biztos átvette hivatalát, amellyel hatályba lépett a polgári adminisztráció. A magyar kormány Kárpátalja/Ruténföldön az 1939. évi VI. törvénycikkkel, majd a 6200/1939. M. E. számú rendelettel létrehozta a Kárpátaljai Kormányzói Biztosságot, ahol a ruszin többségű területen széles körű önkormányzatot, kétnyelvű közigazgatást vezetett be.

A ruszin nép gazdasági-szociális fel-emelésére újraindította a négy évtizeddel korábban Egán Ede vezette hegyvidéki akciót. A terület második kormányzó biztosa, Kozma Miklós kezdeményezésére 1941. január 26-án Ungváron megalakult a kétnyelvű Kárpátaljai Tudományos Társaság/Podkarpatszkoje Obscsesztno Nauk a ruszin nép szellemi életének fejlesztésére, a ruszin nyelv irodalmi nyelv kodifikálására. A társaságnak döntő szerepe volt abban, hogy a Kárpátalja Magyarországgal

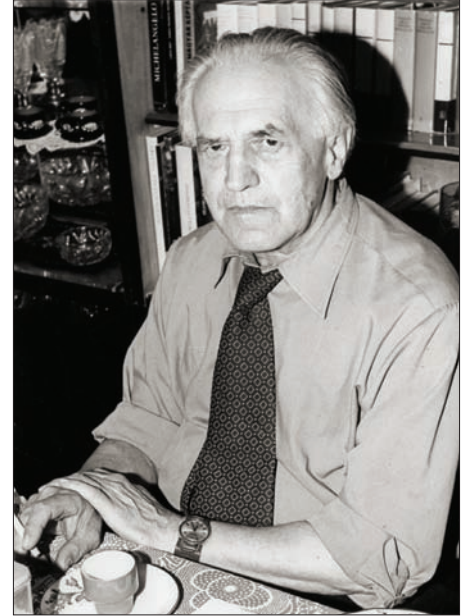
történt újraegyesülése utáni években 1944 végéig a rutén nép nemzetné válásának az 1830-as években indult folyamata a lezáruláshoz közeledett. Ezt zavarta meg, majd tette lehetetlenné több mint négy évtizedig Kárpátalja szovjet katonai megszállása. A berendezkedő kommunista diktatúra 1944 novemberétől rövid idő alatt felszámolta Ruténföld önkormányzatát, rutén nyelvű közigazgatási, oktatási és művelődési intézményrendszerét, a Kárpátaljai Tudományos Társaságot. A kárpátaljai ruszin népet mint nemzetiséget az 1946. november 7-én kiadott központi ukázzal hivatalosan is felszámolták és ukránnak minősítették át.

A ruszin nemzeti identitás legfontosabb támaszát, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegyét a vagyonával együtt felszámolta a kommunista diktatúra. 1947 júliusára 73-ra nőtt azon templomok száma, melyeket a pravoszlávok erőszakkal elvettek az unitus hívóktól. A szovjet titkosszolgálat a görögkatolikus egyház felszámolásának legfőbb akadályát Romzsa Tódor püspökben látta, ezért 1947. október 27-én Munkács közelében merényletet követett el ellene. A főpásztor súlyos sérüléseket szenvedett, a munkácsi kórházban ápolták, ahol egy takarítónő, az NKVD beépített ügynöke november első napján éjjel ciánkálival megmérgezte. 1948 végéig 35 görögkatolikus lelkész lett a vallásüldözés áldozata, akiket 5, 10, 25 év kényszermunkára, vagyonelkobzásra ítélték, közülük 4-et kivégeztek, illetve meggyilkoltak.

A görögkatolikus egyház végzete 1949 elején teljesedett be, amikor közel 20 parókust letartóztattak, hogy megfélemlítsék a papságot és rákényszerítsék a hitehagyásra. Az egyházmegyéket február 17-én rendeletileg is felszámolták, és beolvasztották az 1931-ben alapított Munkácsi Pravoszláv Püspökségbe. Ekkor híveinek száma 450 ezer lélek, ebből 90% ruszin, 28 ezer magyar, 16 ezer román, néhány ezer szlovák, a parókiáké 265, a lelkészeké 350 volt. A görögkatolikus püspökség valamennyi intézményét bezárták, illetve átadták a kárpátaljai pravoszláv egyháznak. A 350 lelkészből végül 131 aposztazált (hitehagyott), és áttért az ortodoxiára. A hitéhez ragaszkodó 129 papot Gulágra hurcolták, közülük 30-an odahaltak, csak a többiek tértek haza. Már 1944 végétől összesen 143 pap külföldre menekült. A zömük Csehszlovákiába, kisebb részük Magyarországra, Romániába és az USA-ba távozott.

A szovjet titkosszolgálat még az 1950-es években is vetett börtönbe, illetve gyilkolt meg görögkatolikus papokat. Ennek ellenére Kárpátalján az unitus felekezet illegálisan, sajátos katakomba egyházként a legkeményebb diktatúra évtizedeiben is tovább működött. Mindig voltak tömegeken hívei, a lelkipázkodást, az esketéseket, kereszteleseket, temetéseket gyakran csak szűk körben, titokban végző papjai: az 1960-1970-es évektől mintegy százan

működtek. Az illegális lelkészképzés – melyet Ortutay Elemér atya végzett – mellett folyamatos volt az egyházkormányzás, szintén titokban felszentelt püspökökkel: Orosz Péter, a karagandai száműzetéséből hazatérő Chira Sándor, Murányi Miklós, majd Szemedi János.

Ortutay Elemér
(forrás: Ortutay Elemér
Görögkatolikus Központ)

Mindezek jelentősen hozzájárultak a ruszin identitás megőrzéséhez, és ez volt az oka annak, hogy amikor a szovjet kormány 1989. december 13-i rendelete visszaállította jogaiba a görögkatolikus egyházat, és Kárpátalján is újra engedélyezték a szabad vallásgyakorlást, a templomok azonnal megteltek hívekkel. Az újjáalakult püspökség küzdelme 1990 elején kezdődött, hogy hajdani templomait és javait visszaszerezze a munkácsi pravoszláv egyházmegyéjétől. Központja, az ungvári görögkatolikus székesegyház ekkor ortodox templomként, a mellette álló püspöki palota az Ungvári Állami Egyetem könyvtáraként működött.

Ekkor még több mint 300 unitus templom zárva volt, a parókusok elsősorban az utcán vagy házakban miséztek. 1991-ben 52 templomot és az ungvári székesegyházat szerezték vissza a pravoszláv egyháztól, ekkor a ruszin görögkatolikusok számát 400 ezer főre becsülték. 1996-ban, az ungvári unió 350. évfordulójának évében már 113 visszakapott templomban 132 lelkész hirdette az ígét. Az unitus püspökség azonban még mindig nem jutott azon templomai nagyobb részének birtokába, amelyeket korábban az ortodoxok erőszakkal elvettek. Miközben a hatóságok 264 görögkatolikus parókiát újra bejegyeztek.

Az azóta eltelt időszak fejleményeivel egy másik tanulmányban ismertetjük meg az olvasókat.

Az apsai Rákóczi-zászló

A 39 km hosszú Apsa-patak (Apsica, Apsinec) mentén a ruszin falvak közé néhány románok által lakott település ékelődött. Ezek közül az egyik legjelentősebb a patakról elnevezett Középpapsa (Середнє Водяне, románul: Apsa de Mijloc). Zsigmond király idején az oláh vajdák tulajdonában volt. Később az Urmezeiek birtokolták, kihalásuk után pedig a Pogány családé lett. Az utóbbi időben a ruszinság lélekszáma emelkedett, ennek ellenére a falu 80%-ban román többségű. Lakossága 5676 fő, ebből 4597 fő román nemzetiségű.

Középpapsa két dombján egy-egy csodálatos fatemplom emelkedik. A Csodatevő Szent Miklós tiszteletére épült felső javadalmi templom boronafala 1428-ból származik. Ez Kárpátalja legrégebbi, részben fennmaradt fatemploma. Ha belegondolunk, a boronafalakat alkotó rönkök facsometéit talán még a tatárjárás előtt ültették. Lehet, hogy valamelyik árnyékában egy tatár katona pihent meg?

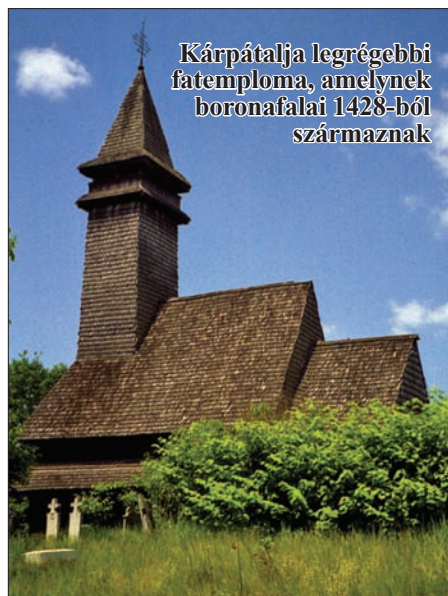
A falu másik fatemplomát beárnyékolja a fentebbi, tekintélyesebb istenháza. Pedig érdemes meglátogatni a faluközpont dombján épült alsó javadalmi templomot is. Ehhez a templomhoz kapcsolódik a falu egy másik értékes ereklyéje. Nevezetesen egy kuruczászló. Dr. Szöllősy Tibor orvos, író és helytörténész – aki élete javát Máramarosban töltötte – kutatta a zászló történetét. Eredetéről a „Teccő nekem ez a hely” című könyvében (Intermix Kiadó Ungvár – Budapest, 1994.) így írt: „A zászló egykori »gazdáját« illetően különböző magyarázatok éltek: valaki úgy tudja, hogy azt Joódi Bálya Nikuczja vicehadnagy, az Ilosvay ezred harmadik kompániájának román nemzetiségű tisztje a májtényi fegyverletétel után nagy megpróbáltatások és veszélyek közepette hozta haza szülőfalujába, volt, aki azt állította, hogy a zászlót az alsóapsai Pap György mentette meg, valaki azt vélte tudni, hogy Huszt várának feladása után került haza egy ott szolgált katona révén.”

Korábban ifj. Pap József Adalékok Máramaros történetéhez című 1909-ben megjelent munkájában már tett említést a zászlóról: „Van kuruckori zászlója is Máramarosnak. Csak néhány éve, hogy felfedezték Középpapsán. A nép féltékenyen őrzi és nem adná ki kezei közül egy világért sem. Midőn Hatfaludy László felszólította a falut, hogy küldje el Dolhára az 1903 június 7-iki ünnepély fényének emelésére, megtagadták a kérélem teljesítését. Mindenki gyanús, aki a zászló iránt érdeklődik. Azt hiszik a jó középpapsaiak, hogy megakarják fosztani drága emléketől s azért tudakozódnak utána.” (Lásd: Máramaros

megye. Hatodik Síp – Mandátum Kiadó, Budapest – Beregszász, 1997)

Dr. Szöllősy könyvében azonban tudni véli, hogy „Ott volt viszont az ereklye az 1896-os técsői Kossuth-szobor avatáson, Kassán Rákóczi hamvainak megérkezésekor, minden állami-nemzeti ünnep alkalmával alatta vonultak fel.”

Érdekes, hogy van olyan forrás, amely több apsai zászlóról tesz említést. A Nyirvidék Szabolcsi Hírlap 1939. április 1-i számában így írt: „Rákóczi halálának évfordulójára 1935 április 8-ára, megmozdult az egész ruszin föld. Nem volt ember-emlékezet óta olyan búcsú, amelyre csak megközelítően is annyi ember tolongott volna, mint a Tiszaújlakon tartott Rákóczi emlék-ünnepre.

Kárpátalja legrégebbi fatemploma, amelynek boronafalai 1428-ból származnak

Előkerültek a dicső Rákóczi-zászlók, amelyeket szinte erekljeszámba tartanak a ruszinok. Ilyen zászló több családnál van Apsákon is, büszkék rája és semmi pénzért nem válnának meg tőle. Pedig a csehek 15-20 ezer koronát is ígértek egyik-másiknak, földhöz ragadt szegény embernek, nem adták el. A nyelétől hajlandók lettek volna megválni, mert azt lehet szerezni az erdőben; de Rákóczi-zászlót...

Ilyen zászlók alatt az apsaiak is elzarándokoltak Tiszaújlakra.”

A többi forrás viszont következetesen egy zászlót említ. Igaz, azt néha Alsóapsának, máskor Felsőapsának tulajdonítják. Ezek nagy valószínűséggel elírások, téves információk, esetleg újságírói tévedések. Egy korabeli képeslap egyik képén a zászlót, a másik képén pedig a középpapsai alsó javadalmi Szent Miklós-fatemplomot ábrázolták. Ezt erősítette meg személyes közlésében 2003-ban Vasile

Dan, az említett templom egyházközösségének akkori kántora.

Szöllősy Tibor rátalált a Marina-házaspárra – Ilonka nénire és Sándor bácsira –, akik életük végén Alsóapsára költöztek, de korábban Középpapsán éltek és ott tanítókodtak. A kutató doktor említett könyvében közreadta a visszaemlékezéseiket: „Igen, igen a zászló a miénk volt, mi őrizzük. Ott állt emlékekkel és tisztelettel övezve a tisztaszoba sarkában, a szentképek szomszédságában. 1920-ban, mikor édesapánk halálán volt, elmondta, hogy a zászlót az ő édesapja adta át neki, hogy őrizzé, mint a szeme fényét, mert ez alatt a zászló alatt harcoltak, ontották a szabadságért vérüket őseink. Az ereklyét firól fira adták egymásnak a család férfi utódai.

Még emlékszem, hogy nézett ki. Nem volt nagy méretű amolyan négyszögletű volt, úgy egy méter hosszú és valamivel kevésbé széles. Három masnival volt hozzáerősítve egy rövid rúdhoz. Maga a zászló zöld színű volt, a szélei sárgás-rojtosak, a közepén egy félhold volt, tele szakadásokkal, tépésekkel, valószínűleg golyó ütötte sebek voltak. A félhold mellett egy csillag is volt. Alul – a közepe táján – hiányzott a zászlóból egy jókora darab, amolyan háromszögletű. 44 előtt, minden ünnep alkalmával kivittük a zászlót a falu központjába, az volt az ünnepek fénypontja.”

Megpróbáljuk az ereklye-zászlóval kapcsolatosan rendelkezésünkre álló ismereteinket kronológiai sorrendbe rendezni. A már említett 1935. április 7-i tiszaújlaki, tízezres tömeget megmozgató Rákóczi-ünnep beszámolójában a Prágai Magyar Hírlap 1935. április 9-i számában így tudósított:

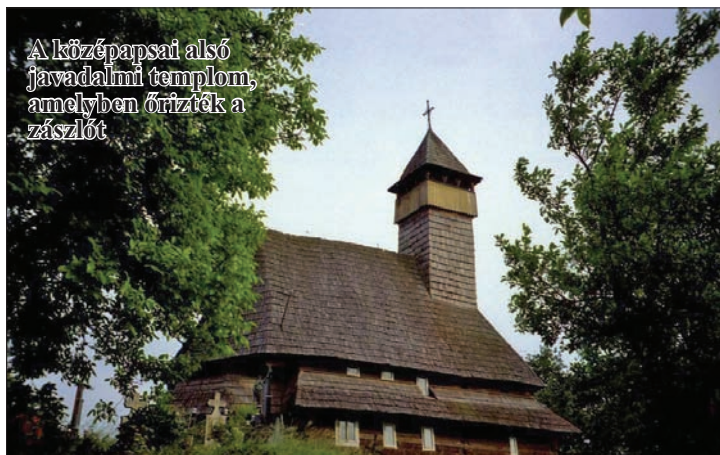
„Ide sereglettek a hegyvidéki ruszinok gubás zarándokai, a máramarosi románok, az Apsák, Tiszafehéregyháza, Faluszlatina kiküldöttei, akik drága kincsként magukkal hozták a templomukban kegyelettel őrzött Rákóczi-zászlót. [...]

A lovasbandériumot a magyar cserkészek, a magyar iskolásgyermekek és a magyarruhás leányok virágokkal, csokrokkal követték. A jövő reménységeit a felnőttek követték, **elől a Rákóczi-zászlóval, amelyet testőrökként fogtak körül a román zarándokok.**” [kiemelés az eredeti szövegben]

Huszt Lajos, a korabeli Tiszaújlaki Kultüregyelet egyik legaktívabb tagja, az 1935-ös Rákóczi-ünnep egyik szervezője a Kárpáti Igaz Szó 1992. június 5-i számában a zászló jelenlétének tényét erősítette meg: „Nagy örömünkre a Marina család is megérkezett Apsáról, egy eredeti Rákóczi-zászlóval.”

A cseh időben azonban a zászló megőrzése nem volt problémamentes. A Pesti Hírlap 1938. október 19-i számában erről olvashatunk is: „Rákóczi kurucái voltak valamikor az alsóapsaik (sic!) s ma is ott őrzik templomukban a fejedelem Szűz Máriás lobogóját. A szebb s

jobb magyar világban ezzel jártak a máriapócsi nagybucskura. Ugy másfél esztendeje a csehek el akarták kobozni a szent lobogót. A pap szolgálója azonban a zsandárbeszédet kihallgatta, felszaladt a toronyba s félreverte a harangot. A nagy falu népe előzudult s megfutamatotta a csendőröket. Másnap nagy erősítéssel jöttek a parancs végrehajtására, de az alsóapsaiak baltára s kaszára kaptak s

A középsai alsó jávadalmi templom, amelyben őrizték a zászlót

körülvették a templomot. Segítségre odasereglettek a szomszéd rutén falvakból is s feszülő embermellet bátyázták körül a templomot... Vérre, életre... A csehek megint visszavonultak s aztán megindult Prágával a nagy levelezés. Az alsóapsaiak pedig tíz álló napig százas gárdával éjjel-nappal őrizték a templomot. Végül az alsóapsai papot és birót behívták Husztra, ahol jegyzőkönyvileg kellett tanusítaniok, hogy a lobogó nem „hadi zászló”, hanem „vallásos kegytárgy”. Pedig bizony arra a zászlóra rá vannak himezve a »Cum Deo pro patria et libertate« gyönyörű szavai. Az alsóapsaiak tudják is a jelentését. A választásokon utolsó emberig a magyar pártra szavaztak.

A román Alsóapsán Rákóczi lobogója most is odaborul a templom oltárra s a fenyvesek alján most is regéket szönek az álmodozás aranyguzsalyán a szent fejedelemről, aki fehér cipót adott mindennap a népének s bársonyos, aranyos dalmányujával törölgetett le könnyet s veritéket...

Amint láthatjuk, itt a lap alsóapsainak titulálja a zászlót.

Az évszázadokon át féltve őrzött fecskefarkú zászló a falu valamennyi ünnepének elmaradhatatlan kelléke volt. Állítólag, a cseh uralom éveiben, félve annak elvesztésétől Máramaroszigeten át az anyaországba menekítették. Erről írt a Pesti Hírlap 1939. március 23-i számában: „És ugyancsak román nemzeti viseletben résztvett az ünnepségen Apsa községből az az Ona Péter is, aki husz évvel ezelőtt, a cseh megszálláskor, a teste köré csavarva mentette át román területen keresztül Magyarországra a híres középsai Rákóczi-zászlót...”

Az anyaországhoz történt visszatérés

után a zászló megőrzése és a magyar elkötelezettség okán Horthy kormányzó kitüntette figyelmével az apsaikat. Az MTI 1940. június 17-én egy ezzel kapcsolatos eseményről tudósított: „A Máramaros-megyében lévő rahói járás lakossága görögkatolikus pünkösöd-hétfőjén vette át Horthy Miklós kormányzó nemzetiszíni selyemzászlóját, amelyet Perényi Zsigmond báró kormányzó biztos adott át Középsán a község

román lakosságának. Alsóapsa, Fejéregyháza és Faluszlatina román lakóin kívül Aknaszlatináról és Körtvélyesről is számos rutén nemzetiségű érdeklődő kereste fel Középsát, melynek főutcáján több ezer főnyi nemzeti viseletű ruhába öltözött színpompás csoport hullámozott. A román nők himzett bőrmel-

lényben, a férfiak pedig diszes arasznyi széles bőrtüszővel, bocskorban jelentek meg. Valamennyiük fején a jellegzetes nagykarimájú szalmakalap volt látható. A diadalkaput magyar nemzeti színekkel díszítették. Virágokkal rakták ki rajta ezt a mondatot: »Hiszek Magyarország feltámadásában« [...]

A diadalkapu alatt helyezték el az 1707 évszámot feltüntető Rákóczi-lobogót és azt a diszes selyemlobogót, amelyet Horthy Miklós kormányzó ajándékozott a

Perényi Zsigmond kormányzó biztos mondtott ezután eljenzéstől többször megszakított lelkeshangú beszédet a rutén és román hallgatóságához. Elmondotta, hogy Horthy Miklós zászlója a legmagasabb elismerés jele és méltó párja a Nagyságos Fejedelemből lobogójának, melyek összekapcsolják a multat a jellel. A haza és testvérszeretetet jelenti ez a két zászló és a polgári, valamint katonai éretnyeket. II. Rákóczi Ferenc mindenét feláldozta a hazáért és ezalatt a kopott Máriás-lobogó alatt harcolt ennek a környéknek minden népe a szabadságért és a magyar földért. Horthy Miklós zászlója pedig azt hirdeti, hogy a pusztulásból elvezetett mindnyájunkat a feltámadásba. De ezenkívül azt is jelenti ez az új zászló, hogy a derék apsa románok húsz év minden megpróbáltatása alatt sem feledkeztek meg az anyaországról.

Mojsz Gergely görögkatolikus esperes román és magyar nyelven beszélt. Ezt a zászlót – mondotta többek között – azért ajándékozta nekünk kormányzó urunk – hogy megköszönje a magyar hazához való törhetetlen hűségünket. A Rákóczi-zászló alatt is együtt harcoltunk magyarok, románok és rutének és amint megőriztük a Nagyságos Fejedelemből ajándékát, éppen úgy meg becsüljük ezt az új lobogót is. Amikor elcsendesedett a döngő taps és helyeslés, Turkus László középsai albiró lépett az emelvényre és mondott magyarnyelvű beszédet, melyben a nép nevében megköszönte a kormányzó bizalmát, mint a hűség jutalmát. Ezt az alkalmat is fölhasználom arra mondtotta – hogy legmélyebb hódolatként fejezzem ki főméltóságú urunk iránt és ünnepélyesen megfogadjuk, hogy utolsó csepp vérünkig megvédelmezzük és soha el nem hagyjuk ezt a zászlót.”

Még ebben az évben a zászló Budapesten is feltűnt. A Magyar Lapok 1940. december 15-i számában a budavári ünnepségek előkészületeiről beszámolv ez írta: „Az Apsa környéki román szervezetek azt a megható kérelmüket terjesztették elő, hogy az ünnepségeken régi kuruckorabeli Rákóczi-zászlójuk alatt vonulhassanak fel, amelyet 200 év óta őriznek

Román templom.

Kárpátalja.

Rákóczi zászló

Korabeli képeslap a zászlóval és a templommal

községnek.

Szalmakalapos levették sorfala között vonult a kormányzó biztos és kísérete a tábori oltárhoz, amelyen Mojsz Gergely, a görögkatolikus románok magyarországi esperese mutatott be szentmisét, utána pedig megáldotta Horthy Miklós zászlóját.

kegyelettel s amelyet a cseh uralom alatt gondosan rejtegettek. Az ország nemzetvédelmi bizottsága természetesen a legnagyobb örömmel járult hozzá a kérelem teljesítéséhez.”

1943-ban, a huszti Hősök Emlékművének országos jelentőségű

Az apsai Rákóczi-zászló

Avatóünnepségére az oda elzarándokló apsaiak elvitték a Rákóczi-zászlót és a Horthy kormányzótól kapott nemzetiszínű zászlót. Erről a korabeli Filmhíradó felvételei is tanúskodnak.

Az Esti Újság 1943. november 8-i számában a község nevét tévesen írta le:

Az apsaiak a zászlóval Tiszaújlakon 1935-ben

„Az emlékmű és a diszemplvény között sorakozott fel a máramarosmegyei román lakosságú (sic!) Felsőapsa (sic!) küldöttsége, [kiemelés az eredeti szövegben] a román bíró kezében a szaggyatott és kopott Rákóczi-zászló, amelyet a megszállás ideje alatt féltő gonddal rejtegettek, s a küldöttség egy másik tagjának kezében az a gyönyörű himzésű piros-fehér zöld zászló, amelyet Rákóczi zászlójának hűséges megőrzéséért a kormányzó ur főméltsága adományozott Felsőapsa román lakosságának.”

A Nemzeti Újság 1943. november 9-én szintén Felsőapsának nevezte a falut: „Ez a három tiszamenti román község, amely Rákóczi Ferenc kurucával együtt küzdött és azóta is nem egyszer fogott fegyvert a magyarság ügye mellett, ereklüként őrzi II. Rákóczi Ferenc ősi zászlaját, amelyet a Nagyságos Fejedeleme a hűség, kitartás és becsület elismerésének jeléül adományozott nekik. Három apsai család őrzi Rákóczi hadi lobogóját, ők őrizték a cseh uralom alatt is, amikor valóságos hajtóvadást rendeztek a zászló kézre kerítésére, de őrzői elrejtették és a legsúlyosabb fenyegetések ellenére sem voltak hajlandók kiadni. A zászló féltett, őrzött kincs, Felsőapsa községből csak akkor vihetik ki, ha a három román család valamennyi tagja kíséri. Az emlékmű előtt sorakoztak föl az apsaiak, Rákóczi zászlójával és azzal a nemzetiszínű zászlóval, amelyet Kárpátalja visszatérése után Magyarország Kormányzója adományozott a hűséges román községnek.”

Ugyanezen a napon az Új Magyarország című lap erről így fogalmazott: „Az emlékmű előterében tiztagú haladás küldöttség áll szobormereven, az apsai románok. Turkus László községi bíró világháborús kitüntetések sorával és a nemzetvédelmi kereszttel mellén magasra tartja a Rákóczi fejedeleme

kék lobogóját, amelyet ő és felesége őriztek meg a cseh megszállás alatt a történelmi ereklük után szimatoló hatóságok fondorlataival és önkényével szemben. Román nemzeti díszbe öltözött felesége mellén szintúgy ott a nemzetvédelmi kereszttel. Az apsai kisbíró pedig a falu hűségéért ajándékba kapott háromszínű magyar lobogót tartja.”

A szovjetrendszer alatt a helyzet gyökeresen megváltozott, a zászlóra is mostoha idők köszöntöttek. A fentebb már idézett Marina házaspár erre így emlékezett: „1948-ban – érthető okokból kifolyólag nem mertük otthon tartani – leadtuk az egyháznak, ott volt kitűzve a szentély előtt a templomban. Ott is volt két évig, mígnem 1950-ben a falu akkori előljárója, akit ragadványnevével Borisoculujnak neveztek, elvette a zászlót avval a magyarázattal, hogy az új világban nincs ott helye. Azóta nyoma veszett. Nem tartozott a kristálytisza jellemek közé: lehet, hogy eladta. Vannak, akik tudni vélik, hogy a zászló Szigetre került.” A másik adatközlő, Vasile Dan pedig erről a következőket mondotta: „Ami a Rákóczi-zászlót illeti, én még láttam a régi templomban volt a

magyar zászlóval együtt. 1950-ben a falu polgármestere, András milíciával jött és elvitte. Odaadták egy kommunistának. Hogy hová került, nem tudjuk. Csak fénykép maradt a zászlóról. Elvitték a magyar zászlóval együtt. Abban az időben romboltak mindenütt, tönkre tették a földeket, tönkre tették az embereket, tönkre tették mindent.”

Tehát a jócskán megkopott, több helyen szakadt, lyukas, fecskéfarkú hadizászló a szovjethatalom idején az alsó javadalmi templomba került. Úgy vélték, itt nem érheti semmilyen bántódás. Még szakadt állapotában is az istenháza ékességének számított. De nem csak a templom éke volt, erre a zászlóra büszke volt Középső és a környező falvak románajkú lakosságának apraja-nagyja. A szovjet berendezkedés után hollétét legfeljebb találgatni lehet.

Azt beszélik, hogy a Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájáról évente megemlékező tiszaújlaki Turul-ünnepségen néhányszor ismeretlenek a titokzatos zászlót felmutatták, de még az ünnepség vége előtt újra elrejtették. Az is lehetséges, hogy ez csupán a városi legendák körébe sorolható.

Mindent összevetve, nem mindennapi megállapításra juthatunk. Az apsai románság évszázadokon át ereklüként tisztelte, óvta és büszkén mutatta fel a kuruc kor eme relikviáját, aztán a román ajkú felekezet templomában, a szentély előtt Rákóczi fecskéfarkú hadizászlója és a Horthy Miklós által tiszteletből adományozo-

Az apsaiak a két zászlóval a huszti ünnepségen 1943-ban

zott nemzeti színű zászló éveken keresztül egymás mellett erősítette az ott élők hitét és magyarságtudatát.

Azt hiszem mindez önmagáért beszél, és talán példa nélküli is.

Kovács Sándor

Magyar Örökség díjas honismereti író

P.S.: A képek a szerző gyűjteményéből származnak.

SZEPTEMBER

Szeptember 3. Az Ungvári Magyar Ház falán felavatták Szabó Dezső (Koloszvár, 1879. június 10. – Budapest, 1945. január 13.) magyar író, kritikus, publicista, főreáliskolai tanár domborműves emléktábláját. Avatóbeszédet mondott Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke. Az emléktábla a Beregszászi Alapítvány és a *Kárpáti Igaz Szó* szerkesztősége támogatásával került kivitelezésre. Szabó Dezső 1914–1917 között volt az Ungvári Főreálgimnázium francia nyelv- és irodalomtanára.

Szeptember 3. *Kárpátalja népi legendája* címmel nyílt kamarakiállítás Balogh Klára (1928–2018) koreográfus emlékére a Lehoczky Tivadar Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeumban.

Szeptember 9. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet 11. éve emlékezik meg Szerednyén Dobó Istvánról, az egri vár híres kapitányáról, aki egri diadalát követően kapta királyi adományként birtokul Szerednyét és környékét. Az alkalmon Ferku Szilveszter előadásában elhangzott *Dobó István esküje az Egri csillagok* musicalből. Beszédet mondott mások mellett Gombor Bence, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, dr. Orosz Ildikó megyei képviselő, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke. A beszédek után a jelenlévők elhelyezték koszorúikat Dobó István mellszobránál. A koszorúzás alatt Vesztergám Miklós tárogatójából csendült fel a *Summáját írom Eger várának* című dal.

Szeptember 12. Évadnyitó sajtótájékoztatót tartott a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház vezetése. Sin Edina, a színház megbízott igazgatója többek között bejelentette: öt új darab bemutatóját tervezi megvalósítani. Ifj. Vidnyánszky Attila rendezésében Gogol *Revizor* c. művét viszik színpadra decemberben, novemberben pedig Katkó Ferenc rendezésében Hunyadi Sándor *Három sárkány* c. vígjátékának premierjére készülnek Kisvárdán. A kárpátaljai közönség sem marad bemutatónélkül, hiszen az őszi folyamán Mark Twain *Ádám és Éva naplója* című munkája alapján egy kétszemélyes darabot mutatnak be Orosz Ibolya és Oleh Melynicuk főszereplésével. Az évad következő premierje a *Bohóc kerestetik*, amelynek központi témája az öregedés.

A beregszászi társulat kiemelt figyelmet fordít a fiatal korosztály színházi nevelésére is, így az új idényben is készülnek tantermi előadásokkal a diákoknak.

A saját darabokon kívül több vendégelőadást is bemutatnak a beregszászi színházban. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház is csatlakozott a magyar kormány által létrehozott *Déryné Programhoz*, amellyel a Kárpát-medence színházainak legjobb darabjai „vándorolnak el” különbi területekre.

Szeptember 13. Polgár Judit, a Magyar Szent István-renddel kitüntetett nemzetközi hírű magyar sakkozó tiszteletére avattak miniszobrot Ungváron, a Laborc téren. Az eseményen, amelyre Ungvár városnapja alkalmából került sor, Vida László, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának első beosztott konzulja is rész vett. A mű alkotója

Roman Murnik szobrász. A szobor egy márványtalapzaton áll, melynek egyik fele egy sakktablát, a másik fele egy backgammon-táblát ábrázol. A sakktablán egy sakkfígura – a királynő – áll Judit tiszteletére. A backgammon részen egy pár dobókocka található (az Ukrán Backgammon Szövetség Ungváron található). Középen meditációs pózban Judit alakja ül. Kárpátaljai kötődése is van Polgár Juditnak, aki ugyan Budapesten született, de édesanyja Tiszaújlakon született magyar családban, majd az Ungvári Nemzeti Egyetemen szerzett diplomát.

Szeptember 16. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) emlékfalán felavatták Zahoray János (1835–1909) 1901–1909 között Beregszászon élt és alkotott festőművész domborműves emléktábláját. Köszöntő beszédet mondott Zubánics László, a KMMI elnöke. Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának misszióvezetője, egyben képzőművészeti szakértő Zahoray neves képmű, portréfestő tevékenységével, alkotóútjával kapcsolatos gondolatait osztotta meg a jelenlévőkkel. Majd Zubánics László felolvasta az emléktábla adományozójának, Dalmay Árpádnak, a Beregszászi Alapítvány kuratóriumának elnökének a levelét. Az emléktáblát Vári Fábián László Kossuth-díjas költő és dr. Gyebnár István diplomata leplezte le. A dombormű alkotója Sándor Attila szobrászművész (Székelyudvarhely).

Szeptember 16. A beregszászi magyar konzulátus Munkácsy-termében megrendezték az *Irodalmi Kilátó* hagyományos zenés-irodalmi délutánt Magyarország Beregszászi Konzulátusa, a Magyar Értelmisségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) és a KMMI szervezésében. Az eseményt Fülöp Andrea konzul nyitotta meg. Köszöntőbeszédet mondott dr. Gyebnár István misszióvezető.

A jelenlévők nagy érdeklődéssel hallgatták meg Marcsák Gergely és Shrek Tímea *Szégyenpiac* című verses-zenés pódiumműsorát, amelyben mások mellett elhangzottak Vári Fábián László és Füzesi Magda versei.

Molnár Valéria, a Kóka Ferenc Művészeti Alapítvány kurátora előadásában elhangzott a 100 éve született Nagy László, a 120 éve született József Attila, a 125 éve született Szabó Lőrinc, a 140 éve született Kosztolányi Dezső egy-egy verse.

Bemutakoztak az *Együtt. Irodalom-művészet-humán tudományok-kultúra* című folyóirat ez évi lapszámaiban szereplő szerzők. Az esemény moderátora Dupka György író-történész, a MÉKK elnöke és a folyóirat lapigazgatója volt. A kerekasztal-beszélgetésben részt vett és többek között kifejtette gondolatait alkotói terveiről Vári Fábián László Kossuth-díjas költő, főszerkesztő, az MMA irodalmi tagozatának vezetője; Marcsák Gergely költő, író, a lap olvasószervezője; Shrek Tímea író, költő, pedagógus; Zubánics László történész, az ungvári egyetem tanszékvezető docense, a lap szerkesztőbizottságának tagja.

A befejező részben Szemere Judit, a *Kárpátaljai Hírmondó* főszerkesztője mutatta be a Kárpátaljai Szövetség kiadásában évente négyszer megjelenő színes folyóiratot, amely a Kárpátaljáról elszármazott, Magyarorszá-

gon letelepedett olvasókat informálja a vidék aktuális eseményeiről.

Az eseményt online módon is közvetítették a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet Facebook-oldalán.

Szeptember 19. Az Európa Tanács Tanácsadó Bizottságának képviselői a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolára látogattak, hogy tájékozódjanak a Nemzeti Kisebbségek Védelmét Szolgáló Keretegyezmény ukrainai érvényesüléséről. Petra Roter, a bizottság elnöke, David Smith, a testület második alelnöke, Pedro Aguilera Cortes spanyol tag, Élise Cornu, a Nemzeti Kisebbségek és Kisebbségi Nyelvek Osztályának vezetője, valamint Lusine Dramian, az osztály adminisztrátora találkozóon vettek részt a Rákóczi-főiskola vezetésével: Orosz Ildikó elnökkel, Csernicskó István rektorral, Szakál Imre és Csizmár Iván rektorhelyettesekkel, valamint Soós Katalinnal, a Felsőfokú Szakképzési Intézet igazgatójával. A találkozó a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséget Gulácsy Géza, Molnár D. István, Rezes József és Darcsi Karolina képviselte. A megbeszélésen jelen voltak továbbá a főiskola kutatóintézetekének vezetői, az intézmény Hallgatói Önkormányzatának képviselői, valamint a magyar érdekvédelmi szervezetek más képviselői is – köztük Zubánics László, az UMDSZ elnöke.

Szeptember 20. Népviseletbe öltözött fiatalok, csárdás, citerazene és finom ételek illata fogadta a látogatókat a Nagyberegi Tájházaiban. Gál Adél, az intézmény koordinátora és Molnár Krisztina irodaigazgató irányításával indult el az intézmény őszi programsorozata, ezúttal a Pro Cultura Subcarpathica és a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola közös szervezésében. Az évadnyitó ünnepségen Tóth László lelkész, a Beregi Református Egyházmegye esperese mondott áldást, és egy közös imával indulhatott az ünnepség. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának vezető konzulja, aki köszöntőjében elismerően beszélt a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezetről és a tájház munkájáról, amely 2019 óta tagja a Bereczki Ibolya elnökszervező által vezetett Tájházak és Szabadtéri Múzeumok Szövetségének.

Szeptember 20. Ungváron a helyi Magyar Olvasóklub vendége volt Shrek Tímea beregszászi író, pedagógus, a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság alelnöke. Az író-olvasó találkozó résztvevői betekintést nyerhettek egy elhivatott író munkásságába, gondolataiba, megismerhették motivációit és a kárpátaljai irodalom világát. A Balogh Renáta, a Magyar Olvasóklub alapító elnöke vezette panelbeszélgetésnek a Kárpátaljai Területi Könyvtár Idegennyelvű Részlege adott otthont. A találkozót az író a *Halott föld ez c.* novelláskötet és az *Ördögsgaz c.* mesegyűjtemény dedikálásával zárta.

Szeptember 21. A VI. *Monológok az Ung felett* elnevezésű nemzetközi fesztivál keretében a Kárpátaljai Megyei Ukrán Zenei-Dramai Színház kamaratermében a Petőfi Sándor *János vitéz* című műve alapján készült monodrámát tekinthették meg az érdeklődők Polyák Anita előadásában. ➡

■ A *Szívemnek gyöngyháza* című darabot Vidnyánszky Attila rendezte. A magyar nyelvű előadást ukrán felirattal kísérték.

Szeptember 23. A beregszászi Na'Conypan Galériában megnyílt Berecz Margit festő- és textilművész életműösszegző tárlata, amelyet a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) szervezett. A megnyitóra összegyűlt vendégeket elsőként Kovács Gyöngyi, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára, a galéria munkatársa köszöntötte. Ezt követően a kiállítást Kulin Ágnes, a Révész Imre Társaság elnöke és a galéria kurátora nyitotta meg. A kiállítás megnyitóján maga az alkotó, a gobelinszővés mestere is megosztotta gondolatait a közönséggel.

Szeptember 24. Újabb különleges előadással várta az érdeklődőket a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház Beregszászban. Ezúttal a *Play Krúdy!* című zenés színművet láthatta a közönség. A színpadon Szűcs Nelli, Pásztor Ádám és Előd Álmos játékát élvezhették a nézők, akiket Szekeres László kísért zongorán. Az előadás különlegessége, hogy Szűcs Nelli nemcsak szereplője, hanem rendezője is a darabnak, a történetbe Krúdy Gyula Szindbád-novelláinak motívumait is beleszői.

Szeptember 24. A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet idén ismét megrendezte a hagyományra vált BercsényiFesztet, amelynek az ungvári vár adott otthont. Az érdeklődők találkozhattak Bercsényi Miklóssal és Csáky Krisztinával, akiket jelmezes színészek jelenítettek meg. A grófi pár egykor az ungvári várban élt, és jelentős szerepet játszott a várkastély felvirágoztatásában. Együtt magukkal hozták a felvilágosult polgári lét szellemét, a kultúrát és a művészeteket a vármegyébe. Köszöntőbeszédet mondott Baracsi Zsuzsanna, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Orosz Ildikó megyei tanácsai képviselő, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet és a Rákóczi-főiskola elnöke. A koszorúzás után kulturális program következett, amelyben helyi népzene és néptáncgyűjtemények léptek fel.

Szeptember 25. A tiszabökényi Glória Ifjúsági és Missziós Központ sportpályájának átadása alkalmából háládó ünnepséget rendeztek. A sportpálya megépítése a magyar kormány támogatásával és széleskörű társadalmi összefogással valósult meg. Az eseményt megtisztelte jelenlétével és avatóbeszédet mondott Soltész Miklós, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára, Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke, Balog Zoltán, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke. Bartha Elemér missziós lelkész, a Glória Ifjúsági és Missziós Központ vezetője elmondta, hogy a 2021 decemberében megalakult intézményben nemzetiségtől, vallástól, felekezettől függetlenül mindenkit szeretettel várnak.

Szeptember 26. Szvitlana Mitrajeva *Art-terápia* című kiállításának megnyitójára került sor az Ungvári Magyar Házban. A kiállítóteremben az ismert közéleti személyiség 18 festményt mutatott be. Ezek érzékeny és rendkívül finom csendéletek,

amelyek – ahogy a kiállítást megnyitó történelemtudományok kandidátusa, az Ungvári Nemzeti Egyetem docense, Zubánics László fogalmazott –, „fény sugarat ajándékoznak ebben a viharos időszakban”.

Szeptember 26. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanévnyitó ünnepségére hagyományosan a beregszászi református templomban került sor. Az egybegyűlteket házigazdaként Margitics János református lelkész köszöntötte. Az ünnepség vendégeinek köszöntése után Csernicskó István, a főiskola rektora osztotta meg gondolatait a jelenlévőkkel. Kihangsúlyozta, hogy a 2025/2026-os tanévben az alapképzés 23 képzési programján 520 elsőéves hallgatót, a mesterképzés 11 képzési programján pedig 114 frissen felvett diákot köszönhetnek a tanévnyitó alkalmából, vagyis összesen 634-en választották az intézményt. A tanévnyitó alkalmon többek mellett részt vett és beszédet mondott Németh Zsolt, a Magyar Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke. Az elsőéves hallgatók fogadalomtétel után Csernicskó István és Orosz Ildikó, a főiskola elnöke kézfogással hivatalosan is a tanintézmény hallgatóivá avatta a golyákat.

Szeptember 27. Bilkén avatták boldoggá Orosz Péter Pál (Biri, 1917. július 14. – Alsókaraszló, 1953. augusztus 27.) görögkatolikus pap vértanút, akit 1953-ban, a sztálini egyházüldözés idején gyilkoltak meg. Az esemény történelmi jelentőségű a görögkatolikus közösség és a teljes Kárpát-medence hívői számára, hiszen olyan lelkipásztor előtt tisztelek, aki életét áldozta a hitéért és az egyházhoz való hűségéért a kommunista diktatúra legsötétebb éveiben. A szertartásra egy háromnapos ünnepségsorozat keretében került sor Bilkén. A főpapi Szent Liturgiát Grzegorz Rys bíboros, földi érsek vezette, amelyen a kárpátaljai és a Kárpát-medence más részeiről érkező hívek ezrei vettek részt.

Szeptember 28-án az ungvári székesegyházban háládó liturgia keretében helyezték el ereklyéinek egy részét, míg Bilkén szintén elhelyezték földi maradványait a templomban.

Szeptember 28. A Horváth Anna Múzeum és Alkotóház falai között nyílt meg a *Hőseink nyomában* című fotókiállítás. A tárlatot a Keresztény Értelmiségi Szövetsége támogatásával működő alapítvány hirdette meg, amelynek fő célja a Kárpát-medencében fellelhető keresztény és nemzeti értékek megőrzése, bemutatása, valamint a nemzeti egység erősítése. Az esemény különlegességét az adta, hogy a pályázatot határon túli fiatalok számára írták ki, akik saját szemszögükből mutathatták be azokat a tereket, szokásokat, épített és természeti örökségeket, amelyek hőseink emlékét hordozzák. Öröndetes, hogy a díjazott alkotások között kárpátaljai fiatalok munkái is helyet kaptak.

Szeptember 29. Ünnepi, ökumenikus istentisztelettel egybekötve tartották a Kárpátaljai Magyar Líceum (KML) hálózatának központi tanévnyitóját a viski református templomban. Az idei tanév különleges mérföldkő: a hálózat két új oktatási helyszínnel – Visk és Tiszaújlak – bővült, így immár hét képzési ponton (Nagydobrony, Kisgejőc, Beregszász, Nagyszőlős, Tiszapéterfalva,

Visk, Tiszaújlak) tanulhatnak a diákok magyar nyelven. A hálózat összesen 316 diáknak biztosít anyanyelvi középiskolai oktatást. Visken 18 diák kezdte meg az idei tanévet.

Szeptember 30. Egyetem lett a kárpátaljai főiskola.

OKTÓBER

Október 3. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem Apáczai Csere János Könyvtárának olvasóterme adott otthont Kurmai-Ráti Szilvia legújabb regénye, az *Így kell Bódogolni* bemutatójának. Az alkalom az intézmény karrierkövetési osztályának szervezésében valósult meg.

Október 6. Az aradi vértanúkra emlékezett a kárpátaljai magyarság.

* Az ungváriak két kiváló magyar hazafira emlékeztek. A rendszerváltozás után vált ismertté a Kálvária temetőben nyugvó Szegelethy János honvéddadnagy és Bémer László római katolikus püspök élettörténete. A Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közösségének aktivistái az ősz folyamán felújították Szegelethy János honvéddadnagy sírhelyét, az emléknapon koszorút helyeztek el azok emlékére is, akik büszkén vállalták sorsukat és áldozták életüket a magyar szabadságért.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Beregszászi Alapszervezetének rendezésében az aradi vértanúkról, valamint báró Perényi Zsigmondról emlékeztek meg a beregárdói Perényi Kultúrkúriában. Beszédet mondott Molnár D. István, a beregszászi alapszervezet elnöke, Balogh György, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja, Babják Zoltán, a Beregszászi kistérség polgármestere. A felszólalások között Mandzák Rebeka, a Kárpátaljai Magyar Líceum, valamint Huszár Noémi, a Beregszászi Bethlen Gábor Líceum tanulója előadásukkal segítették az október 6-ai történelem, valamint báró Perényi Zsigmond alakjának felidézését.

* Az 1849. október 6-án kivégzett aradi vértanúk emléke előtt tisztelegtek Nagyszőlősen. Az eseményt a hagyományokhoz híven a helyi Perényi Zsigmond Középiskola dísztermében rendezték meg. Beszédet mondott Kudron Zoltán, a KMKSZ Nagyszőlősi Középszintű Szervezetének ügyvezető elnöke, Buczkó István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának vezető konzulja, Nyibilevics Mónika, az intézmény igazgatónöje. A rendezvény báró Perényi Zsigmond mellszobrának megkoszorúzásával zárult.

* Az aradi vértanúk emlékét méltatták a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetemen. A megemlékezésen a Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék hallgatóinak műsorát tekinthették meg a jelenlévők, majd Molnár Ferenc tanszékvezető-helyettes, docens idézte fel az október 6-ai eseményeket.

* A nap során Kárpátalja több helyszínén tartottak megemlékezéseket és tisztelegtek az 1848–49-es forradalom és szabadságharc hősei előtt.

Október 9. Magyarország Beregszászi Konzulátusa és a Pro Cultura Subcarpathica közös szervezésében megemlékezést tartottak az 1944-es szovjet légitámadás 250 beregszászi áldozatáról a köztemető honvéd parcellájánál, majd a város vasútállomásánál.

■ A temetőben beszédet mondott Gyebnár István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának ügyvivő konzulja és Molnár D. Erzsébet, a Rákóczi Egyetem Történelem- és Társadalomtudomány Tanszékének tanszékvezetője. Az esemény végén a jelenlévők elhelyezték az emlékezés koszorúit a köztemető honvédpárcellájánál.

A rendezvény a vasútállomásnál folytatódott, ahol többek között a tragikus eseménnyel kapcsolatosan Orosz Ildikó, a PCS és a Rákóczi Egyetem elnöke és Babják Zoltán, a Beregszászi kistérség polgármestere fejtette ki gondolatait. A megemlékezés főhajtással zárult a vasútállomás falán lévő emléktáblánál.

Október 12. Idén is megemlékeztek Bethlen Gábor fejedelemről Huszton, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet rendezésében. Az esemény ökumenikus istentisztelettel vette kezdetét a helyi református templomban, ahol Jenei Károly lelkész és Vascsuk András atya hirdettek ígét. A megemlékezésen ünnepi beszédet mondott Bacskai József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem és a Pro Cultura Subcarpathica elnöke. Ezt követően a jelenlévők átvonultak a huszti várhegy lábánál lévő táblához, ahol az egybegyűlteket elhelyezték az emlékezés koszorúit az emlékműnél.

Október 9–16. *Placid, avagyjátzsma a halállal* színházi előadást három helyszínen mutatták be Kárpátalján: Munkácson, Beregszászon és Nagyszőlősen. A produkció rendezője Bezerédi Bendegúz, szövegét Szabó Borbála és Fehér Pörzse írta. A darabban Olofsson Placidot Sütő András személyesíti meg, míg Bezerédi Zoltán a halált alakítja, és számtalan további szerepet is játszik.

Október 16–21. Kárpátalján tett látogatást Bójte Csaba csíksomlyói ferences szerzetes, a Dévai Szent Ferenc Alapítvány alapítója. Az erdélyi barát és kísérete a Görögkatolikus Ifjúsági Szervezet vezetője, Lődár Jenő atya meghívására érkezett Kárpátaljára. A vendégek első útja Beregszászra vezetett, ahol Csaba testvér a Rákóczi Egyetem Pszichológiai Szakszolgálatának szervezésében tartott előadást *2025 – A remény éve* címmel. Másnap a Pulzus Rádióba látogatott el. Délután pedig felkereste a ferences rend egykori városait, Husztot és Nagyszőlőst, majd Batáron együtt imádkozott a helyi görögkatolikus templomban a hívekkel. A vasárnapi napot több kárpátaljai egyházközség felkeresésére szánta, Tiszalújak, Csepe, Nevetlen és Batár görögkatolikus és római katolikus híveivel találkozott. Kárpátaljai tartózkodása utolsó két napján Csaba testvér a Beregszászi Magyar Görögkatolikus Esperesi Kerület papságának tartott lelkigyakorlatot Nagyszőlősen.

Október 16. Derzsi György színművész előadásában a *Szerelmem, Sárdy* című zenés monodrámmal érkezett Munkácsra a Déryné Program Határtalan alprogramja a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház, a KMKSZ Munkácsi Járási Középszintű, Munkácsi Alapszervezete, valamint a Munkácsy Mihály Magyar Ház közös szervezésében.

Október 19. A mártírhalál halt Pásztor Ferencre, a beregszászi római katolikus

egyházközség egykori plébánosára emlékeztek, aki a II. világháború idején vezette az egyházközséget, s aki mártírként életét adta Krisztusért és az Ő Egyházáért, ezzel tett tanúságot a legnagyobb szeretetről, amely Krisztushoz fűzi. „Imádkozunk érte, lelki üdvösségéért és merítsünk erőt az ő példájából, bátorságából, Krisztus melletti kiállásából” – mondta a szentmise kezdetén Molnár János püspöki helynök, jelenlegi beregszászi esperes-plébános. A szentmise után a hívek a templomudvarba vonultak a Pásztor Ferenc-emléktáblához, ahol közösen elénekelték a himnuszot. Végül a koszorúzás szertartása következett.

Október 20. Az Ungi Református Egyházmegye szervezésében továbbképzést tartottak a Nagydobronyi Magyar Házban a Kárpátaljai Református Egyházkerület lelkészei számára *Helytállás és hűség a válságban – Egyház és közösség Kárpátalján háborús időkben* címmel.

Október 20–26. A „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány a Soós Kálmán ösztöndíjprogram részeként a 2025/2026-os tanévben is megszervezte a Kárpátaljai Vándoregyetemet. Az idén 14. alkalommal megvalósuló tudományos-ismeretterjesztő programnak öt intézmény biztosított helyszínt: a beregszászi Kálvin János Református Szakkollégium, az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán-Magyar Oktatási Tudományos Intézete, a radvánci Szent Gellért Római Katolikus Szakkollégium, a beregszászi Ortutay Elemér Görögkatolikus Szakkollégium és a házigazda, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem. A Vándoregyetem célkitűzése kettős: egyrészt lehetőséget kíván biztosítani a tudományos élet szereplőinek, hogy szélesebb körben is megismertessék kutatásaikat, másrészt tisztelettel adózik a Rákóczi Egyetem alapító rektora, dr. Soós Kálmán emléke előtt, aki elkötelezetten munkálkodott a kárpátaljai magyar felsőoktatás fejlődéséért. Az előadássorozatra idén négy szakembert jelentkezett: prof. dr. Bacsó Róbert, dr. Csordás László, dr. Sztójka Miroszláva, dr. habil. Váradi Natália, akik a társadalom, a technológia, az irodalom és a történelem témaköreiben tartottak tudományos előadásokat, valamennyien a Rákóczi Egyetem oktatói, akik közérthető és inspiráló módon mutatták be kutatási eredményeiket.

Október 21. A Déryné Program keretében különleges kulturális élményben részesült az ungvári közönség. A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és a Rákóczi Szövetség együttműködésében megvalósult esten Kányádi Sándor, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas erdélyi magyar költő versei csendültek fel. A műsort Bogdán Zsolt Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész, valamint a kétszeres Kossuth- és Prima Primissima díjas Kaláka együttes előadásában hallhatta a közönség.

Október 23. Szalai Borbála gyermekíró munkássága előtt tisztelegve a Beregszászi Központi Könyvtár immár 12. alkalommal szervezte meg a Szalai Borbála Szavalóversenyt alsó tagozatos tanulók számára, amelynek ezúttal a Csetfalvai Községi Könyvtár és Móricz Zsigmond Kulturális Központ

adott otthont. A szavalóversenyt Varga Éva, a Beregszászi Központi Könyvtár igazgatója nyitotta meg. A megmérettetésen 26 kisdíák vett részt a Beregszászi kistérség településeinek könyvtárait képviselve.

Október 23. Ungváron a kárpátaljai magyar külképviseletek, valamint a kárpátaljai magyar társadalmi és kulturális szervezetek tartottak közös, csendes megemlékezést az 1956-os forradalom és szabadságharc 69. évfordulója alkalmából. A résztvevők megkoszorúzták a magyar forradalom és szabadságharc kárpátaljai hőseinek, valamint a kommunizmus áldozatainak állított emlékművet. Majd átvonultak az ungvári fegyházhoz, ahol közel ezer magyarországi forradalmárt, valamint a velük rokonszenvező kárpátaljaiakat tartottak fogva és kínoztak meg. Az emlékezők a börtön falán elhelyezett márványtáblánál is elhelyezték a tisztelet koszorúit.

* Az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseire emlékeztek Beregszászban a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem és Magyarország Beregszászi Konzulátusa szervezésében. Ünnepi beszédet mondott Gyebnár István, Magyarország beregszászi konzulja. A történelmi mozzanatokat dr. habil. Váradi Natália, a Rákóczi Egyetem Történelem és Társadalomtudományi Tanszékének professzora idézte fel. Az esemény végén Molnár János esperes-plébános, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöki helynöke, valamint Marosi István atya, az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ igazgatója kérték áldást az emlékezőkre. A rendezvény koszorúzással zárult a bátrak tiszteletére állított emlékmű előtt.

* A Munkácsy Mihály Magyar Házban is megemlékezésre került sor az 1956-os forradalom kitörésének emléknapiján. A programban a Munkácsi Szent István Líceum, illetve a Munkácsi 3. Sz. II Rákóczi Ferenc Középiskola diákjai léptek fel egy rövid színdarabban, amellyel kifejezik tiszteletük a történelmi események iránt.

* A Hungarológiai Központ munkatársai és az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán-Magyar Oktatási-Tudományos Intézetének hallgatói és tanárai közösen tartottak ünnepi megemlékezést az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseinek emlékére. A rendezvény kezdetén dr. Berta Eleonóra, a Hungarológiai Központ igazgatója köszöntötte a jelenlévőket, majd röviden beszélt az 1956-os eseményekről, valamint azokról a hőskökről, akik 69 évvel ezelőtt a szabadságért és a nemzeti függetlenségért emelték fel szavukat. Kiemelte a megemlékezés fontosságát, az összefogás és a reménybe vetett hit erejét.

Október 24. A Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete az elmúlt évekhez hasonlóan idén is meghirdette alkotópályázatát „Emlékezzünk '56-ra!” címmel, hogy a fiatalok kreatív formában idézhessék fel az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc eseményeit. A pályázat lehetősége több mint 90 családhoz mozdított meg, akik elektronikusan küldhették be munkáikat.

Október 25. Régi álom valósult meg a Munkácsy Mihály Magyar Házban. Egy művészdinasztiát képviselő öt művész –

■ Boksay József festő, grafikus, író. Boksay József festő, Erfán Ferenc festőművész, Perepaga Volodimir szobrász, festőművész és Erfán Irén keramikumművész – alkotásait bemutató kiállítás megnyitójára gyűlt össze Munkács és Ungvár képzőművészetet kedvelő közössége. Az alkalom egy könyvbemutatóval egészült ki: Mankovits Tamás tokaji iparművész híres elődje, Mankovits Mihály ikonfestő életét és munkásságát bemutató kötetrel ismertette meg a jelenlévőket.

Október 29. A Nagyberegi Tájház október végén ismét színes és élménydús programmal várta a látogatókat. Ezúttal a gyertyakészítés hagyományos mesterségét ismerhették meg az iskolás gyerekek egy interaktív, tanulással és szórakozással egybekötött kézműves-foglalkozás keretében. Az október végi foglalkozásra Tiszakeresztúrból érkeztek az iskolások.

NOVEMBER

November 6. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa adott otthont Ihor Lucenko festőművész egyéni kiállításának, amelyen az alkotó jellegzetes világába kaphatunk betekintést. Jelen kiállításának tárgyát a munkácsi vár különféle technikákkal, stílusokban való ábrázolása képezte.

November 9. Hat év kényszerszünet után ismét megrendezték Técsőn a Kárpátalja-szerte ismert és nagy múlttal rendelkező Arany Ősz Nemzetközi Kórus- és Néptáncfalalkozót, immár 31. alkalommal. Az Arany Ősz a kárpátaljai magyarság egyik legfontosabb kulturális ünnepe, amely nem csupán a hagyományörzészről, hanem a közösség megerősítéséről is szól.

November 12. Ünnepléses keretek között megnyílt az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ új állandó kiállítása, a *Gyökerek és ágak*, amely a kárpátaljai görögkatolikuság múltját és jelenét egységben bemutató, különleges kulturális és egyháztörténeti értéket képvisel.

November 13–14. Az Ungvári Hungarológiai Központ szervezésében Lizanec Péter professzor, az ukrán–magyar nyelvi kapcsolatok és a kárpátaljai magyar nyelvjárások elismert kutatója 95. születésnapja tiszteletére nemzetközi tudományos konferenciára került sor. A „GENIUS” Jótékony Alapítvány közreműködésével Magyarország Kormánya, a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatásával megvalósult tudományos összejövetelen a Debreceni Egyetem (Magyarország), a Károlyi Egyetem (Csehország, Prága), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem (Beregszász), az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) tanárai és a Hungarológiai Központ tudományos munkatársai vettek részt.

November 15. A Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület és az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ megrendezte hagyományos Erzsébet-napi szavalóversenyét, ezúttal Túrmezei Erzsébet költő és műfordító emlékére. A verseny helyszíne az Ortutay Elemér Görögkatolikus Központ volt.

November 18. Együttműködési szerződést kötöttek a Tokaj-Hegyalja Egyetem (THE) és az Ungvári Nemzeti Egyetem

Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézet tanszékei. A szerződést prof. dr. Bolvári-Takács Gábor, a Tokaj-Hegyalja Egyetem Comenius Intézetének Regionális Történeti és Művelődéskutatói Tanszéke tanszékvezetője, valamint dr. Zékány Krisztina és dr. Zubánics László, az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézete Magyar Filológiai Tanszékének és Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszékének tanszékvezetői írták alá. Az ünnepélyes szerződéskötést nemzetközi tudományos konferencia követte.

November 19. Magyarország Ungvári Főkonzulátusa a Kárpáti Kiadóval közösen mutatta be a *Gerényi Rotunda* ukrán nyelvű kiadványt. A gazdagon illusztrált, hiánypótló kötet Mihajlo Primics művészettörténésznek, az Ungvári Művészeti Akadémia rektorának munkáját dicséri.

November 20. A *Csapi Magyar Iskola – Szubjektív iskolatörténet képekben* című magyar–ukrán nyelvű kötetet a csapi kultúrház nagytermében mutatták be a nagyközönségnek. A Csapi Széchenyi István Líceum igazgatója, Maha László köszöntötte a megjelent egykori és jelenlegi diákokat, tanárokat, szülőket. Ezt követően bemutatta a tanintézet 70. évfordulójára készült könyvet, amelynek szerkesztésében közreműködött Debreceni Anikó nyugalmazott pedagógus és az eszenyi származású, Budapesten élő Kovács Sándor szerkesztő, honismereti szakíró.

November 21. A beregszászi Európa–Magyar Ház konferenciatermében lezajlott a GULAG–GUPVI-kutatók nemzetközi fóruma. A szervezők – a Szolyvai Emlékpark Alapítvány, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszéke – által felkért előadók arra keresték a választ, hogy a nagy- és a dédszülők által átélte tragikus korszak miként válhat a közös emlékezet fontos részévé.

November 22. Megemlékezésre és kosszorúzásra kerül sor a szolyvai honfoglalási harcok emlékművénél. Emlékező beszédet mondott dr. Zubánics László történész, a Szolyvai Emlékparkbizottság tagja.

November 22. Immár több évtizedes hagyomány, hogy minden év novemberének az Erzsébet-naphoz legközelebb eső szombatján a Szolyvai Emlékparkbizottság szervezésében a kárpátaljai magyar társadalmi szervezetek, történelmi egyházak kosszorúzással egybekötött megemlékezést, gyászrítust tartanak az Emlékparkban. E hagyománynak megfelelően idén is kegyelettel, méltóképpen emlékeztek meg a sztálini terror és a második világháború áldozatairól. Beszédet mondott dr. Szilágyi Péter, a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára; Földváryné dr. Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának elnöke; Román Moldavcsuk, a Kárpátaljai Megyei Katonai Közigazgatási Hivatal nemzetiségi kérdésekkel és vallásügyekkel foglalkozó főigazgatóságának vezetője; Sin József, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség alelnöke. Zárszót mondott dr. Dupka György lágerkutató, történész, az emlékparkbizottság felelős titkára.

November 25. A Szovjetunióba hurcolt

magyar politikai rabok és kényszerszermunkások emléknapija alkalmából a Rákóczi Egyetem Történelem- és Társadalomtudományi Tanszéke, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága és a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont bemutatta az *Egyéni sorok, kollektív traumák. A „málenkij robot” Kárpátalján* c. roll-up kiállítást az egyetem könyvtárában.

November 26–28. A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége szervezésében, az *Együtt* folyóirat, illetve a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság vidékünkön maradt szerzőinek közreműködésével megtartották a Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napok rendezvénysorozatát. Az őszi irodalmi karaván keretében a résztvevők – Dupka György, Marcsák Gergely, Shrek Timea, Sz. Kárpáthy Kata, Szemere Judit – élő irodalomórát tartottak Munkács, Ungvár, Csap, Nagydobrony magyar tannyelvű oktatási intézményeiben.

November 26. A Pro Cultura Subcarpathica szervezésében adventi tematikájú kézműves- és ismeretterjesztő foglalkozáson vettek részt a Jánosiból érkezett iskolások a Nagyberegi Tájházban. A program a karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódó hagyományok megismertetését, valamint az ünnepvárás hangulatának megteremtését tűzte ki célul.

November 27. Magyarország Beregszászi Konzulátusának Munkácsy Mihály termében Szocska László szobrászművész és Réti János grafikus, festőművész közös kiállítására került sor. A művészek munkásságát és életútját, valamint a kiállított alkotásokat Kulin Ágnes, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának elnöke ismertette.

November 28. Tíz éves a Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanács. Ebből az alkalmából ünnepi közgyűlést tartottak hibrid formában, Ungvár és Beregszász helyszíneken.

November 28. Felavatták a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem új, háromnyelvű névtábláit a beregszászi Kossuth téren, az intézmény főépületén. Az eseményen köszöntőbeszédet mondott Molnár Andrea, a rektori titkárság vezetője, Csernicskó István rektor, Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszter, Babják Zoltán, Beregszász polgármestere.

November 28. Bódi László „Cipő” kárpátaljai származású magyar énekes, zeneszerző, dalszerző, a Republic együttes frontemberének egykori szülőházát alakította emlékházzá és zenei stúdióvá a Tulipán Tanoda Magyar Népművészeti Iskola. Az épület átadására Kisgejőcön került sor.

November 28. Ötödik alkalommal szervezte meg a Mathias Corvinus Collegium (MCC) Beregszászi Képzési Központja a Kárpátaljai Pedagóguskonferenciát, amely mára a térség egyik legfontosabb szakmai és közösségi eseményévé vált. Köszöntőt mondott Dobsa Beáta, az MCC Beregszászi Képzési Központjának vezetője. A konferencián Takaró Mihály irodalomtörténész, miniszterelnöki tanácsadó, Kautzky Armand színművész és György László közgazdász, szakpolitikus, kormánybiztos tartott elgondolkodtató előadást.

Összeállította: Dupka György és Szemere Judit

A Gogola család kiállítása a Na'Conxpan Galériában

Öt generáció a művészet bűvöletében

A Gogola név sokak számára ismerősen cseng Beregszászon. A család tagjai generációk óta alkotnak, tanítanak, tevékenységükkel, műveikkel jelentősen hozzájárulnak a város kulturális életének gazdagításához. A művészet náluk olyan hivatássá vált családi örökség, amit nemzedékről nemzedékre adnak tovább. A Beregszász központjában található Na'Conxpan Galériában november 13-án megnyílt A Gogola család öt generációja című kiállítás.

A szép számú vendégsereget köszöntve a moderátor szerepét felvállaló Kovács Gyöngyi, a galéria munkatársa arra hívta fel a figyelmet, hogy Gogola Ferenc, az ükapa, Gogola Árpád, a dédapa, Gogola István, a nagypapa, valamint Gogola Zoltán, az édesapa és három lánya – Anna, Mária és Erzsébet – ugyan egészen más korszakokban éltek és élnek, alkotottak és alkotnak, valamiféle folytonosság és hasonlóság mégiscsak felfedezhető munkáikban. Ez pedig az összetartozás érzése, a hagyományok tisztelete és a művészet iránti elkötelezettség.

Rögtönzött tárlatvezetése során Kulin Ágnes, a Révész Imre Társaság elnöke, a galéria kurátora arra hívta fel a figyelmet, hogy a látogató ezúttal egyfajta időutazáson vesz részt. Hisz az ükapa, Ferenc még a múlt század első évtizedeiben alkotott, csendéleteiről még Mátyóki Ádám barokkos ábrázolásmódja tükröződik vissza, a dédapa, Árpád képein a Kárpátok téli-nyári ábrázolása jelentik a legfőbb témát, a nagypapa, Gogola István pedig már tudatosan vállalja fel a kárpátaljai festőiskola egyedülállóan sokszínű és gazdag örökségét. Példaképének Boksa Józsefet, Kassai Antalt, Sütő Jánost és a Verke-parti város egykori nagyszerű művészt, Garanyi Józsefet tekinti. A csendéletek mellett tehát nála örök témául szolgál a kárpáti táj és a hön szeretett város, Beregszász.

A negyedik generáció képviselője Gogola Zoltán, aki képzett művész: tanulmányait az Ivano-Frankivszi Egyetem képzőművészeti karának munkácsi fiókin-tézetében fejezte be, több kárpátaljai művészeti egyesület tagja, tanáremberként pedig a felnövekvő nemzedék képviselőit oktatja. Ő

is hamar szívbe zárt a várost, s annak nem csupán jellegzetes épületeit, legfontosabb tereit, utcáit festi meg, szívesen ábrázolja az eldugott hátsó udvarokat, valamint a Verke partjának kevésbé ismert részleteit. Nála az impresszionista stílusjegyek igencsak erőteljesek: kontrasztos színek és sötétebb árnyékok jellemzik munkáit.

– És végül ejtsünk néhány szót a lányok alkotásairól is – ajánlotta a tárlatvezető. –

Ezekkel a képekkel többször találkoztunk már különböző alkotótáborokban és pályázatokon. A lányok színhasználatára nagyon vidám, legtöbbször a pasztelles lilák és a narancsos árnyalatok uralkodnak a képeken. Anna munkáin több kísérletező technikai megoldást látunk, és főként gouache-sal dolgozik, a képek témájáról pedig sokszor a kárpátaljai magyar identitás, a hit és az itteni táj adja az alapot. Máriától ezúttal több akvarellt és néhány absztrakt stílusú képet látunk, ilyen például Az éjszaka fényei című alkotás, amely oly részletgazdagsággal van elkészítve, mint egy arab miniatűr. Az előtér felé haladva találkoztunk a legfiatalabb Gogola lány, Zsóka munkáival, aki filccel, gouache-sal, akvarellal dolgozik. S azt hiszem, hogy az alkotásuk minden esetben mosolyt csalnak a nézők arcára. A lányok ecsetkezelésén látszik édesapjuk hatása, és ez teljesen érthető.

„Kétségtől nagy nap ez a mai – nyilatkozta a sajtó jelenlévő képviselőinek a nagypapa, Gogola István. – A közös bemutatkozást bő másfél éve tervezzük, s lám, most eljött a nagy pillanat.” A család legidősebb tagja elmondta, hogy öröme szolgál az unokák művészet iránti elköteleződése, s hogy szívesen beszélget velük egy-egy elkészült mű kapcsán. Érdekes, hogy a lányoknak akadnak közös munkáik is. „Boldog az az ember, aki meglátja a szépet abban is, amelyet más esetleg észre sem vesz” – hangsúlyozta Gogola István.

Gogola Zoltán a témaválasztással kapcsolatban arról számolt be, hogy igencsak sok helyről kap inspirációt, s hogy a kárpátaljai festőiskola klasszikusai mellett szívesen merít az újabb nemzedékek, Kovács Anton vagy Borisz Kuzma munkáiból is. A szabadban való festés számára továbbra is nagy élményt jelent, ám ott egy nagyobb kép kapcsán többnyire csak a vázlat készül el, majd ezt követi a hosszabban tartó műhelymunka.

Eszenyi Gábor

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

Rezonanciák, reflexiók, visszatükröződések

A donyecki repülőtér

Bekerítés

Valami berobban

Herszoni támadás

Ezzel a címmel nyílt kiállítás Beregszászban, az Európa–Magyar Házban Magyar Árpád István és tanítványai, Magyar Olga és Olena Kovalevszka alkotásaiból. A kiállított művek a független Ukrajna történelme legnehezebb tizenegy éves korszakának rezonanciái, reflexiói és képi visszatükröződései. A képek két hivatásos és egy amatőr festő (Olena Kovalevszka pszichológus) érzéseinek és érzékelésének képi allegorikus metamorfózisát mutatják be.

Miért esett a választás ezekre a képekre a kiállítás koncepciójának összeállításakor? Elsősorban azért, mert az alkotások virágnyelven adnak tartalmi információkat azon időszakról, amely társadalmunkat pszichodelikus állapotba sodorta.

Az alkotások valóban elgondolkodtatók. Magyar Árpád és Olena Kovalevszka képei a katonai kórház, a traumatológiai ortopéd intézet sebesült katonái és a „Modus Coloris” Nemzetközi Társadalmi Akadémia pszichológiai részlege civil személyek számára megtartott pszichológiai és pszichoanalitikai szeánszok alapján formálódtak. Ehhez jöttek még a háború által kiváltott, egyre növekvő társadalmi feszültség hatásai... Ahhoz, hogy az így kapott negatív információk szakmai szinten ne fertőzzenek meg bennünket, tudatalatti védelmi reakció alakult ki, ami által a negatív információ levezetése allegorikus képi formákat öltött.

Magyar Olga alkotásai az emberi gyarlóság jelek és szimbólumok által kódolt perspektívái, amelyek a szemlélő képzeletében esztétikai dekódolási folyamatokat indítanak el.

A kiállítás képeinek megnevezései origóként szolgálnak a kompozícióik jelei, szimbólumai és színezetei szemantikus megfontolásához.

Galériánkban a csapi születésű, jelenleg az ukrán fővárosban élő Magyar Árpád István alkotásait ajánljuk olvasóink figyelmébe.

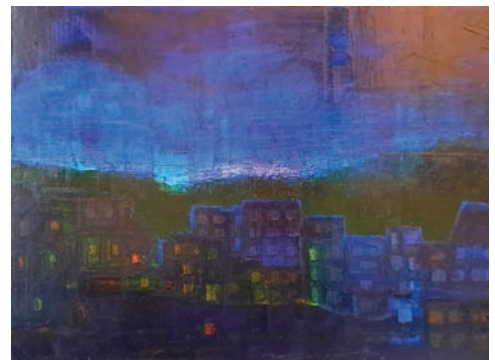
(e-j)

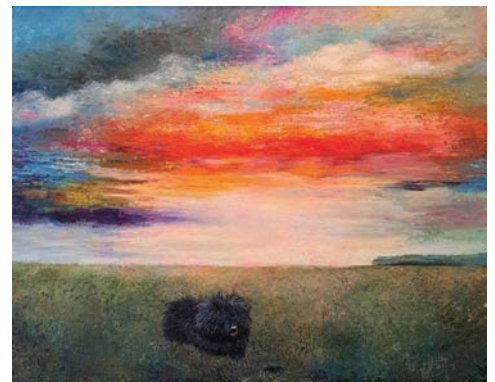
Harc Liszicsanszknál

Hovajszk

Blackout

Várakozás